

საჯარო სამართლის იურიდიული პირი -
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
ევროპეისტიკის დეპარტამენტი

ხელნაწერის უფლებით

თამთა ფოფხაძე

ანალიტიკური ტერმინების ქმნადობის კრიტიკული ანალიზი საერთაშორისო ტერმინოლოგიური სტანდარტების მიხედვით (მიგრაციის ევროპული ქსელის (EMN) ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონის მასალაზე)

სპეციალობა - ფილოლოგია

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი
დისერტაციის

ავტორეფერატი

ბათუმი

2026

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ევროპეისტიკის დეპარტამენტში.

როგორც წარმოდგენილი ნაშრომის ავტორი ვაცხადებ, რომ ნაშრომი წარმოადგენს ჩემს ორიგინალურ ნამუშევარს და არ შეიცავს სხვა ავტორების მიერ აქამდე გამოქვეყნებულ, გამოსაქვეყნებლად მიღებულ ან დასაცავად წარდგენილ მასალებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მოხსენიებული ან ციტირებული სათანადო წესების შესაბამისად.

თამთა ფოფხაძე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ჟუჟუნა გუმბარიძე

ფილოლოგიის დოქტორი,
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი.

უცხოელი შემფასებელი: ჯოანა შერშუნოვიჩი

ფილოლოგიის დოქტორი, ჰაბილიტირებული დოქტორი,
პოლონეთის ბილისტოკის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

შემფასებლები:

მაია ალავიძე

ფილოლოგიის დოქტორი,
ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი.

ზინაიდა ჩაჩანიძე

ფილოლოგიის დოქტორი,
ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი.

ზეინაზ გვარიშვილი

ფილოლოგიის დოქტორი
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი.

სადისერტაციო ნაშრომის საჯაროდ დაცვა შედგება 2026 წლის 16 თებერვალს, 12:00 საათზე, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, რუსთაველის / ნინოშვილის ქ. 32/35, აუდიტორია N37.

სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შესაძლებელია ბსუ - ს ბიბლიოთეკასა და ამავე უნივერსიტეტის ვებ - გვერდზე (https://bsu.edu.ge/text_files/ge_file_23438_2.pdf).

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი:

პროფესორი მაია კიკვაძე

შესავალი

გლობალიზაციის, ტექნოლოგიური პროგრესისა და საერთაშორისო ინტეგრაციის თანამედროვე ეპოქაში დარგობრივი ტერმინოლოგიის სტანდარტიზაცია და ჰარმონიზაცია განსაკუთრებული სამეცნიერო-პრაქტიკული მნიშვნელობის საკითხად იქცა. საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების პროცესმა და ქვეყნის მიერ საერთაშორისო სამართლებრივ სივრცეში ინტეგრაციის გაღრმავებამ წამოჭრა ეროვნული ტერმინოლოგიური სისტემის სტრუქტურული მოდერნიზებისა და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფის პრობლემა. ამ კონტექსტში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მიგრაციის სფეროს, სადაც ზუსტი, ერთგვაროვანი და კონცეპტუალურად ადეკვატური ტერმინოლოგია წარმოადგენს ეფექტიანი პროფესიული კომუნიკაციისა და სამართლებრივი ნორმების კორექტული ინტერპრეტაციის აუცილებელ წინაპირობას.

თანამედროვე ქართულ სპეციალიზებულ ლექსიკაში დიდი სიხშირით გვხვდება როგორც მონოლექსემური ტერმინები, ისე მრავალკომპონენტური ანალიტიკური კონსტრუქციები (ანალიტიზმები), რომელთა სემანტიკური გამჭვირვალობის ხარისხი და კონცეპტუალური შესაბამისობა უცხოენოვანი ეკვივალენტების მიმართ ხშირად პრობლემურ საკითხად რჩება. მიგრაციის ევროპული ქსელის (European Migration Network - EMN) ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონი, რომელიც მოიცავს თავშესაფრისა და მიგრაციის სფეროს სპეციალიზებულ ტერმინოლოგიას ოცდახუთზე მეტ ენაზე, წარმოადგენს იმ ემპირიულ მასალას, რომლის საფუძველზეც წინამდებარე ნაშრომში გაანალიზებულია ანალიტიზმების ლინგვისტური ბუნება, მათი ქართული შესატყვისების სპეციფიკა, სტრუქტურულ-სემანტიკური მახასიათებლები, წარმოქმნის მოდელები და მათი შესაბამისობის ხარისხი საერთაშორისო ტერმინოლოგიურ სტანდარტებთან.

კვლევის აქტუალობა განპირობებულია შემდეგი მნიშვნელოვანი ფაქტორებით:

1. საქართველოს სამართლებრივი სისტემის ევროპულ სტანდარტებთან დაახლოებისა და ჰარმონიზაციის მიმდინარე პროცესი მოითხოვს ტერმინოლოგიური რესურსების ოპტიმიზაციას და საერთაშორისო ნორმატიული ბაზის ადეკვატურ ასახვას ეროვნულ სამართლებრივ დისკურსში;
2. თანამედროვე გლობალიზებულ სამყაროში მიგრაციული პროცესების ინტენსივობის მუდმივი ზრდა განაპირობებს ამ სფეროში ეფექტიანი, სტანდარტიზებული და კულტურათაშორისი კომუნიკაციის აუცილებლობას;
3. ქართული სამეცნიერო და დარგობრივი ტერმინოლოგიის თანამედროვე გამოწვევები და განვითარების პერსპექტივები მოითხოვს კრიტიკულ ანალიზსა და სისტემურ მიდგომას ტერმინქმნადობისა და ტერმინოლოგიური ეკვივალენტურობის საკითხებში;
4. საერთაშორისო ტერმინოლოგიური სტანდარტების (ISO 704:2022 - Terminology work — Principles and methods) და ევროპული ინსტიტუციური ტერმინოლოგიური პრაქტიკის (IATE - InterActive Terminology for Europe) პრინციპების განხორციელება ქართულ სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონტექსტში წარმოადგენს ტერმინოლოგიური მუშაობის თანამედროვე მეთოდოლოგიის განვითარების საჭიროებას.

წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომის მთავარ მიზანს წარმოადგენს მიგრაციის ევროპული ქსელის (EMN) ტერმინთა განმარტებით ლექსიკონში წარმოდგენილი ანალიტიკური ტერმინების ქართულენოვანი შესატყვისების კომპლექსური ლინგვისტური ანალიზი და გამოყენებულ ტერმინთა ჰარმონიზაციის მექანიზმების სისტემური დახასიათება თანამედროვე ტერმინოლოგიური თეორიისა და საერთაშორისო სტანდარტების (ISO 704:2022) მეთოდოლოგიურ საფუძველზე. კვლევა მიზნად ისახავს ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობის პრინციპების იდენტიფიკაციას, ტერმინოლოგიური ეკვივალენტების სტრუქტურულ-სემანტიკური

მოდელის გამოვლენას და ამ თეორიულ-მეთოდოლოგიური ბაზის საფუძველზე სამეცნიერო დასაბუთებული რეკომენდაციების შემუშავებას, რაც უზრუნველყოფს ტერმინოლოგიური პრაქტიკის გაუმჯობესებას სხვა სპეციალიზებულ სფეროებში.

დასახული მიზნის მისაღწევად კვლევა ითვალისწინებს შემდეგი ამოცანების გადაჭრას:

1. თანამედროვე ტერმინოლოგიის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლების გააზრება – დარგობრივი ტერმინოლოგიის განვითარების ძირითადი პრინციპების, ტენდენციებისა და საერთაშორისო სტანდარტების (ISO 704:2022) შესწავლა;
2. ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობის პრინციპების იდენტიფიკაცია – მათი ურთიერთმიმართების, სტრუქტურულ-სემანტიკური მახასიათებლებისა და ჰარმონიზაციის მექანიზმების განსაზღვრა;
3. მიგრაციის ევროპული ქსელის (EMN) მიერ შედგენილ “თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებით ლექსიკონში 9.0” წარმოდგენილი ანალიტიკების კრიტიკული ანალიზი – მათი ქართული შესატყვისების სემანტიკური გამჭვირვალობისა და სტრუქტურული თავისებურებების შეფასება;
4. აბრევიატურების ფორმაწარმოების და ადაპტაციის პრობლემების გამოვლენა – მიგრაციის ტერმინოლოგიაში მათი ფუნქციური როლისა და ქართულ ენაში დამკვიდრების სპეციფიკის შესწავლა;
5. მიგრაციის დარგობრივი ტერმინოლოგიის თარგმნისას გამოყენებული ლინგვისტური სტრატეგიების (კალკირება, პირადპირი სესხება ტრანსლიტერაცია-ტრანსკრიბირება, დესკრიფციული თარგმანი) შეფასება და არსებული პრაქტიკის გაანალიზება;
6. რეკომენდაციების შემუშავება ტერმინოლოგიური ჰარმონიზაციისთვის – ISO 704:2022 სტანდარტებისა და IATE-ის პრინციპების საფუძველზე, ქართული ტერმინოლოგიის სტანდარტიზაციისა და საერთაშორისო სივრცეში ინტეგრაციის ხელშესაწყობად.

სადისერტაციო ნაშრომში გამოყენებულია კვლევის კომპლექსური **მეთოდოლოგიური ჩარჩო**, რომელიც სინთეზურად აერთიანებს თეორიულ და ემპირიულ საკვლევ მიდგომებს და უზრუნველყოფს კვლევის ობიექტის მრავალასპექტურ ანალიზს:

1. დესკრიფციული (აღწერითი) მეთოდი – ტერმინოლოგიური ერთეულების სისტემური აღწერისა და მათი ლინგვისტური მახასიათებლების ობიექტური შესწავლისათვის;
2. შედარებით-შეპირისპირებითი მეთოდი – ტიპოლოგიურად განსხვავებული ენობრივი სისტემების (ინგლისური და ქართული) ტერმინოლოგიური ერთეულების შედარებითი ანალიზისა და მათი სტრუქტურულ-სემანტიკური კორელაციების შეპირისპირებისათვის;
3. მორფოლოგიურ-კომპონენტური ანალიზის მეთოდი – ტერმინოლოგიური ერთეულების სემანტიკური სტრუქტურისა და შემადგენელი ელემენტების იდენტიფიცირებისა და ფუნქციური როლის დასადგენად;
4. კონცეპტუალური ანალიზის მეთოდი – ტერმინოლოგიური ერთეულების მიერ გამოხატული კონცეპტების ლოგიკურ-სემანტიკური სტრუქტურის გამოსაკვლევად და ტერმინ-კონცეპტის თავსებადობის შესაფასებლად;
5. რაოდენობრივი მეთოდი – ანალიტიკების, აბრევიატურებისა და თარგმნის სტრატეგიების სტატისტიკური განაწილების განსაზღვრისათვის;
6. კრიტიკული ანალიზის მეთოდი – არსებული ტერმინოლოგიური გადაწყვეტილებების შეფასებისა და ალტერნატიული ვარიანტების თეორიულად დასაბუთებული შემუშავებისთვის.

წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომის **სამეცნიერო სიახლე** მდგომარეობს შემდეგში:

1. პირველად ხორციელდება მიგრაციის ევროპული ქსელის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონში (EMN Asylum and Migration Glossary)

წარმოდგენილი ანალიტიკების ქართული შესატყვისების კომპლექსური ლინგვისტური კვლევა;

2. ახალი მეთოდოლოგიური რაკურსით არის გააზრებული ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობის პრობლემატიკა ქართულ ტერმინოლოგიურ სისტემაში და შემუშავებულია ამ პრინციპის პრაქტიკული გამოყენების მოდელი;
3. სისტემატიზებულია და კრიტიკულად შეფასებულია მიგრაციის ტერმინების თარგმნის სტრატეგიები ქართულში, იდენტიფიცირებულია მათი ფუნქციური პოტენციალი;
4. დამუშავებულია ანალიტიკების სემანტიკური გამჭვირვალობის შეფასების კრიტერიუმები ქართული ენის სპეციფიკის გათვალისწინებით;
5. შემუშავებულია კონკრეტული რეკომენდაციები ანალიტიკური ტერმინების ქართული ეკვივალენტების ჰარმონიზაციისთვის ISO 704:2022 სტანდარტებისა და IATE პრინციპების საფუძველზე;
6. პირველად არის გაანალიზებული აბრევიატურების ფორმაწარმოების სპეციფიკა მიგრაციის ტერმინოლოგიაში და მათი ქართულ ენაში ადაპტაციის საკითხი;
7. შექმნილია ცოდნის ახალი სეგმენტი ტერმინოლოგიის შესახებ, რომელიც შეიძლება საფუძვლად დაედოს შემდგომ ტერმინოლოგიურ კვლევებსა და პრაქტიკულ მუშაობას სხვადასხვა დარგობრივ სფეროებში.

ნაშრომის **თეორიული ღირებულება** გამოიხატება პირველ რიგში იმით, რომ ნაშრომი აფართოებს ტერმინოლოგიის თეორიის ცოდნას, განსაკუთრებით ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობის, ანალიტიკების სტრუქტურულ-სემანტიკური მახასიათებლებისა და ტერმინოლოგიური ჰარმონიზაციის მექანიზმების ფუნდამენტურ საკითხებში. ნაშრომში საფუძვლიანად არის შესწავლილი თეორიული ბაზა ტერმინების ეკვივალენტობის პრობლემატიკის, მეტამონაცემების როლისა და ტერმინების ლინგვისტური მახასიათებლების შესახებ. თეორიულ დონეზე მნიშვნელოვანია ისიც, რომ ნაშრომი აერთიანებს

ტერმინოლოგიის, ლექსიკოგრაფიის, თარგმანმცოდნეობისა და კონცეპტუალური ანალიზის თეორიული მიდგომებს, ქმნის ინტერდისციპლინარულ ჩარჩოს, რომელიც გამოსადეგია არა მხოლოდ მიგრაციის, არამედ სხვა დარგობრივი ტერმინოლოგიების შესწავლისთვისაც. ნაშრომში წარმოდგენილია ანალიტიკუმების სემანტიკური გამჭვირვალობისა და ტერმინ-კონცეპტის თავსებადობის შეფასების კრიტერიუმები. კვლევა ასევე წვლილს შეიტანს ქართული ტერმინოლოგიის თანამედროვე მდგომარეობის, ტენდენციებისა და პერსპექტივების შესწავლის მიმართულებით.

სადისერტაციო ნაშრომის **პრაქტიკული დირეზულია** მრავალმხრივია. ნაშრომი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ტერმინოლოგიური და განმარტებითი ლექსიკონების, აგრეთვე სხვადასხვა ენობრივი რესურსის შექმნისა და სრულყოფის პროცესში. კვლევის მასალები შეიძლება ეფექტურად იქნეს გამოყენებული საქართველოს ევროპულ და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის, სამართლებრივი აქტების თარგმნის, ასევე ევროკავშირის დირექტივებისა და რეგულაციების ქართულად ადაპტაციის პროცესშიც. კვლევის შედეგები განსაკუთრებული პრაქტიკული მნიშვნელობის მატარებელია უმაღლესი განათლების სისტემისთვის: ისინი შეიძლება ინტეგრირდეს ენათმეცნიერების, თარგმანმცოდნეობის, ტერმინოლოგიისა და ლექსიკოგრაფიის სასწავლო კურსებში, რაც ხელს შეუწყობს სტუდენტებისა და დოქტორანტების პროფესიული უნარების განვითარებას. ნაშრომში წარმოდგენილი ანალიზის მეთოდოლოგია გამოსადეგია ახალგაზრდა მკვლევრებისთვის, რომლებიც მუშაობენ ტერმინოლოგიის სხვადასხვა დარგში და საჭიროებენ თეორიულად დასაბუთებულ, პრაქტიკულად გამოყენებად ინსტრუმენტებს. პრაქტიკული თვალსაზრისით, კვლევის შედეგები გარკვეულ წვლილს შეიტანს ქართული ტერმინოლოგიის სტანდარტიზაციისა და ჰარმონიზაციის პროცესში, რაც წარმოადგენს საქართველოს საერთაშორისო სამეცნიერო და პროფესიულ სივრცეში სრულფასოვანი ინტეგრაციის აუცილებელ წინაპირობას.

რაც შეეხება ნაშრომის **სტრუქტურულ აგებულებას**, ის შედგება შესავლის, ოთხი თავის, დასკვნითი ნაწილის, დანართებისა და გამოყენებული ლიტერატურისაგან. შესავალში განხილულია კვლევის აქტუალობა, ჩამოყალიბებულია მიზანი და ამოცანები, დასაბუთებულია არჩეული მეთოდოლოგია, წარმოდგენილია კვლევის სამეცნიერო სიახლე, თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება. ნაშრომის სტრუქტურა ლოგიკურად ასახავს კვლევის დინამიკას თეორიული საფუძვლებიდან ემპირიული ანალიზისკენ და შემდგომ – პრაქტიკული რეკომენდაციების შემუშავებამდე, რაც უზრუნველყოფს კვლევის სისტემურობასა და მეთოდოლოგიურ თანმიმდევრულობას.

პირველი თავი „თანამედროვე დარგობრივი ტერმინოლოგიის განვითარების თეორიული და ლექსიკოგრაფიული საფუძვლები“ ეთმობა ტერმინოლოგიის თეორიულ საკითხებს. განხილულია ტერმინოლოგია, როგორც ინტერდისციპლინური დარგი, წარმოდგენილია ტერმინის არსი და მისი სტრუქტურულ-სემანტიკური მახასიათებლები. დეტალურად არის შესწავლილი ტერმინოლოგიური მუშაობის საერთაშორისო სტანდარტები ISO 704:2022 და ევროპული ტერმინოლოგიური ბაზის IATE სისტემის მექანიზმი. აქვე გაანალიზებულია ტერმინოლოგიური ჰარმონიზაციის პრინციპები მეცნიერების ინტერნაციონალიზაციის კონტექსტში და წარმოდგენილია თანამედროვე ტერმინოლოგიის განვითარების ძირითადი ტენდენციები, გამოწვევები და პერსპექტივები.

მეორე თავი „ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობა, როგორც სტანდარტიზებული ტერმინოლოგიის შემუშავების მექანიზმი“ ფოკუსირებულია ტერმინ-კონცეპტის ურთიერთმიმართების თეორიულ და პრაქტიკულ ასპექტებზე. განხილულია ტერმინთა პოლისემიის, სინონიმის და ომონიმის პრობლემატიკა, ეკვივალენტობის საკითხები ორენოვან ლექსიკონებში. შესწავლილია მეტამონაცემების როლი ტერმინთქმნადობის პროცესში და ნეოლოგიზმების ლინგვისტური მახასიათებლები. ამ თავის ცენტრალური ნაწილი ეთმობა ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობის პრინციპების შემუშავებას, როგორც ჰარმონიზებული

ტერმინოლოგიის შექმნის ძირითად მექანიზმს. ასევე, განხილულია ტერმინის სანდოობის განმსაზღვრელი ფაქტორები.

მესამე თავი „ანალიტიკების ქართული შესატყვისების კრიტიკული ანალიზი მიგრაციის ევროპული ქსელის (EMN) ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონის მასალაზე“ წარმოადგენს ემპირიული კვლევის ძირითად ნაწილს. დეტალურად არის გაანალიზებული „თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონის“ მიკრო და მაკროსტრუქტურა. ყურადღება გამახვილებულია ანალიტიკური ტერმინების/ანალიტიკების სტრუქტურულ-სემანტიკურ მახასიათებლებზე, აბრევიატურების შედგენილობასა და ფორმაწარმოებაზე, ანალიტიკური ტერმინების წყარო ენიდან (ინგლისური) სამიზნე ენაზე (ქართული) გადმოტანის მეთოდებზე, ენათაშორის სესხებაზე. ცენტრალური ადგილი უკავია ანალიტიკების სემანტიკური გამჭვირვალობის პრობლემატიკისა და მათი ქართული შესატყვისების კრიტიკულ ანალიზს. იდენტიფიცირებული და შეფასებულია მიგრაციის ტერმინების თარგმნის გავრცელებული სტრატეგიები: კალკირებული თარგმანი, დესკრიფციული თარგმანი, პირდაპირი სესხება ტრანსლიტერაცია-ტრანსკრიბირების გზით. ამდენად, ნაშრომის მესამე თავი ეძღვნება მიგრაციისა და თავშესაფრის სფეროში ქართული ტერმინოლოგიის სიღრმისეულ ანალიზს, რომლის ფარგლებშიც განიხილება ტერმინ-კონცეპტის თავსებადობის პრინციპები, თარგმნითი სტრატეგიები და ქართული ტერმინოლოგიური პრაქტიკის მიმართება საერთაშორისო ტერმინოლოგიურ რესურსებთან (EMN, IATE, ISO 704:2022), ხოლო **მეოთხე თავი „რეკომენდაციები ტერმინოლოგიური მუშაობის ოპტიმიზაციისთვის“** ეფუძნება მიღებულ მიგნებებს და მიზნად ისახავს ქართული ტერმინოლოგიური სისტემის განვითარებისთვის აუცილებელი თეორიული და პრაქტიკული პრინციპების ფორმულირებას, მათ შორის ტერმინშემოქმედების მეთოდოლოგიის დახვეწას, ნორმირების, ჰარმონიზაციისა და ტერმინთა გამოყენების ერთიანი სტანდარტების დამკვიდრებას.

დასკვნით ნაწილში შეჯამებულია კვლევის მთავარი შედეგები და განსაზღვრულია ძირითადი მიგნებები, ხაზგასმულია, რომ თანამედროვე ქართულ

ტერმინოლოგიურ სივრცეში ინტერდისციპლინური და სტანდარტებზე დაფუძნებული მიდგომა წარმოადგენს ტერმინოლოგიური სისტემის ეფექტიანი ფუნქციონირების ძირითად წინაპირობას. ასევე, დადასტურებულია, რომ მიგრაციისა და თავშესაფრის სფეროს ტერმინოლოგია ქართულ ენაში დამკვიდრდა ძირითადად კალკირებული თარგმანის გზით, ევროკავშირის ინსტიტუციურ სივრცეში ფორმირებული კონცეპტების საფუძველზე, რაც განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს ტერმინ-კონცეპტის თავსებადობის, საერთაშორისო სტანდარტებთან (ISO 704:2022) შესაბამისობისა და ტერმინოლოგიური რესურსების (EMN, IATE) ინტეგრაციის საკითხებს.

გამოყენებული ლიტერატურა მოიცავს ქართულ და უცხოურენოვან წყაროებს ტერმინოლოგიის თეორიის, ლექსიკოგრაფიის, თარგმანმცოდნეობის, კონცეპტუალური ანალიზის, ასევე მიგრაციის სამართლის სფეროებიდან. ბიბლიოგრაფია შედგენილია საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად. ნაშრომი შეიცავს ანალიზისთვის გამოყენებული ემპირიული მასალის ნიმუშებს, ანალიტიკების კლასიფიკაციის სქემებს, ცხრილებს.

ნაშრომის **ემპირიულ მასალას** წარმოადგენს მიგრაციის ევროპული ქსელის (European Migration Network - EMN) მიერ შემუშავებული „თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონი 9.0 (2023)“, რომელიც მოიცავს 531 ტერმინს თავშესაფრის, მიგრაციის და სამოქალაქო უფლებების სფეროებიდან.

თეორიული ბაზა მოიცავს სამეცნიერო ლიტერატურას ტერმინოლოგიის თეორიის, ლექსიკოგრაფიის, თარგმანმცოდნეობის და კონცეპტუალური ლინგვისტიკის სფეროებიდან და ეფუძნება კაბრეს, სეიგერის, ფელბერის, ვუსტერის, ტემერმანის, ფეიბერის, ლ'ომის, პაუელსის, ნაიდას, ლაიონსის, ლიპკას, ბიელის და სხვათა შრომებს, მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს საერთაშორისო ტერმინოლოგიური სტანდარტები, უპირველეს ყოვლისა ISO 704:2022 (Terminology work — Principles and methods), ასევე ევროპული ტერმინოლოგიური ბაზის IATE (Interactive Terminology for Europe) მეთოდოლოგიური დოკუმენტაცია. ქართული ტერმინოლოგიის თეორიისა და პრაქტიკის შესასწავლად გამოყენებულია ქართველი

მეცნიერების ნაშრომები (რ.დამბაშიძე, თ. მარგალიტაძე, ი. ლობჯანიძე, ლ. ქაროსანიძე, თ. გამყრელიძე, გ. მელიქიშვილი, გ. ნადარეიშვილი, ნ. საყვარელიძე, ხ. ბერიძე, დ. დათეშიძე, თ. ბენიძე და სხვ.), ასევე სხვა თანამედროვე ტერმინოლოგიური კვლევები და ლექსიკოგრაფიული წყაროები.

წარმოდგენილი ნაშრომი ხელს უწყობს ქართული სპეციალიზებული ენის თანამედროვე მდგომარეობის კვლევასა და განვითარებას. მიღებული შედეგები მნიშვნელოვანია როგორც თეორიული, ისე პრაქტიკული თვალსაზრისით: ისინი უზრუნველყოფენ ტერმინოლოგიური ერთეულების სტრუქტურულ-სემანტიკური თავისებურებების უკეთ გაგებას და მათი გამოყენების სტანდარტიზაციას სხვადასხვა დარგში.

ნაშრომის მოკლე შინაარსი

თავი I . თანამედროვე დარგობრივი ტერმინოლოგიის განვითარების თეორიული და ლექსიკოგრაფიული საფუძვლები

1.1 ტერმინოლოგია, როგორც მეცნიერების ინტერდისციპლინური დარგი

თანამედროვე მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების ინტენსიური განვითარების პირობებში სპეციალიზებული კომუნიკაციის ეფექტიანობა პირდაპირ არის დამოკიდებული ზუსტ, მკაფიო და სტანდარტიზებულ ტერმინოლოგიაზე. ამ მოთხოვნიდან გამომდინარე, ტერმინოლოგია ჩამოყალიბდა როგორც ინტერდისციპლინური სამეცნიერო დისციპლინა, რომლის ძირითადი მიზანია დარგობრივი ცნებების იდენტიფიცირება, სისტემატიზაცია, განმარტება და მათი ადეკვატური ენობრივი ფორმით წარმოდგენა. ტერმინოლოგია განიხილება არა მხოლოდ ლექსიკური ერთეულების ერთობლიობად, არამედ როგორც კონცეპტუალური და საკომუნიკაციო სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს ცოდნის ზუსტ, სტაბილურ და ეფექტიან გადაცემას. კვლევა ცხადყოფს, რომ ტერმინოლოგიური საქმიანობა სცდება ტრადიციული ენათმეცნიერების ფარგლებს და მოიცავს ცნებით სისტემათა ანალიზს, დარგობრივი ლექსიკის კვლევას, ტერმინშემოქმედებას, სტანდარტიზაციას, საერთაშორისო ჰარმონიზაციას,

მრავალენოვანი ტერმინოლოგიური რესურსების შექმნასა და გამოყენებას. ტერმინოლოგიის ინტერდისციპლინური ბუნება განსაკუთრებით ნათლად ვლინდება ტექნიკური თარგმანის, სამეცნიერო დოკუმენტაციისა და ნორმატიული ტექსტების სფეროში, სადაც ტერმინოლოგიური სიზუსტე და თანმიმდევრულობა გადამწყვეტ როლს ასრულებს როგორც სამეცნიერო, ისე სამართლებრივ და სოციალურ კონტექსტში. შესაბამისად, ნაშრომის თეორიული საფუძველი ეყრდნობა საერთაშორისო სტანდარტებს (ISO 1087:2019; ISO 704:2022) და ტერმინოლოგიის კლასიკურ და თანამედროვე თეორიებს. გაანალიზებულია ოიგენ ვუსტერის ტერმინოლოგიის ზოგადი თეორია, რომელიც ეფუძნება ცნებათა სისტემატიზაციასა და ტერმინების სტანდარტიზაციას. ამ მიდგომასთან ერთად, განხილულია თანამედროვე კონცეფციები, რომლებმაც მნიშვნელოვნად გააფართოვა ტერმინის თეორიული გააზრება. განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილებულია მარია ტერეზა კაბრეს ტრიადულ მოდელზე, რომლის მიხედვით ტერმინი განიხილება კოგნიტური, ლინგვისტური და კომუნიკაციური ასპექტების ურთიერთკავშირში და ხასიათდება დინამიკური, კონტექსტზე დამოკიდებული ბუნებით. აქვე გაანალიზებულია სოციოკოგნიტური და კოგნიტურ-ფრეიმული მიდგომებიც (Temmerman; Faber), რომელთა მიხედვით ტერმინები აღიქმება, როგორც დინამიკური ერთეულები, რომლებიც სოციალური პრაქტიკისა და დისკურსის ფარგლებში ყალიბდება. აღნიშნული მიდგომები განსაკუთრებით აქტუალურია თანამედროვე სამეცნიერო და ტექნოლოგიური განვითარების პირობებში, როდესაც მრავალი ახალი ცნება ჯერ კიდევ არასტაბილურია და მათი შინაარსი კონტექსტის შესაბამისად ფორმირდება.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ტერმინოლოგიის ინტერდისციპლინურ სტრუქტურაში ეროვნული და საერთაშორისო ტერმინოლოგიურ მონაცემთა ბაზების ინტეგრაციის საკითხს. ევროკავშირის ტერმინოლოგიურ ბაზასთან — IATE-სთან — სინქრონული მუშაობა ქმნის წინაპირობას, რათა ქართულ ტერმინებს მიენიჭოს არა მხოლოდ ლოკალური, არამედ ტრანსნაციონალური მნიშვნელობა. მიუხედავად იმისა, რომ ქართულ ლექსიკოგრაფიაში უკვე არსებობს დარგობრივი ტერმინშემოქმედების

მნიშვნელოვანი მიღწევები, ქართული ტერმინების ინტეგრაცია საერთაშორისო ტერმინოლოგიურ სისტემებში კვლავ მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება.

ამასთან, თანამედროვე ქართულ რეალობაში ინტერდისციპლინური მიდგომის პოტენციალი თანდათან იჩენს თავს და პრაქტიკულ განზომილებას იძენს. ინტერდისციპლინური მიდგომის განვითარება ქართულ ტერმინოლოგიურ სივრცეში წარმოადგენს არა მხოლოდ თეორიულ მოთხოვნას, არამედ სტრატეგიულ ამოცანას, რომელიც ეფუძნება შიდა სამეცნიერო და პროფესიულ პოტენციალს. მისი წარმატება დამოკიდებულია დარგობრივ და ლინგვისტურ კომპეტენციებს შორის თანამშრომლობაზე, საერთაშორისო ტერმინოლოგიური ბაზების (IATE, TermNet) ადაპტაციასა და ინტეგრაციაზე, აგრეთვე სტაბილური და კომპეტენტური ინსტიტუციური ჩარჩოს არსებობაზე. ამდენად, ტერმინოლოგიის განხილვა ინტერდისციპლინურ ჭრილში წარმოადგენს აუცილებელ პირობას მეცნიერული კომუნიკაციის გამართულობისთვის, სპეციალიზებული ტექსტების სტანდარტიზაციისა და ენის ცნებითი გამჭვირვალობის უზრუნველსაყოფად. თანამედროვე ტერმინოლოგია ამ კონტექსტში ყალიბდება როგორც დისციპლინა, რომელიც აერთიანებს ლინგვისტურ, კოგნიტურ, დარგობრივ და სოციალურ კომპონენტებს და უზრუნველყოფს ეროვნული სამეცნიერო სივრცის ინტეგრაციას გლობალური ცოდნის ქსელებთან.

1.2 ტერმინის რაობა და მისი სტრუქტურულ-სემანტიკური დახასიათება

სიტყვასა და ტერმინს შორის განსხვავება წარმოადგენს ლექსიკოლოგიისა და ტერმინოლოგიის დისციპლინების არსებითი კონცეპტუალური გამიჯვნის საფუძველს. მიუხედავად იმისა, რომ ორივე სფერო იკვლევს ენობრივ ერთეულებს, კვლევითი მიდგომები, მიზნები და ანალიტიკური მეთოდოლოგიები არსებითად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. ლექსიკოლოგია კონცენტრირებულია სიტყვაზე, როგორც ზოგადი ლექსიკის ძირითად ერთეულზე, მისი ფორმალური, სემანტიკური და ფუნქციურ-პრაგმატული მახასიათებლების მრავალმხრივი შესწავლის გზით. ტერმინოლოგია კი ემყარება სპეციფიკურ კვლევით პრიზმას და ყურადღებას

ამახვილებს ტერმინზე, როგორც დარგობრივი ცოდნის სისტემატიზაციისა და ზუსტი ცნებითი კორელაციის უზრუნველყოფის საშუალებაზე.

ტერმინი წარმოადგენს სპეციალიზებულ ლექსიკურ ერთეულს, რომელიც ფუნქციონირებს კონკრეტული საგნობრივი სფეროს პროფესიულ კომუნიკაციაში და ემსახურება ამ დარგისთვის უნიკალური ცნების ზუსტ და ცალსახად განსაზღვრულ აღნიშვნას. მარგალიტაძე (მარგალიტაძე, 2021, გვ. 134) ხაზს უსვამს: „ტერმინი განსაკუთრებული ენობრივი ნიშანია, რომელიც სამეცნიერო ცნებას აღნიშნავს და, ამდენად, უზრუნველყოფს სპეციალისტთა შორის კომუნიკაციასა და ურთიერთგაგებას ამა თუ იმ დარგის ფარგლებში.“ განსხვავებით ზოგადლექსიკური ერთეულებისგან, რომელთა მნიშვნელობა ხშირად დამოკიდებულია კონტექსტზე და შეიძლება ატარებდეს ემოციურ, მეტაფორულ ან მრავალშრიან დატვირთვას, ტერმინი მოწოდებულია გადმოსცეს ცნება მაქსიმალური მონოსემიურობით - ანუ ერთმნიშვნელობიანობით. ტერმინის არსი არ შემოიფარგლება მხოლოდ ლინგვისტური ნიშნით; იგი მჭიდროდ არის დაკავშირებული იმ ცნებით სისტემასთან, რომელშიც ყალიბდება და ეფუძნება ისეთ პარამეტრებს, როგორცაა სტრუქტურული ერთიანობა, სემანტიკური სიზუსტე და დეფინიციური ადეკვატურობა. სტრუქტურული აგებულების მიხედვით, ტერმინები დიფერენცირდება ერთსიტყვიან (როემლშიც შედის როგორც მარტივი ფუძის, ისე ნაწარმოები/სინთეზური ფორმის ტერმინებიც) და შედგენილ/ანალიტიკურ (ანალიტიზმები/ტერმინოლოგიური შესიტყვება) ერთეულებად.

ერთსიტყვიანი ქართული ტერმინები მოიცავს მარტივ ფორმებს: კვოტა (quota), ვიზა (visa), დევნა (persecution), დაცვა (protection), ნაწარმოებ ფორმებს: აკულტურაცია (acculturaton), რასიზმი (racism), გენოციდი (genocide), რეინტეგრაცია (reintergration), ემიგრანტი (migrant), რთულ ფორმებს: თავშესაფარი (shelter), თვითმარქვია (impostor), თვითდასაქმებული (self-employee) და სხვ. ანალიტიკური ტერმინები შედგება ორი ან მეტი დამოუკიდებელი კომპონენტისაგან და ტერმინოლოგიურ სისტემებში მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს. ანალიტიკური ტერმინების მაგალითებია: ორმაგი მოქალაქეობა (dual citizenship), გამორიცხვის დებულება (exclusion clause), ომის

დანაშაული (war crime), ორგანიზებული დანაშაული (organized crime), ცხელი წერტილის ზონა (hotspot area), გადაუდებელი რეაგირების სისტემა (emergency response system), თითის ანაბეჭდებით იდენტიფიცირების ავტომატიზებული სისტემა (Automated Fingerprint Identification System) და სხვ. ანალიტიკური ტერმინები თანამედროვე ტერმინოლოგიურ სისტემებში მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს. შედგენილ ტერმინებზე საუბრისას მარგალიტაძე აღნიშნავს, რომ „შედგენილ ტერმინებს აქვს ერთი მნიშვნელოვანი თვისება – გამჭვირვალობა და მოტივირებულობა, რაც მნიშვნელოვანია ტერმინისათვის, მაგრამ მეორე მხრივ, ამგვარი ტერმინების ნაკლი ის არის, რომ მათ აკლიათ სისხარტე და ლაკონიურობა, რაც ასევე ტერმინის მნიშვნელოვანი მახასიათებელია“. (მარგალიტაძე, 2021, გვ. 136).

ანალიტიკური ტერმინები წარმოადგენენ იმ სინტაქსურ შესიტყვებებს, სადაც ძირითადად იკვეთება მსაზღვრელ-საზღვრულის კომბინაცია, რომელშიც მსაზღვრელები დეტერმინანტებია და აზუსტებენ საზღვრულ ე.წ. სატერმინირებელ ცნებას ამა თუ იმ ნიშნით. ასეთი ტერმინების დიდი ნაწილი გამოხატავს გვარეობით-სახეობით ურთიერთობას და ერთმანეთთან ჰიპონიმურ და ჰიპერონიმულ კავშირშია. მაგალითად, EMN Glossary-ში წარმოდგენილი ტერმინი ‘labour migration policy’ (შრომითი მიგრაციის პოლიტიკა) ნათლად აჩვენებს, რომ საბოლოო მნიშვნელობა წარმოიქმნება მხოლოდ კომპონენტთა ერთობლივი ინტერპრეტაციის შედეგად: ‘policy’ წარმოადგენს მეტაურ სიტყვას/ბირთვს, ხოლო ‘labour migration’ — მსაზღვრელ კომპონენტს პოლიტიკის ობიექტურ სფეროსთან მიმართებაში. ‘მიგრაციის პოლიტიკა’ მომდევნო გამოთქმისთვის ჰიპერონიმია, ხოლო ‘შრომითი’ ჰიპონიმად მიიჩნევა, რადგან „შრომითი მიგრაციის პოლიტიკა“ სახეობითი ნაირგვარობაა.

ტერმინის ბუნების სრულფასოვანი გააზრებისათვის ასევე მნიშვნელოვანია მისი სემანტიკური მახასიათებლების აღწერაც. ტერმინოლოგიურ სამეცნიერო ლიტერატურაში (Wüster, 1979) (Felber, 1984) ტერმინები, განსაზღვრულია, როგორც მონოსემიური ლექსიკური ერთეულები, რომელთა მიზანია კონკრეტული ცნების ზუსტი და ცალსახა გამოხატვა, რაც უზრუნველყოფს პროფესიულ კომუნიკაციაში სემანტიკური სტაბილურობისა და ცნებითი გამჭვირვალობის შენარჩუნებას. მას არ

უნდა ახასიათებდეს პოლისემიური ბუნება. ის უნდა იყოს ცნებითი შინაარსის ზუსტი და ერთმნიშვნელოვანი გამომხატველი და უნდა ახასიათებდეს ექსპრესიული და ემოციური ნეიტრალობა, ასევე შეძლებისდაგვარად ლაკონიურობა. მოცემული კრიტერიუმები ასახავს ტერმინის იდეალურ მოდელს, თუმცა პრაქტიკული განხორციელების პროცესში ამ მოთხოვნების სრული რეალიზაცია ყოველთვის არ არის შესაძლებელი. მიუხედავად იმისა, რომ ტერმინთა უმრავლესობა მართლაც მონოსემიურია ბუნებით, მრავალი მაგალითი მიუთითებს იმაზე, რომ გარკვეული ტერმინები დროთა განმავლობაში იძენენ პოლისემიურ მნიშვნელობებს. ეს ფენომენი მიანიშნებს ტერმინოლოგიური სისტემების დინამიკურ და ცვალებად ბუნებაზე, რაც განპირობებულია როგორც დისკურსული კონტექსტის ცვლილებით, ისე დარგობრივი ცოდნის ევოლუციით. ამიტომაც არის, რომ მეცნიერები ხშირად საუბრობენ ტერმინოლოგიურ პოლისემიაზე, სინონიმიაზე და ომონიმიაზე. როგორც ზემოთ აღინიშნა, ტერმინს ნაკლებად უნდა ახასიათებდეს სინონიმურობა, თუმცა პრაქტიკაში მაინც გვხვდება მრავალი შემთხვევა, როდესაც ტერმინთა სინონიმია რეალურად არსებობს. ყველაზე გავრცელებული ფორმებია ის შემთხვევები, როდესაც ქართულ ტერმინთან ერთად პარალელურად გამოიყენება საერთაშორისო დარგობრივი ტერმინი, ან პირიქით — უკვე დამკვიდრებული საერთაშორისო ტერმინისათვის იქმნება ქართული შესატყვისი, რომელიც თანდათან იკიდებს ფეხს პროფესიულ კომუნიკაციაში. კერძოდ, ტერმინოლოგიური სინონიმის მაგალითებია: კანონიერი საფუძვლის გარეშე ყოფნა/არარეგულარად ყოფნა (irregular stay), კულტურათა შუამავალი/კულტურათა მედიატორი (cultural mediator), ადამიანით ვაჭრობა/ტრეფიკინგი (trafficking), პრიმა ფაციე /ერთი შეხედვით (prima facie), მსხვერპლად ქცევა / ვიქტიმიზაცია (victimization), სპონსორი/მხარდამჭერი პირი (sponsor) და სხვ.

რაც შეეხება პოლისემიის ფენომენს, ის განსხვავებულად აღიქმება ლექსიკოგრაფიასა და ტერმინოლოგიაში. კაბრე (Cabré, 1999) ხაზს უსვამს, რომ ორივე დისციპლინა იკვლევს ერთსა და იმავე ფენომენს, მაგრამ განსხვავებული მეთოდოლოგიური პრინციპებით, რის შედეგადაც მნიშვნელობის მრავალფეროვნებას სხვადასხვა სტატუსი ენიჭება. ის რაც ლექსიკოგრაფიაში პოლისემიად ითვლება,

ტერმინოლოგიაში ომონიმას წარმოადგენს. მაგალითად, ტერმინი „key“ კარტოგრაფიაში აღნიშნავს „ლეგენდას - რუკაზე პირობითი ნიშნების განმარტებით ტექსტს“, ტელეკომუნიკაციაში — „ლილაკს“, ხოლო ტექნოლოგიაში — „ტელეგრაფული მოწყობილობის მექანიზმს“. ასეთ შემთხვევებში ტერმინოლოგიური თეორია ამ ფენომენს პოლისემიის ნაცვლად ომონიმად განმარტავს, რადგან ტერმინი key დამოუკიდებელ ცნებით სტრუქტურებს უკავშირდება (Cabré, 1999, გვ. 108).

შესაბამისად, როგორც მარტივი, ისე ანალიტიკური ტერმინები ასახავენ იმ დარგობრივ რეალობას, რომელშიც ისინი ფუნქციონირებენ, და ამავდროულად ქმნიან ამ რეალობის მეტამოდელს ენობრივ დონეზე. მათი მარკირებული ბუნება, სინონიმური და ომონიმური სირთულეები ცხადყოფს ტერმინოლოგიური მუშაობის რთულ ხასიათს. შესაბამისად, ტერმინების სტრუქტურულ-სემანტიკური დახასიათება წარმოადგენს არა მხოლოდ თეორიული კვლევის, არამედ პრაქტიკული ლექსიკოგრაფიისთვის აუცილებელ მეთოდოლოგიურ საფუძველს და ქმნის იმ ბირთვს, რომელზეც აგებულია თანამედროვე ტერმინოლოგიური სტანდარტიზაცია.

1.3. ტერმინოლოგიური მუშაობის სახელმძღვანელო პრინციპები ISO 704:2022 (E) მიხედვით

საერთაშორისო სტანდარტიზაციის ორგანიზაციის მიერ შემუშავებული ISO 704:2022(E) წარმოადგენს ფუნდამენტურ დოკუმენტს, რომელიც ადგენს ტერმინოლოგიური მუშაობის ზოგად პრინციპებს, ტერმინწარმოების წესებსა და მეთოდოლოგიურ ჩარჩოს (Standardization, ISO 704:2022 — Terminology work — Principles and methods, 2022, გვ. თავი 4). გლობალიზაციის, ციფრული ტექნოლოგიების და მრავალენოვანი პროფესიული ურთიერთობების კონტექსტში, ISO 704-ის პრინციპები იძენს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას. ტერმინოლოგიური საქმიანობა, რომელიც ემყარება ცნებაზე ორიენტირებულ მიდგომას, ქმნის სტრუქტურულ საფუძველს როგორც ტერმინოგრაფიული რესურსებისათვის, ისე თარგმანის, ლექსიკოგრაფიისა და სამეცნიერო ტექსტების განვითარებისათვის (Faber, 2012). სტანდარტი აღიარებულია როგორც საერთაშორისო კონსენსუსით მიღებული

ჩარჩო, რომელიც ერთიანად განსაზღვრავს ტერმინოლოგიური მუშაობის ძირითად ასპექტებს: კონცეპტს, დეფინიციას, ტერმინის შერჩევას, სემანტიკურ ეკვივალენტობასა და სტრუქტურულ ინტეგრაციას ციფრულ ტერმინბანკებთან. სტანდარტი ტერმინს განიხილავს სემიოტიკური ნიშნის სახით, რომელიც ასრულებს შუამავლის ფუნქციას ცნებასა და ენას შორის. ამ კონტექსტში ტერმინთწარმოება ეფუძნება სემიოტიკურ პრინციპებს, რომლებიც ითვალისწინებს არა მხოლოდ მორფოლოგიურ სტრუქტურას, არამედ ტერმინის მოტივირებულობას, გამჭვირვალობასა და ფუნქციურ ადეკვატურობას. ISO 704:2022 გამოყოფს ტერმინთწარმოების რიგ სახელმძღვანელო პრინციპებს, მათ შორის:

- გამჭვირვალობა;
- თანმიმდევრულობა;
- შესაბამისობა;
- ენობრივი ეკონომია/სიმოკლე;
- წარმოება;
- ენობრივი მართებულობა;
- უპირატესობის მინიჭება მშობლიური ენისათვის;

შეუძლებელია თითოეული ტერმინი იქმნებოდეს ყველა ამ პრინციპის დაცვით. თითოეული ამ პრინციპის გამოყენება ტერმინის შექმნის დროს სავალდებულო არც არის, თუმცა, მათი გათვალისწინება არსებითი მნიშვნელობის მატარებელია როგორც ახალი ტერმინების შექმნისას, ასევე არსებული ტერმინოლოგიების სისტემატიზაციის პროცესშიც. იმ შემთხვევაში, როდესაც ერთ ცნებას რამდენიმე დასახელება გააჩნია, უპირატესობა ენიჭება იმ ვარიანტს, რომელიც ყველაზე მეტ ზემოხსენებულ პრინციპს პასუხობს (Standardization, ISO 704:2022 — Terminology work — Principles and methods, 2022, გვ. პუნქტი 7.6.2).

ცნებათა სისტემების აგება წარმოადგენს ტერმინოლოგიური საქმიანობის იმ საკვანძო კომპონენტს, რომლის გარეშეც შეუძლებელია სტრუქტურული თანმიმდევრობა, ტერმინთა კონცეპტუალური განაწილება და მათ შორის

ურთიერთდამოკიდებულებების სემანტიკური აღწერა. ISO 704:2022-ის თანახმად, ტერმინოლოგიური მუშაობის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა ცნებათა შორის არსებული კავშირების იდენტიფიცირება, კლასიფიკაცია და ვიზუალიზაცია ისე, რომ ცნება განისაზღვროს არა იზოლირებულად, არამედ სხვასთან მიმართებით, ანუ სისტემური თვალსაზრისით (Standardization, ISO 704:2022 — Terminology work — Principles and methods, 2022, გვ. სექცია 5.3).

ტერმინოლოგიის პოლიტიკის სახელმძღვანელოს¹ (Infoterm, 2022) მიხედვით, ტერმინთწარმოებისთვის შემდეგი მეთოდები გამოიყენება:

- ახალი ფორმების შექმნა
(წარმოქმნა; თხზვა; აბრევიაცია/შემოკლებები);
- არსებული ფორმების გამოყენება
(კონვერსია (ერთი მეტყველების ნაწილის გადაქცევა მეორე მეტყველების ნაწილად); გატერმინება (ახალი, ხშირად მსგავსი ან მეტაფორული მნიშვნელობების მინიჭება უკვე არსებული ტერმინებისათვის მეტ-ნაკლებად დაკავშირებულ სფეროებში ან საერთო მოხმარების ენის სიტყვებისათვის); სემანტიკური გადასვლა დარგობრივ ენაში; დარგთაშორისი სესხება (მეტაფორები);
- სესხება ენათა შორის
(პირდაპირი სესხება; კალკირება).

სახელმძღვანელოში ხაზგასმულია, რომ „ზემოხსენებული მეთოდები უნდა შეფასდეს იმის მიხედვით, რამდენად მიესადაგება ისინი ამა თუ იმ ენას. სემიოტიკური პრინციპები სახელმძღვანელო მითითებების დანიშნულებას ასრულებს ტერმინთწარმოების მეთოდების გამოყენების თვალსაზრისით. მიუხედავად იმისა, რომ ISO 704:2022 საერთაშორისოდ აღიარებულია როგორც ტერმინოლოგიური

¹ წიგნი „ტერმინოლოგიის პოლიტიკის სახელმძღვანელო (ტერმინოლოგიის პოლიტიკის შემუშავება და ენობრივ საზოგადოებაში დანერგვა)“ ქართულ ენაზე გამოსაცემად მოამზადა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტმა და საქართველოს ვუკოლ ბერიძის სახელობის ტერმინოლოგიის ასოციაციამ. ტერმინოლოგიური მეთვალყურეობის საბჭოს (Infoterm) დირექტორი ბატონი ქრისტინა გალინსკი თავად ჩამოვიდა თბილისში 2022 წელს და მთარგნელთან, პროფ. ზაალ კიკვიძესთან, ერთად წიგნის ქართული თარგმანი წარუდგინა ქართველ საზოგადოებას.

მუშაობის ძირითადი საყრდენი სტანდარტი და მისი გამოყენება წარმატებით ხორციელდება მრავალ ავტორიტეტულ ინსტიტუციაში (IATE, EuroTermBank, UNTERM), ქართულ ტერმინოლოგიურ სივრცეში მისი სრული ინტეგრაცია ამ ეტაპზე ჯერ კიდევ არ არის განხორციელებული. ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს ის გარემოება, რომ საქართველოში ტერმინოლოგიური საქმიანობა კვლავაც ძირითადად ემყარება ტრადიციულ ლექსიკოგრაფიულ მიდგომებს, სადაც ტერმინის შერჩევა და განმარტება ხშირ შემთხვევაში არ ეფუძნება სისტემურ ცნებათმშენებლობას“ (ნადარეიშვილი, 2021). ქართული ტერმინოლოგიური სივრცე ჯერ კიდევ იმყოფება სტანდარტიზაციის იმ ეტაპზე, სადაც ტერმინთა სტრუქტურირება, დეფინიცირება და დისციპლინური ჰარმონიზაცია ხორციელდება ფრაგმენტულად. მოცემულ რეალობაში ISO 704-ის სახელმძღვანელო პრინციპების ინტეგრაცია წარმოადგენს არა მხოლოდ მეთოდოლოგიურ ამოცანას, არამედ ლინგვისტურ გამოწვევას — რომლის წარმატებით განხორციელება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ ძლიერი ცნებითი საფუძვლის, სამართლებრივი მექანიზმებისა და ციფრული ინფრასტრუქტურის ერთობლიობით.

1.4 საერთო ევროპული ტერმინოლოგიური ბაზის (IATE) მიზნები და ამოცანები

საერთო ევროპული ტერმინოლოგიური ბაზა - IATE (Interactive Terminology for Europe) წარმოადგენს ევროკავშირის ოფიციალურ და ინსტიტუციურ ტერმინოლოგიურ რესურსს. IATE შეიქმნა 2004 წელს, როგორც 1980-იანი წლებიდან დაგროვილი ტერმინოლოგიური მონაცემების გაერთიანების შედეგი, მიზნად ისახავდა ტექნიკური და სამართლებრივი დოკუმენტების მრავალენოვანი ჰარმონიზაციის უზრუნველყოფას და ინსტიტუციური კომუნიკაციის სტანდარტიზაციას ევროკავშირის 24 ოფიციალურ ენაზე (Wright & Budin, 2001) (Commission, 2022).

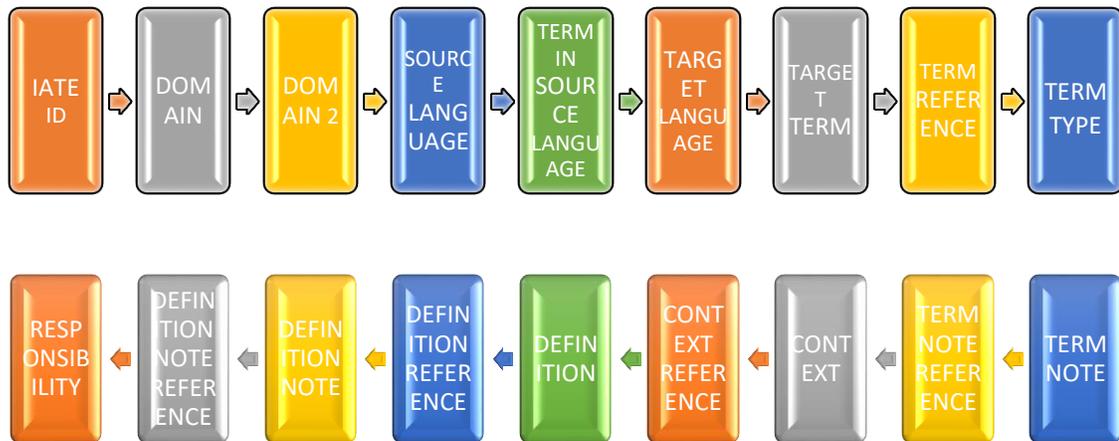
IATE-ის მთავარი მიზანი არ შემოიფარგლება ტერმინების ლექსიკური ეკვივალენტების მიწოდებით. პლატფორმა ეფუძნება ცნებაზე დაფუძნებულ

მიდგომას და მიზნად ისახავს ცნებათა ეკვივალენტობის დაფიქსირებას მრავალენოვან სივრცეში, რაც აუცილებელია სამართლებრივი, ადმინისტრაციული და ტექნიკური ტექსტების სტანდარტიზაციისა და ინსტიტუციური კომუნიკაციის სიზუსტისთვის. ამ თვალსაზრისით, IATE განიხილება როგორც ცოდნის მართვის სტრატეგიული ინსტრუმენტი და ტერმინოლოგიური პოლიტიკის მნიშვნელოვანი კომპონენტი.

IATE-ის ძირითად ფუნქციებია: ტერმინოლოგიური ჰარმონიზაცია ევროკავშირის ინსტიტუციურ ტექსტებში; მრავალენოვანი პროფესიული კომუნიკაციის სტანდარტიზაცია; თარგმანის ხარისხისა და სამართლებრივი სიზუსტის უზრუნველყოფა და ენობრივი მრავალფეროვნების მხარდაჭერა. პლატფორმის არსებობა ხელს უწყობს ენობრივი თანასწორობის პრინციპის რეალიზაციას, რადგან თითოეული ენა წარმოდგენილია სანდო დეფინიციებით, დოკუმენტური წყაროებითა და გამოყენების კონტექსტებით.

IATE-ის სტრუქტურული მოდელი ეფუძნება ცნებათმცოდნეობრივ მიდგომას, რომლის მიხედვითაც ტერმინი განიხილება არა როგორც მხოლოდ ლექსიკური ერთეული, არამედ როგორც ცოდნის სტრუქტურაში ინტეგრირებული ცნებითი ობიექტი. IATE - ს ბაზაში ყოველი ტერმინოლოგიური ჩანაწერი მიესადაგება კონკრეტულ ცნებას, რომელსაც თან ერთვის მეტამონაცემები: დეფინიცია, ენობრივი ეკვივალენტები ყველა ევროკავშირის ენაზე, დოკუმენტური წყაროები, გამოყენების კონტექსტები და სანდოობის ინდიკატორები. ამგვარი შრეობრივი აგებულება შესაბამისობაშია სტანდარტებთან ISO 704:2022 და ISO 10241-1:2011, რომლებიც განსაზღვრავენ ტერმინის აღწერის ლოგიკურ და სისტემურ სტრუქტურას. IATE-ს ლექსიკოგრაფიული ჩანაწერი, სტანდარტის მიხედვით, მოიცავს შემდეგ ძირითად კომპონენტებს: 1) ცნების უნიკალურ კოდს; 2) დეფინიციას, რომელსაც შეიძლება ჰქონდეს სამართლებრივი, სამეცნიერო ან ზოგადი ხასიათი; 3) ტერმინთა მრავალენოვან ეკვივალენტებს; 4) წყაროს მითითებას (ინსტიტუციური ან დოკუმენტური); 5) კონტექსტუალური გამოყენების (საილუსტრაციო) მაგალითებს; 6) სანდოობის ნიშნულს (სანდო, დადასტურებული, დროებითი).

გრაფიკული სახით აღნიშნული სტრუქტურის წარმოდგენა შესაძლებელია შემდეგი სქემით:

ქართული ტერმინოლოგიური სივრცისთვის IATE-ს მოდელი შესაძლოა გახდეს გზამკვლევი დარგობრივი ტერმინოლოგიის დიგიტალიზაციისა და სტანდარტიზაციის პროცესში. ამ პროცესში განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს IATE-სთან კოორდინაციას, როგორც მრავალენოვანი ტერმინოლოგიური მონაცემთა ბაზის ცენტრალიზებულ პლატფორმასთან, სადაც ევროპის ინსტიტუტების მიერ დამუშავებული და სტანდარტიზებული ტერმინები არის განთავსებული. IATE-სთან თანამშრომლობა იძლევა რამდენიმე მნიშვნელოვან შედეგს:

- სიზუსტისა და ჰომოგენურობის ზრდა – ტერმინების ჰარმონიზაცია გამორიცხავს სემანტიკურ დისონანსს და ამცირებს ტერმინთა არასწორად ინტერპრეტაციის რისკს;
- თარგმანის ხარისხის გაუმჯობესება – წყარო და სამიზნე ენებში სანდო ეკვივალენტების მიწოდება უზრუნველყოფს ცოდნის ეფექტურ ტრანსფერს მრავალენოვან სამეცნიერო სივრცეში;
- ინსტიტუციური კოორდინაციის გაძლიერება – ერთიანი რესურსის გამოყენება ამარტივებს თანამშრომლობას, ამცირებს დუბლირებას და აძლიერებს სტანდარტიზაციის პროცესს;

- გლობალურ გამოწვევებზე რეაგირება – IATE უზრუნველყოფს ტერმინოლოგიურ თანმიმდევრულობას, რაც ხელს უწყობს დისციპლინათაშორის თანამშრომლობას.

IATE-სთან კოორდინირებული თანამშრომლობა დღეს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ქართული ტერმინოლოგიური სივრცისთვის. მით უმეტეს იმ ქვეყანაში, სადაც ტერმინოლოგიის თეორიული და პრაქტიკული კვლევის მნიშვნელოვანი გამოცდილება უკვე არსებობს. კოორდინირებული და სტრატეგიული მუშაობის შედეგად, ქართული ტერმინების ინტეგრაცია ევროპარლამენტის საერთო ტერმინოლოგიურ ბაზაში არა მხოლოდ ხელს შეუწყობს ქართული ენის ჩართულობას ევროპულ ენათა ოჯახში, არამედ გახდება ქართული სამეცნიერო საზოგადოების მიერ საერთაშორისო დონეზე შეტანილი მნიშვნელოვანი წვლილის აღიარება. შედეგად, ეს პროცესი ხელს შეუწყობს როგორც ქართული ენის პოპულარიზაციას, ისე ქვეყნის სამეცნიერო სივრცის სრულფასოვან ინტეგრაციას გლობალურ აკადემიურ კონტექსტში.

1.5 ტერმინოლოგიური ადაპტაციის გამოწვევები და შესაძლებლობები გლობალური მეცნიერების კონტექსტში

გლობალიზაციისა და ტექნოლოგიური პროგრესის შედეგად სპეციალიზებული ენა იქცა საერთაშორისო სამეცნიერო კომუნიკაციის ცენტრალურ ინსტრუმენტად, რომლის მიზანია ტერმინოლოგიური ეკვივალენტობის უზრუნველყოფა, პროფესიული ურთიერთგაგების გამარტივება და გლობალური პრობლემების გადაჭრის ხელშეწყობა. თუმცა, ტერმინოლოგიური განვითარების თანამედროვე დინამიკაში არაერთი სირთულე იჩენს თავს: ორენოვან ლექსიკონებში ტერმინის დეფიციტური წარმოდგენა, თანამედროვე სპეციალიზებული ლექსიკონების სიმცირე, განმარტებების ბუნდოვანება, ეკვივალენტური შესატყვისების სანდოობის პრობლემა, ნეოლოგიზმების სტანდარტიზაციის სიმწელები და მეტამონაცემების არასაკმარისი ოდენობა. შედეგად, ხშირად გვხვდება ტერმინების მცდარი ინტერპრეტაცია და გამოყენება. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ქართულ ტერმინოლოგიურ

სივრცეს, სადაც ისტორიულად რუსული ენის გავლენა შეიცვალა ინგლისური ენის დომინაციით, რამაც უკონტროლო სესხების, ტრანსლიტერაციისა და სინონიმური სიჭრელის ზრდა გამოიწვია. ეს პროცესი საფრთხეს უქმნის როგორც ტერმინოლოგიურ ჰარმონიზაციას, ისე ქართული ენის ნორმატიულ სტაბილურობას.

ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად რჩება საერთაშორისო ტერმინოლოგიურ ბაზებში, მათ შორის IATE-ში დამკვიდრებული ცნებებისათვის ნორმატიული ქართული ეკვივალენტების მოძიება და დადგენა. პრობლემას ამძაფრებს არასანდო ონლაინ რესურსების გავრცელება, რაც ზრდის შეუსაბამობას ცნებასა და ტერმინს შორის. ამ კონტექსტში ISO 704:2022(E) ხაზს უსვამს ტერმინოლოგიური ჰარმონიზაციის აუცილებლობას როგორც ერთი ენის შიგნით, ისე მრავალენოვან სივრცეში, რაც მოითხოვს ცნებაზე დაფუძნებულ, სისტემურ და კოორდინირებულ მუშაობას. მართალია, მრავალი ტერმინი მონოსემიური ბუნებისაა, თუმცა საკმარისია თუნდაც რამდენიმე პოლისემიური ან სინონიმური ტერმინის არსებობა, რომ ეკვივალენტის შერჩევა სამიზნე ენაში კომპლექსურ ამოცანად და გამოწვევად იქცეს. მაგალითად, ეკოლოგიური ტერმინი 'operation waste' ნათლად აჩვენებს ტერმინის პოლისემიურ ბუნებას და იმას, თუ როგორ შეიძლება იცვლებოდეს მნიშვნელობები ინტერპრეტაციული ჩარჩოების მიხედვით. 'Operation waste' (IATE ID 1416729) განმარტება როგორც: „სარწყავ სისტემაში მოხვედრის შემდეგ წყალსაშვებებიდან ან სხვა გზით დაკარგული/ფუჭად დაღვრილი წყალი“ (the water wasted through spillways or otherwise discarded from an irrigation system after having been diverted into it). <https://iate.europa.eu/search/result/1740170362870/1>. (Union, IATE – Interactive Terminology for Europe (Entry ID 1416729), 2025) IATE-ს სახელმძღვანელოს თანახმად, დეფინიციას უნდა ჰქონდეს ტერმინის ჩანაცვლების უნარი, იყოს მოკლე (ლაკონური) და ზუსტად ასახავდეს კონცეფციის ძირითად მახასიათებლებს. ტერმინის 'Operation waste' შემთხვევაში, მოცემული განმარტება ცხადად აღწერს ცნებას, თუმცა თვით ტერმინი სემანტიკურად არ არის გამჭვირვალე. მისი უნებლიე ქართული თარგმანი ზუსტი განსაზღვრების ცოდნის გარეშე გამოიწვევს გაუგებრობას. მაგალითად, რომელია ზემოაღნიშნული ტერმინის ქართული ეკვივალენტი შემდეგი ვარიანტებიდან:

„საოპერაციო ნარჩენი“, „საექსპლუატაციო ნარჩენი“ თუ „სამრეწველო ნარჩენი“? ტერმინოლოგიური ლექსიკონის მიხედვით ტერმინის 'waste' ქართული შესატყვისია 'ნარჩენები': <http://matsnedictionary.gov.ge/> „ნარჩენების მართვის კოდექსის“ მე-3 მუხლი ტერმინს განმარტავს შემდეგნაირად: „ნარჩენი – ნებისმიერი ნივთიერება ან ნივთი, რომელსაც მფლობელი იშორებს, განზრახული აქვს მოიშოროს ან ვალდებულია მოიშოროს“. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2676416?publication=16> (Dictionary, n.d). დიდი ინგლისურ-ქართული ონლაინ ლექსიკონი waste-ს რამდენიმე მნიშვნელობას ასახავს: „1) ნარჩენები; ნაგავი (household waste – საყოფაცხოვრებო ნარჩენები; industrial waste – სამრეწველო ნარჩენები; toxic wastes – ტოქსიკური ნარჩენები);

2) გამოუყენებელი დანაკარგები საწარმოო პროცესში და მისთ.“ <https://dictionary.ge/ka/word/waste+I/> (ონლაინ-ლექსიკონი, n.d. შესაბამისად, 'waste' შეიძლება ნიშნავდეს როგორც 'ნაგავს', ისე 'საწარმოო დანაკარგს', რაც ტერმინის 'operation waste' ქართულ ენაზე გადმოტანისას ორაზროვნებას იწვევს.

ამდენად, პოლისემიური ან სემანტიკურად გაუმჭვირვალე ტერმინები განსაკუთრებულ სირთულეებს ქმნის თარგმნისა და ადაპტაციის პროცესში. ამასთან, იკვეთება შესაძლებლობებიც: ცნებითი ანალიზის, სანდო დეფინიციების, კონტექსტუალური მონაცემებისა და საერთაშორისო სტანდარტების გამოყენება ქმნის საფუძველს ტერმინების თანმიმდევრული და გამჭვირვალე ადაპტაციისთვის. ამიტომაც არის, რომ ქართული ტერმინოლოგიის ეფექტიანი ინტეგრაცია გლობალურ სამეცნიერო სივრცეში შესაძლებელია მხოლოდ სისტემური, სტანდარტებზე დაფუძნებული და ინტერდისციპლინური მიდგომით. IATE-ს მსგავსი პლატფორმები და ISO 704:2022(E)-ის პრინციპები განიხილება როგორც რეალური ინსტრუმენტები ტერმინოლოგიური ქაოსის დაძლევისა და ქართული ტერმინოლოგიის მდგრადი განვითარების უზრუნველსაყოფად გლობალური მეცნიერების კონტექსტში.

1.6 თანამედროვე ტერმინოლოგიის განვითარების ძირითადი ტენდენციები, გამოწვევები და პერსპექტივები

თანამედროვე ტერმინოლოგიის განვითარების ძირითადი ტენდენციები და გამოწვევები გლობალიზაციისა და სამეცნიერო-ტექნოლოგიური პროგრესის ფონზე განსაკუთრებულად აქტუალური გახდა. ტერმინოლოგიური ჰარმონიზაცია და სტანდარტიზაცია დღეს უკვე აღარ წარმოადგენს მხოლოდ ლინგვისტურ ამოცანას — იგი აუცილებელი წინაპირობაა საერთაშორისო სამეცნიერო კომუნიკაციის, ზუსტი თარგმანისა და ცოდნის გლობალური მიმოცვლის უზრუნველსაყოფად. ამასთან, ახალი დარგების სწრაფი განვითარება და უცხოენოვანი ცოდნის ინტენსიური შემოდინება ხშირად იწვევს ტერმინების უკონტროლო სესხებას, კალკირებასა და ტრანსლიტერაციას, რაც საფრთხეს უქმნის ენის შიდა ბალანსსა და ტერმინოლოგიურ თანმიმდევრულობას. ეს პრობლემა განსაკუთრებით მწვავედ იჩენს თავს ქართულ აკადემიურ სივრცეში, სადაც, მიუხედავად ტერმინოლოგიური მუშაობის ტრადიციისა, კვლავ შეინიშნება მონოლინგვური დარგობრივი ლექსიკონების სიმწირე, არასრული ან ბუნდოვანი განმარტებები და სანდო სალექსიკონო რესურსების ნაკლებობა.

ციფრული ტექნოლოგიების ინტეგრაციამ არსებითად შეცვალა ტერმინოლოგიური მუშაობის პარადიგმა - როგორც მონაცემთა დამუშავების, ისე ტერმინთა წარმოშობის, დინამიკისა და გავრცელების დონეზე. ტრადიციული ტერმინოლოგიური საქმიანობა, რომელიც დიდწილად ეყრდნობოდა ექსპერტთა ანალიზს და დოკუმენტურ წყაროებს, თანდათან იძენს კორპუსულ, ალგორითმულ და ავტომატიზებულ ხასიათს. განსაკუთრებით თანამედროვე ეპოქაში, როდესაც მსოფლიო მასშტაბით მიმდინარეობს ციფრულ ტექნოლოგიებზე გადასვლის ინტენსიური პროცესი, დარგობრივი პროგრესი მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია სწორედ ამ ტექნოლოგიების ეფექტიან დანერგვასა და გამოყენებაზე. ამ ვითარებაში საერთაშორისო სტანდარტების გათვალისწინება აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს როგორც უსაფრთხოებისა და სანდოობის, ასევე ცოდნისა და ინოვაციების როგორც რეგიონალურ, ისე გლობალურ დონეზე გაცვლისთვის. სწორედ სტანდარტებზე დაფუძნებული მუშაობა უზრუნველყოფს ხარისხს და ამავდროულად ქმნის საერთო ენას, სხვადასხვა ქვეყნის, დარგისა და ინსტიტუციის

წარმომადგენელთა შორის ეფექტიანი კომუნიკაციის დასამყარებლად. მსოფლიოს ხალხთა შორის ფუნდამენტური ტერმინების უნივერსალური ინტერპრეტაციის უზრუნველყოფა შესაძლებელია მხოლოდ ტერმინოლოგიური სტანდარტიზაციის საფუძველზე, რაც თავის მხრივ განვითარების, ურთიერთგაგებისა და გლობალური თანამშრომლობის ერთ-ერთი გარანტია. საერთაშორისო სტანდარტიზაციის ფონზე ქართულ ტერმინოლოგიურ სტანდარტიზაციაზე ყურადღების გავამახვილებისას ნ.დათეშიძე სამართლიანად მიიჩნევს, რომ „საერთაშორისო სტანდარტების ქართულ რეალობაში გადმოტანა საკმაოდ შრომატევადი და ხანგრძლივი, მაგრამ აუცილებელი პროცესია. ეს საშუალებას მოგვცემს, მაქსიმალურად დახვეწილი პროდუქტი მივიღოთ. როცა თითოეული ნაბიჯი დეტალურადაა გაწერილი, ხარვეზებიც ნაკლებია შესრულებულ სამუშაოში“ (დათეშიძე, ლაფაური, მუზაშვილი, & ოსაძე, 2023, გვ. 88).

ამდენად, ტერმინთა სტანდარტიზაციის აუცილებლობა ტერმინოლოგიურ მუშაობას დამატებით პასუხისმგებლობას აკისრებს. ქართული ტერმინოლოგიის განვითარების პერსპექტივა დაკავშირებულია კოორდინირებულ ტერმინოლოგიურ პოლიტიკასთან, საერთაშორისო სტანდარტების გააზრებულ ადაპტაციასთან და დარგობრივი სპეციალისტებისა და ენათმეცნიერების კოორდინირებულ თანამშრომლობასთან. მხოლოდ ამ გზით არის შესაძლებელი ქართული ტერმინოლოგიის სტაბილური განვითარება და მისი სრულფასოვანი ჩართვა გლობალურ სამეცნიერო და პროფესიულ სივრცეში.

თავი II . ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობა, როგორც სტანდარტიზებული ტერმინოლოგიის შემუშავების მექანიზმი

2.1 ტერმინთა პოლისემია, სინონიმია და ომონიმია

ტერმინოლოგიური მუშაობის ფუნდამენტურ პრინციპად მიჩნეულია ერთმნიშვნელოვანი შესაბამისობა ტერმინსა და ცნებას შორის, რაც უზრუნველყოფს დარგობრივი კომუნიკაციის სიზუსტესა და სტაბილურობას. თუმცა რეალურ სპეციალიზებულ დისკურსში ეს პრინციპი ხშირად ირღვევა პოლისემიის,

სინონიმისა და ომონიმის შედეგად, რაც ქმნის როგორც თეორიულ, ისე პრაქტიკულ სირთულეებს ტერმინოლოგიური სტანდარტიზაციის პროცესში (ISO 704:2022).

მიუხედავად იმისა, რომ ზოგად ენაში პოლისემია ლექსიკური დინამიკის ბუნებრივ შედეგად მიიჩნევა, სპეციალიზებულ ენაში იგი აღიქმება როგორც მონოსემიურობის პრინციპის დამრღვევი ფაქტორი. პოლისემიური ტერმინი ზრდის ინტერპრეტაციული ვარიაციის რისკს და ართულებს ცნებათა მკაფიო დიფერენცირებას, განსაკუთრებით იმ დარგებში, სადაც სამართლებრივი ან ტექნიკური სიზუსტე კრიტიკულად მნიშვნელოვანია. მაგალითად, ტერმინი *platform* სხვადასხვა დარგში განსხვავებულ ცნებებს აღნიშნავს: საინფორმაციო ტექნოლოგიებში — ციფრულ სისტემას ან სერვისს, ინჟინერიაში — ფიზიკურ კონსტრუქციას, პოლიტიკურ დისკურსში კი — პროგრამულ ან იდეოლოგიურ ჩარჩოს. ასეთ შემთხვევებში ერთი და იგივე ფორმა დამოუკიდებელ სემანტიკურ ველებში ფუნქციონირებს, რაც საჭიროებს მკაცრ დარგობრივ დიფერენცირებას.

ტერმინოლოგიური პოლისემია შეიძლება გამოვლინდეს არა მხოლოდ განსხვავებულ დარგებს შორის, არამედ ერთ კონკრეტულ სფეროშიც. იურიდიული დისკურსი ამის თვალსაჩინო მაგალითს იძლევა. მაგალითად, ტერმინი *expulsion* სამართლებრივ კონტექსტში მრავალფეროვან მნიშვნელობებს იძენს: იგი შეიძლება აღნიშნავდეს ორგანიზაციიდან გარიცხვას ან გათავისუფლებას, იძულებით გადასახლებას, დეპორტაციას, ასევე იურიდიული ძალით გაძევებას. სწორედ ასეთი შემთხვევები წარმოაჩენს, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია კონტექსტუალური ანალიზი და დარგობრივი სპეციფიკის გათვალისწინება ლექსიკურ-სემანტიკური ეკვივალენტობის განსაზღვრისას. ამიტომაც არის, რომ ტერმინოლოგიური პოლისემიის მართვა მოითხოვს კარგად გააზრებულ სტრატეგიულ მიდგომებს, რომლებიც აერთიანებს როგორც დეფინიციურ სიზუსტეს, ისე კონტექსტზე მორგებულ დიფერენცირების მექანიზმებს.

სინონიმია ტერმინოლოგიაში უკავშირდება ერთი ცნების სხვადასხვა ლექსიკური ფორმით გამოხატვას. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგად ენაში სინონიმია სტილისტური მოქნილობის რესურსად მიიჩნევა, სპეციალიზებულ ლექსიკაში იგი

პრობლემურ ფენომენს წარმოადგენს, რადგან არღვევს პრინციპს „ერთი ცნება — ერთი ტერმინი“. სინონიმური ვარიაცია ხშირად წარმოიშობა თარგმნის პროცესში, დარგობრივი ავტონომიის შედეგად ან სხვადასხვა ინსტიტუციური პრაქტიკის თანაარსებობის პირობებში. მაგალითად, ტერმინი *environmental tax* ქართულად გვხვდება რამდენიმე ვარიანტით: „გარემოსდაცვითი გადასახადი“, „ეკოლოგიური გადასახადი“, „მწვანე გადასახადი“. მიუხედავად სემანტიკური სიახლოვისა, ასეთი მრავალსახეობა ართულებს ტერმინოლოგიურ ჰომოგენურობას და საჭიროებს პრეფერენციული ფორმის განსაზღვრას, რაც ფართოდ გამოიყენება საერთაშორისო ტერმინოლოგიურ ბაზებში (IATE, UNTERM).

ომონიმია ტერმინოლოგიისთვის განსაკუთრებით სენსიტიურ პრობლემას წარმოადგენს, რადგან აქ ერთი და იგივე ფორმა სრულიად განსხვავებულ, ერთმანეთთან დაუკავშირებელ ცნებებს აღნიშნავს. პოლისემიისგან განსხვავებით, ომონიმის შემთხვევაში კონტექსტი ყოველთვის ვერ უზრუნველყოფს მნიშვნელობის ავტომატურ დიფერენცირებას. მაგალითად, ტერმინი *fabrication* იურიდიულ დისკურსში აღნიშნავს გაყალბებას, ხოლო ტექნიკურ სფეროში — წარმოებას ან კონსტრუქციების დამზადებას. ანალოგიურად, *race* სხვადასხვა დარგში შეიძლება ნიშნავდეს გენეტიკურ ქვესახეობას, მექანიკურ დეტალს ან სპორტულ შეჯიბრს. ასეთ შემთხვევებში აუცილებელია ტერმინების მკაფიო დეფინიციური გამიჯვნა და დამოუკიდებელ ჩანაწერებად აღწერა ტერმინოლოგიურ სისტემებში.

პოლისემიის, სინონიმისა და ომონიმის მართვა თანამედროვე ტერმინოლოგიაში ხორციელდება კომპლექსური სტრატეგიებით, რომლებიც მოიცავს დარგობრივ მარკირებას, მეტამონაცემების ინტეგრაციას, პრეფერენციული ტერმინების განსაზღვრას და სტანდარტიზებული დეფინიციების შემუშავებას. ამ პროცესში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება საერთაშორისო სტანდარტებსა და ტერმინოლოგიურ ბაზებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ ცნებათა სისტემურ ორგანიზებასა და პროფესიული კომუნიკაციის ერთმნიშვნელოვნებას.

ამრიგად, ტერმინთა პოლისემია, სინონიმია და ომონიმია წარმოადგენს იმ ლინგვისტურ ფაქტორებს, რომლებიც ზღუდავს ტერმინოლოგიური სტაბილურობის

მიღწევას, თუმცა მათი მართვა შესაძლებელი ხდება მიზანმიმართული მეთოდოლოგიური მიდგომებით. სწორედ ამგვარი რეგულირებული პრაქტიკა აქცევს ტერმინოლოგიურ მუშაობას არა მხოლოდ ლექსიკური ნორმირების, არამედ კონცეპტუალური ჰარმონიზაციის ეფექტიან მექანიზმად თანამედროვე სპეციალიზებულ და მრავალენოვან სივრცეში.

2.2. კონცეპტუალური და დისციპლინური ეკვივალენტობის გამოწვევები

ორენოვან სპეციალიზებულ ტერმინოლოგიაში

ორენოვანი სპეციალიზებული ტერმინოლოგიის ერთ-ერთ ცენტრალურ პრობლემას წარმოადგენს ეკვივალენტობის საკითხი, რომელიც ვერ დაიყვანება ლექსიკური ერთეულების ფორმალურ შესაბამისობაზე. ეკვივალენტობა გულისხმობს წყარო და სამიზნე ენებში არსებული ტერმინების კონცეპტუალური, დისციპლინური და ფუნქციური თანხვედრის უზრუნველყოფას, რაც განსაკუთრებით რთულია იმ დარგებში, სადაც ცნებები ჩამოყალიბებულია განსხვავებულ სამართლებრივ, ინსტიტუციურ და კულტურულ ჩარჩოებში. სწორედ ამიტომ, ეკვივალენტობა თანამედროვე ტერმინოლოგიაში განიხილება როგორც დინამიკური და მრავალგანზომილებიანი ფენომენი, რომელიც მოითხოვს არა მხოლოდ ენობრივ, არამედ კონცეპტუალურ ანალიზს.

ეკვივალენტობის თეორიული გააზრება უკავშირდება თარგმანის კლასიკურ მოდელებს, რომლებმაც საფუძველი დაუდეს მისი ფუნქციური გაგების ჩამოყალიბებას. ეკვივალენტობის ფორმალური და დინამიკური ტიპების დიფერენცირება ცხადყოფს, რომ სპეციალიზებულ დისკურსში ტერმინის ზედაპირული სტრუქტურის შენარჩუნება ყოველთვის ვერ უზრუნველყოფს ცნების ადეკვატურ გადმოცემას. პრაქტიკაში ხშირად იკვეთება ვითარება, როდესაც ფორმალურად ზუსტი შესატყვისი კონცეპტუალურად არაზუსტია, ხოლო ფუნქციურად გამართლებული ტერმინი სტრუქტურულად სცილდება წყარო ფორმას. ეს წინააღმდეგობა განსაკუთრებით თვალსაჩინოა ორენოვან ლექსიკონებში, სადაც საჭიროა ტერმინის გამოყენება რეალურ დარგობრივ კომუნიკაციაში.

ეკვივალენტობის პრობლემის გამოწვევის ერთ-ერთ ძირითად მიზეზს წარმოადგენს ენობრივ-სემანტიკური ასიმეტრია, როდესაც ერთი ენის ტერმინი მოიცავს მნიშვნელობათა ისეთ სპექტრს, რომლის სრული ასახვა მეორე ენაში შეუძლებელია. მაგალითად, ინგლისური ტერმინი 'privacy' ქართულად სრულფასოვან ეკვივალენტს ვერ პოულობს, რადგან პირადი ცხოვრების გაგება ქართულ სამართლებრივ და კულტურულ კონტექსტში სხვადასხვაგვარად არის ჩამოყალიბებული. იურიდიულ სფეროში 'privacy' შეიძლება ნიშნავდეს: 1. საიდუმლოს, საიდუმლოებას, კონფიდენციალურობას; 2. კერძო ცხოვრებას, პირადი ცხოვრების ინტიმურობას, ინტიმურ სფეროს; 3. კერძო, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას. პრაქტიკულად შეუძლებელია სრული ეკვივალენტობის მიღწევა ლექსიკური ერთეულის სრული პოლისემიური სტრუქტურის დონეზე. ერთ ენაში არსებული პოლისემიური სიტყვა სხვა ენაში ვერ ფლობს იმავე რაოდენობისა და იმავე სახის მნიშვნელობებს; მათი სრული სემანტიკური დამთხვევის ალბათობა ძალზე დაბალია, რაც ენობრივი სისტემების განვითარების ზოგად კანონზომიერებას წარმოადგენს. ტერმინოლოგიაში, სადაც მონოსემიურობის პრინციპი მკაცრად დაცული უნდა იყოს, ერთი შეხედვით ეკვივალენტობა ნაკლებ პრობლემას უნდა წარმოადგენდეს, თუმცა ასე არ არის.

ასეთ სიტუაციაში ლექსიკოგრაფები ხშირად მიმართავენ ნეიტრალიზაციას ან პერიფრაზირებას — ტერმინის შინაარსის ახსნით გადმოცემას. მართალია, ეს მიდგომა ამცირებს ტერმინის სიზუსტეს, მაგრამ ინარჩუნებს მის ძირითად კონცეპტუალურ შინაარსს. ამ კონტექსტში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება კონცეპტუალურ ეკვივალენტობას, რომლის ფარგლებში ტერმინების შესაბამისობა ფასდება ცნების განსაზღვრების, ფუნქციური როლისა და დარგობრივი გამოყენების მიხედვით. თანამედროვე ტერმინოლოგიური სტანდარტები ეკვივალენტობის შეფასებას სწორედ ამ პარამეტრებზე აფუძნებს და უპირატესობას ანიჭებს იმ შესატყვისებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ პროფესიულ კომუნიკაციაში ერთმნიშვნელოვან და სტაბილურ გამოყენებას.

მულტილინგვურ ტერმინოლოგიურ ბაზებში ეკვივალენტობის პრობლემის გადაჭრა შესაძლებელია სხვადასხვა სტრატეგიის მეშვეობით, მათ შორის — ექსპლიციტაციის, პერიფრაზირების, ნეიტრალიზაციისა და კონცეპტუალური გაფართოების გზით. აღნიშნული მიდგომები გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როდესაც წყარო ტერმინის შინაარსი ვერ აისახება ლაკონური ლექსიკური ფორმით. ასეთ ვითარებაში მიღებული ეკვივალენტობა აბსოლუტური კი არა, არამედ კონტექსტუალურად გამართლებული და ფუნქციურად ადეკვატურია. ეკვივალენტობის განსაზღვრაში მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება კულტურულ მარკირებულობასაც. ცნებები, რომლებიც მჭიდროდ არის დაკავშირებული კონკრეტულ სოციალურ ან ინსტიტუციურ რეალობასთან, სხვა ენაში ხშირად მხოლოდ ფუნქციური ანალოგიის გზით გადმოიცემა. ეს კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ ტერმინოლოგიური ეკვივალენტობა ვერ განიხილება იზოლირებულად ენობრივი სისტემებისგან და ყოველთვის უკავშირდება ფართო კულტურულ და დარგობრივ კონტექსტს.

ამრიგად, ორენოვან სპეციალიზებულ ტერმინოლოგიაში ეკვივალენტობა წარმოადგენს კომპლექსურ და მრავალფაქტორიან პროცესს, რომლის მიზანია არა ფორმალური პარალელიზმის მიღწევა, არამედ ცნებითი და ფუნქციური შესაბამისობის უზრუნველყოფა. სწორედ ასეთი მიდგომა ქმნის საფუძველს სტანდარტიზებული, სანდო და ეფექტიანი ტერმინოლოგიური კომუნიკაციისთვის მრავალენოვან პროფესიულ სივრცეში.

2.3 მეტამონაცემების როლი ტერმინთქმნადობის პროცესში

თანამედროვე ტერმინოლოგიურ პრაქტიკაში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კომპონენტად ითვლება მეტამონაცემები. ცნება „მეტამონაცემები“ თავდაპირველად საინფორმაციო მეცნიერებების დისკურსში გაჩნდა და განისაზღვრა როგორც „მონაცემები მონაცემთა შესახებ“ (Day, 2001). თუმცა, ტერმინოლოგიის სფეროში მათი ფუნქციური სპექტრი მნიშვნელოვნად ფართოვდება: მეტამონაცემები აღარ შემოიფარგლება მხოლოდ ტექნიკურ-კლასიფიკაციური დანიშნულებით, არამედ

გვევლინება სემანტიკური კონტროლის, კონტექსტუალური ინტერპრეტაციისა და ტექნოლოგიური სტანდარტიზაციის საფუძვლად (Gilliland-Swetland, 2000). მეტამონაცემები ტერმინს ანიჭებს დამატებით ცნებით შრეებს, რომლებიც საშუალებას იძლევა განისაზღვროს მისი ზუსტი მნიშვნელობა, წყარო, გამოყენების სფერო და ავტორიზაციის დონე. მეტამონაცემების მეშვეობით ხდება ტერმინის მნიშვნელობის დაზუსტება, წყაროსა და გამოყენების სფეროს განსაზღვრა, სტატუსის დადგენა და მისი სანდოობის უზრუნველყოფა. ამ თვალსაზრისით, მეტამონაცემები ტერმინს ანიჭებს დოკუმენტურ და ინსტიტუციურ ღირებულებას და განაპირობებს მის ეფექტიან ფუნქციონირებას სხვადასხვა დარგობრივ სისტემაში. მეტამონაცემები უზრუნველყოფს ტერმინების ერთმანეთთან შედარებას, დიფერენცირებასა და სისტემატიზაციას, რაც აუცილებელია როგორც სინონიმისა და ომონიმის მართვისთვის, ისე ტერმინოლოგიური ჰომოგენურობის/ერთგვაროვნების მისაღწევად. შესაბამისად, მეტამონაცემები განიხილება არა დამხმარე, არამედ სტრუქტურულ ელემენტად, რომელიც უშუალოდ მონაწილეობს ტერმინქმნადობის პროცესში.

მეტამონაცემები ფუნქციურად იყოფა ორ ძირითად ჯგუფად: ტექსტუალურ (ფორმალურ) და კონტექსტუალურ (სემანტიკურ) მეტამონაცემებად. ტექსტუალური მეტამონაცემები აღწერს ტერმინის ტექნიკურ იდენტობას და მოიცავს ისეთ მახასიათებლებს, როგორცაა დეფინიციის წყარო, დარგობრივი კუთვნილება, ენობრივი ფორმა, სტატუსი და რეგისტრაციის მონაცემები. ეს ინფორმაცია აუცილებელია ტერმინების დოკუმენტირებისა და მათი კონტროლირებადი გამოყენებისთვის ციფრულ და ლექსიკოგრაფიულ სისტემებში. კონტექსტუალური მეტამონაცემები კი ასახავს ტერმინის გამოყენების გარემოს — მის ფუნქციურ მიზანს, ინტერპრეტაციის ფარგლებსა და კომუნიკაციურ კონტექსტს. სწორედ ამ ტიპის მონაცემები გარდაქმნის ტერმინს სტატიკური სახელდებიდან დინამიკურ ცნებად, რომელიც ადაპტირებულია კონკრეტული დარგისა და აუდიტორიის საჭიროებებზე.

ტერმინქმნადობის პროცესში მეტამონაცემები ასრულებენ ხუთ ძირითად ფუნქციას, რომელთა ერთობლიობა განსაზღვრავს ტერმინის სიცოცხლისუნარიანობას, სანდოობასა და სტანდარტიზაციის პოტენციალს:

1. დეფინიციური ფუნქცია (უზრუნველყოფს ცნებითი საზღვრების მკაფიო ფორმულირებას);
2. დასაბუთება/დადასტურების ფუნქცია (უკავშირდება ტერმინის სანდოობასა და ავტორიზაციას);
3. ვალიდაციის ფუნქცია (ადგენს ტერმინის სტატუსს და მის მოქმედებას დროით ჭრილში);
4. დისტრიბუციული ფუნქცია (აკავშირებს ტერმინს შესაბამის დარგობრივ და ინსტიტუციურ სისტემებთან);
5. ვარიანტულობის ფუნქცია (უზრუნველყოფს ტერმინის ცვლილებებისა და ვერსიების აღრიცხვას).

ამ ფუნქციათა ერთიანობა ქმნის სემანტიკურ-სტრუქტურულ ქსელს, რომლის მეშვეობითაც ტერმინი ეფექტიანად ფუნქციონირებს მრავალენოვან და მრავალდარგობრივ გარემოში. მეტამონაცემები უზრუნველყოფს ტერმინების დინამიკურ მართვას, ცვლილებების კონტროლსა და ერთგვაროვან ინტერპრეტაციას სხვადასხვა პროფესიულ დისკურსში. განსაკუთრებით იმ ფონზე, როდესაც ტერმინების სანდოობა ეჭვის ქვეშ დგას, მეტამონაცემების სტრუქტურირებული და სისტემური დანერგვა უდნა განიხილებოდეს როგორც აუცილებელი პირობა ტერმინოლოგიური ერთეულების სტაბილური ფუნქციონირებისა და სტანდარტიზებული პროფესიული კომუნიკაციისთვის. შესაბამისად, მეტამონაცემები წარმოადგენს არა ტექნიკურ დანართს, არამედ ტერმინოლოგიური სისტემის არქიტექტურულ საყრდენს, რომელიც უზრუნველყოფს ტერმინის სიზუსტეს, დინამიკასა და გამოყენების ეფექტიანობას.

2.4 ნეოლოგიზმები და ტერმინოლოგიური სტანდარტიზაციის გამოწვევები

ნეოლოგიზმების კვლევა თანამედროვე ტერმინოლოგიის ერთ-ერთ ყველაზე აქტუალურ და კომპლექსურ მიმართულებას წარმოადგენს, ვინაიდან ისინი ერთდროულად ასახავენ როგორც ენის შიდა დინამიკას, ისე სოციალურ, ტექნოლოგიურ და კულტურულ ცვლილებებს. ახალი ტერმინების წარმოქმნა მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ენობრივი რესურსების განახლების თვალსაზრისით, არამედ იმისთვისაც, რომ უზრუნველყოფილ იქნას ახალი ცნებების ზუსტი აღწერა სპეციალიზებულ და ზოგად კომუნიკაციაში. ნეოლოგიზმის სტატუსი ტერმინოლოგიაში არ არის აბსოლუტური და დამოკიდებულია დისციპლინურ და კომუნიკაციურ კონტექსტზე. ლექსიკური ერთეული შეიძლება ზოგად ენაში დამკვიდრებულად ითვლებოდეს, მაგრამ სპეციალიზებულ დარგში კვლავ ინარჩუნებდეს 'ახლის' სტატუსს, თუ იგი ახლად იქნა ინტეგრირებული კონკრეტულ კონცეპტუალურ სისტემაში. ამგვარი შემთხვევები ცხადყოფს, რომ ტერმინოლოგიური ნეოლოგიზმი განისაზღვრება არა მხოლოდ ფორმალური სიახლით, არამედ მისი ფუნქციური როლით კონკრეტულ დარგობრივ სისტემაში. მაგალითად, სიტყვა 'პლატფორმა' ქართულ ყოველდღიურ მეტყველებაში კარგა ხანია დამკვიდრებულია, როგორც ბაქანი, პლატფორმა ან ფიცარნაგი, სცენა, ტრიბუნა (გამომსვლელთათვის და ა.შ.); პოლიტიკურ დისკურსში 'პლატფორმა' წარმოადგენს ამა თუ იმ პოლიტიკური პარტიის შეხედულებებს, პოზიციას, ან სამოქმედო პროგრამას, ხოლო საინფორმაციო ტექნოლოგიების სფეროში 'პლატფორმა' არის კომპიუტერული სისტემის საბაზო ტექნოლოგია, რომელიც განსაზღვრავს პროგრამულ-აპარატული უზრუნველყოფის მუშაობის პრინციპს. მიგრაციის დისკურსში კი გვხვდება ანალიტიკური ტერმინი 'მიგრაციისა და განვითარების საკითხებზე თანამშრომლობის პლატფორმა' (Cooperation Platform on Migration and Development), სადაც 'პლატფორმა' გამოხატავს „მიგრაციისა და მობილობისადმი გლობალური მიდგომის (GAMM) ფარგლებში არსებულ ცნებას, რომელიც აერთიანებს მიგრაციის კონკრეტულ მარშრუტებთან კავშირში მყოფ ქვეყნებსა და რეგიონებში არსებულ, მიგრაციისა და განვითარების საკითხებზე მომუშავე აქტორებს“. ამგვარი განსხვავებული ინტერპრეტაციები ნათლად ცხადყოფს, რომ ნეოლოგიზმის განსაზღვრა ყოველთვის დამოკიდებულია

არა მხოლოდ ენობრივ ფაქტორებზე, არამედ დისკურსულ და სოციალურ კონტექსტზე.

ტერმინოლოგიური სისტემების განვითარების თვალსაზრისით, ნეოლოგიზმები წარმოადგენენ როგორც შესაძლებლობას, ასევე სერიოზულ გამოწვევას. მათი მთავარი უპირატესობა არის ის, რომ ისინი ავსებენ ენობრივ რესურსს ახალი ცნებების აღსანიშნად ერთეულებით და უზრუნველყოფენ დარგობრივ კომუნიკაციაში საჭირო სიზუსტესა და მოქნილობას (Rey, 1995). ამასთან, ნეოლოგიზმებს ხშირად აქვთ სტრატეგიული მნიშვნელობა, რადგან ისინი ქმნიან ცოდნის ახალი სფეროების ტერმინოლოგიურ საფუძველს, მაგალითად, 'კიბერუსაფრთხოება', 'ბიოინჟინერია' ან 'დიგიტალიზაცია' მხოლოდ ცალკეული სიტყვები კი არა, არამედ ახალი დისციპლინების საკვანძო ცნებებია.

ნეოლოგიზმების გავრცელება ყოველთვის თანაბრად პოზიტიური პროცესი არ არის და ხშირად სერიოზულ სირთულეებსაც წარმოშობს. ის შეიძლება გახდეს სემანტიკური ბუნდოვანების მიზეზი. ამის მაგალითია 'გრინვოშინგი', რომელიც ზოგჯერ მხოლოდ ეკოლოგიურ ტერმინად აღიქმება, მაგრამ რეალურად კომუნიკაციურ მანიპულაციას აღნიშნავს და მის საზღვრებს ხშირად ბუნდოვნად აღიქვამენ (Veisbergs, 2019). თანამედროვე სამეცნიერო დისკურსში ტერმინი 'გრინვოშინგი' მრავალშრიანი ტერმინოლოგიური ერთეულის სახით ფუნქციონირებს და მისი მნიშვნელობა დამოკიდებულია დარგობრივ კონტექსტზე. პირველ რიგში, გარემოსდაცვითი კვლევებისა და მარკეტინგის სფეროში 'გრინვოშინგი' აღნიშნავს კომუნიკაციურ სტრატეგიას, რომლის მიზანია ოგანიზაციის ან პროდუქტის ეკოლოგიურად პასუხისმგებელი იმიჯის შექმნა რეალური გარემოსდაცვითი ქმედებების გარეშე. დისკურსული და სემიოტიკური ანალიზის ჩარჩოში კი იგი განიხილება როგორც ნიშნებითა და ნარატივებით მანიპულაციის პრაქტიკა, რომლის საშუალებითაც ეკოლოგიური რიტორიკა გამოიყენება სოციალური კრიტიკის განეიტრალებისა და ძალაუფლების ლეგიტიმაციისთვის. პოლიტიკურ-რეგულაციურ კონტექსტში 'გრინვოშინგი' ფუნქციონირებს როგორც ნორმატიული კატეგორია, რომელიც მოიცავს მომხმარებლის შეცდომაში შემყვან ეკოლოგიურ მტკიცებებს და

ექვემდებარება სამართლებრივ კონტროლსა და სანქცირებას. აღნიშნული ძირითადი მნიშვნელობების პარალელურად, ეს ტერმინი ზოგჯერ მეტაფორულად ვრცელდება სხვა ეთიკურ თუ სოციალური პასუხისმგებლობის დისკურსებზე, თუმცა ასეთი გამოყენება არ წარმოადგენს მის სტაბილურ ტერმინოლოგიურ მნიშვნელობას და საჭიროებს მკაფიო დარგობრივ მონიშვნას.

ამრიგად, ნეოლოგიზმები წარმოადგენენ ორმხრივ ფენომენს: ერთი მხრივ ისინი აუცილებელი საშუალებაა ენის განახლებისა და თანამედროვე რეალობის ასახვისათვის, ხოლო მეორე მხრივ მოითხოვენ მკაცრ მეთოდოლოგიურ კონტროლს, რათა არ დააზიანონ ტერმინოლოგიური სისტემის სტრუქტურული მთლიანობა. მათი შესწავლა და ნორმატიული მართვა ტერმინოლოგიის განვითარების თანამედროვე სტრატეგიის ერთ-ერთ მთავარ ამოცანად რჩება.

2.5 ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობა, როგორც ჰარმონიზებული ტერმინოლოგიის შემუშავების მექანიზმი

ტერმინოლოგიური სისტემის ეფექტიანობა დიდწილად განისაზღვრება იმით, თუ რამდენად ზუსტად და ერთმნიშვნელოვნად ასახავს ტერმინი შესაბამის ცნებას და რამდენად თანმიმდევრულად გამოიყენება სხვადასხვა დარგობრივ და ინსტიტუციურ კონტექსტში. ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობის განსაზღვრა მხოლოდ ფორმალურ შესაბამისობას არ ეფუძნება; იგი მოითხოვს კომპლექსურ ანალიზს, რომელიც რამდენიმე ურთიერთდაკავშირებულ კრიტერიუმს აერთიანებს:

- პირველ რიგში, საჭიროა ლინგვისტური თავსებადობა, რაც გულისხმობს ტერმინის მორფოლოგიური, ფონეტიკური და სინტაქსური ფორმის ორგანულ ჩართვას ეროვნული ენის სისტემაში.
- მეორე კრიტერიუმი არის სემანტიკური თავსებადობა, რომელიც გულისხმობს ტერმინისა და მის საფუძველში არსებული კონცეპტის შინაარსობრივ თანხვედრას ან მინიმუმ, მაქსიმალურ მიახლოებას.

- მესამე კრიტერიუმი არის ლოგიკურ-კატეგორიული თავსებადობა, რომელიც მოითხოვს ტერმინის სწორად ჩასმას ცნებათმცოდნეობრივ იერარქიაში.
- მეოთხე კრიტერიუმი არის კულტურულ-კონტექსტუალური თავსებადობა, როდესაც ტერმინი არის არა მხოლოდ საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისი, არამედ ადაპტირებული კონკრეტული ენისა და კულტურის რეალიებთანაც.

ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობა ჰარმონიზებული ტერმინოლოგიის ერთ-ერთ უმთავრეს საყრდენად რჩება, რადგან სწორედ ეს პრინციპი უზრუნველყოფს პროფესიული კომუნიკაციის სიზუსტეს, სტანდარტიზაციის მდგრადობას და საერთაშორისო ინტეგრაციის ეფექტიანობას. მაგალითისათვის, მიგრაციის სფერო მკაფიოდ აჩვენებს ტერმინოლოგიური თავსებადობის კრიტიკულ მნიშვნელობას. „საერთაშორისო დაცვის შესახებ საქართველოს კანონში“ დადგენილი ცნებები ('თავშესაფრის მაძიებელი', 'დროებითი დაცვა', 'ბინადრობის ნებართვა') აუცილებელია ზუსტად და თანმიმდევრულად გამოიყენებოდეს სამართლებრივ დოკუმენტებში (საქართველოს პარლამენტი, 2016). მათი მრავალვარიანტული თარგმანი ('ბინადრობის ნებართვა'/'საცხოვრებელი ნებართვა') პრაქტიკაში გარკვეულ სირთულეებს ქმნის. გამოსავალს წარმოადგენს ერთიანი ტერმინოლოგიური პოლიტიკა, რომელიც ეფუძნება სახელმწიფო ენის დეპარტამენტისა და GEOSTM-ის კოორდინაციას და საერთაშორისო სტანდარტებთან სინქრონიზაციას. (GEOSTM, 2019). ამრიგად, ტერმინისა და კონცეპტის თავსებადობა უნდა განიხილებოდეს არა მხოლოდ როგორც თეორიული მოთხოვნა, არამედ როგორც სტრატეგიული მექანიზმი, რომელიც განსაზღვრავს ქვეყნის მონაწილეობას საერთაშორისო სამეცნიერო და პროფესიულ სივრცეში. ეროვნული ტერმინოლოგიის ჰარმონიზაცია, საერთაშორისო სტანდარტებთან სინქრონიზაციის პარალელურად, უზრუნველყოფს ქართულ ენობრივ იდენტობასთან თანხვედრილ, მაგრამ გლობალურად ინტეგრირებულ ტერმინოლოგიურ სისტემას.

2.6 ტერმინის სანდოობის განმსაზღვრელი ფაქტორები

ტერმინის სანდოობა თანამედროვე ტერმინოლოგიის ერთ-ერთ ფუნდამენტურ კატეგორიას წარმოადგენს, ვინაიდან სწორედ იგი განსაზღვრავს, რამდენად სტაბილურად ინარჩუნებს ტერმინი ერთსა და იმავე ცნებით შინაარსს სხვადასხვა დარგობრივ, ინსტიტუციურ და მრავალენოვან კონტექსტში. სანდოობა მჭიდროდ უკავშირდება სიზუსტეს, თუმცა მათ შორის არსებითი განსხვავებაა: სიზუსტე ასახავს ტერმინისა და კონცეპტის შესაბამისობას კონკრეტულ მომენტში, ხოლო სანდოობა მიუთითებს ამ შესაბამისობის მდგრადობასა და განმეორებადობაზე პროფესიულ კომუნიკაციაში.

ტერმინის სანდოობის ერთ-ერთი ძირითადი საფუძველია მისი ლინგვისტურ-სტრუქტურული გამართულობა. ტერმინი უნდა ერგებოდეს ეროვნული ენის მორფოლოგიურ და სინტაქსურ ნორმებს, რათა ბუნებრივად ჩაერთოს პროფესიულ დისკურსში. უცხოენოვანი ფორმების მექანიკური გადმოტანა ხშირად ამცირებს ტერმინის ფუნქციურ სანდოობას და ქმნის ინტერპრეტაციულ სირთულეებს.

ტერმინის სანდოობის მნიშვნელოვანი კრიტერიუმია მისი სემანტიკურ-ცნებითი ერთმნიშვნელობიანობაც. ამის ნათელი მაგალითია ტერმინი 'reflection period' მიგრაციის სფეროდან. თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონის თანახმად, 'reflection period' (A period of time determined according to national law granted to third-country nationals officially identified as victims of trafficking in human beings allowing the victim to recover and escape the influence of the perpetrators of the offences so that they can take an informed decision as to whether (or not) to cooperate with the competent authorities) https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en ქართულად გადმოტანილია როგორც 'მოსაფიქრებელი ვადა' და ნიშნავს „დროის პერიოდს, რომელიც ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, ეძლევა ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) ოფიციალურად იდენტიფიცირებულ მესამე ქვეყნის მოქალაქე მსხვერპლს და საშუალებას აძლევს მას, დაუბრუნდეს ტრეფიკინგის მსხვერპლად გახდომამდე მდგომარეობას და თავი დააღწიოს დამნაშავის გავლენას, რათა მიიღოს გათვითცნობიერებული გადაწყვეტილება, ითანამშრომლოს თუ არა კომპეტენტურ ორგანოებთან“. (European

Migration Network, 2023) ტერმინი შემუშავდა EMN-ის მიერ (ევროკავშირის საბჭოს დირექტივის 2004/81/EC (დირექტივა ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) შესახებ) მე-6(1) მუხლი)“. იქვე გაკეთებულია შენიშვნა, რომ ტერმინი უშუალოდ უკავშირდება ადამიანით ვაჭრობის კონტექსტს, თუმცა ‘მოსაფიქრებელი ვადა’ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს უფრო ფართო კონტექსტში და სხვადასხვა სახის დისკურსში (European Migration Network, 2023).

სანდოობაზე პირდაპირ ზემოქმედებს ტერმინის ლოგიკურ-კატეგორიული თავსებადობა, ანუ მისი სწორი ჩასმა ცნებათა იერარქიულ სისტემაში. როდესაც ტერმინს არ აქვს მკაფიო ადგილი უფრო ზოგად და უფრო ვიწრო ცნებებს შორის, იზრდება გაურკვევლობის რისკი და ირღვევა სისტემური თანმიმდევრულობა. სამართლებრივ დისკურსში მსგავსი პრობლემა იჩენს თავს იმ შემთხვევებში, როდესაც ერთი და იგივე ტერმინი ზოგადი და სპეციალური ცნების აღსანიშნავად გამოიყენება, რაც საბოლოოდ აზიანებს ტერმინოლოგიური სისტემის სანდოობას.

ტერმინის სანდოობის განსაზღვრაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მისი დისკურსულ-პრაგმატული დამკვიდრებაც. სანდო ტერმინი თანმიმდევრულად გამოიყენება ოფიციალურ დოკუმენტებში, პროფესიულ ტექსტებსა და სტანდარტიზებულ რესურსებში. მაგალითად, სამართლებრივ დისკურსში ‘ელექტრონული ხელმოწერა’ დამკვიდრებულია როგორც ოფიციალური ტერმინი, მაშინ როცა პარალელურად გავრცელებული ‘ციფრული ხელმოწერა’ სხვადასხვა კონტექსტში განსხვავებულ ცნებებს ფარავს, რაც სემანტიკურ არასტაბილურობას ქმნის.

სანდოობის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია ტერმინის ინსტიტუციური ლეგიტიმაცია. როდესაც ტერმინი ოფიციალურად არის დამტკიცებული სტანდარტიზაციის ორგანოების ან ავტორიზებული ინსტიტუციების მიერ, იგი იღებს უფრო მაღალ სტატუსს და იძენს გამოყენების სტაბილურობას. საერთაშორისო და ეროვნული ტერმინოლოგიური ბაზები ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ, რადგან ამცირებენ მრავალვარიანტულობას და უზრუნველყოფენ ტერმინების ერთიან გამოყენებას.

ქართულ კონტექსტში ტერმინის სანდოობის ჩამოყალიბებაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება როგორც სტანდარტიზაციის, ისე ენობრივი კონტროლის მექანიზმებს. გარემოსდაცვითი, სამართლებრივი და ადმინისტრაციული დისკურსის მაგალითები ცხადყოფს, რომ ერთიანი ტერმინოლოგიური პოლიტიკის გარეშე რთულია სემანტიკური სტაბილურობის მიღწევა. სხვადასხვა ფორმის პარალელური არსებობა — თუნდაც მნიშვნელობით ახლოს მდგომი — საბოლოოდ ამცირებს ტერმინების სანდოობას და ართულებს პროფესიულ კომუნიკაციას.

ამრიგად, ტერმინის სანდოობა უნდა აღიქმებოდეს არა როგორც მხოლოდ თეორიული მოთხოვნა, არამედ როგორც პრაქტიკული აუცილებლობა, რომელიც უშუალოდ განსაზღვრავს პროფესიული კომუნიკაციის ეფექტიანობას და საერთაშორისო სამეცნიერო სივრცეში ქართული ტერმინოლოგიის ღირსეულ ინტეგრაციას. სანდოობის დაცვა ერთდროულად წარმოადგენს როგორც გლობალური ჰარმონიზაციის, ისე ეროვნული ენობრივი იდენტობის დაცვის აუცილებელ პირობას.

თავი III . ანალიტიკების ქართული შესატყვისების კრიტიკული ანალიზი მიგრაციის ევროპული ქსელის (EMN) ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონის მასალაზე

3.1 „თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონის“ მიკრო და მაკროსტრუქტურა

„თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონი“ წარმოადგენს მიგრაციის ევროპული ქსელის (EMN) ერთ-ერთ სისტემურ ინსტრუმენტს, რომელიც ორიენტირებულია ჰარმონიზებული ტერმინოლოგიის დამკვიდრებაზე ევროკავშირის მასშტაბით და წარმოადგენს მიგრაციის ევროპული ქსელის მიერ შედგენილი თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონის ქართულ თარგმანს. ლექსიკონის მაკროსტრუქტურა ეფუძნება ინგლისური ანბანის მიხედვით ორგანიზებულ ტერმინოლოგიურ კორპუსს, რომელიც მოიცავს 531 ლექსიკურ ერთეულს. აღნიშნული მაკროსტრუქტურა ხასიათდება მრავალენოვანი კომპონენტით. კერძოდ, ლექსიკონის 2023 წლის ბეჭდურ ვერსიაში

(9.0) ტერმინები წარმოდგენილია ევროკავშირის წევრი ქვეყნების სახელმწიფო ენებზე (24 ენაზე) და აგრეთვე, ნორვეგიულ და უკრაინულ ენებზე.

მაკროსტრუქტურის მნიშვნელოვანი ელემენტებია წინასიტყვაობა და შესავალი, რომლებიც განსაზღვრავს ლექსიკონის პოლიტიკურ-სამართლებრივ კონტექსტს და მის კავშირს ევროკავშირის მიგრაციული პოლიტიკის პრიორიტეტებთან. შემოკლებათა სია ფუნქციონირებს როგორც დარგობრივი დეკოდირების მექანიზმი, ხოლო ქართული და ინგლისური ტერმინების ინდექსები უზრუნველყოფს როგორც ენათაშორის, ისე თემატურ ნავიგაციას. მიკროსტრუქტურა აგებულია სტანდარტიზებული სქემით და თითოეული სიტყვა-სტატია მოიცავს ტერმინს, დეფინიციას, წყაროებს, სინონიმებს, იერარქიულ და ასოციაციურ კავშირებს, ასევე განმარტებით შენიშვნებს. დეფინიციები ფორმულირებულია ჩანაცვლებადობის პრინციპის დაცვით, რაც უზრუნველყოფს ტერმინის ზუსტ და კონტექსტუალურად ადეკვატურ გამოყენებას სამართლებრივ და ადმინისტრაციულ ტექსტებში. ამ პრინციპის ეფექტიანობა ნათლად იკვეთება ანალიტიკური ტერმინის ‘separated child’ მაგალითზე.

განცალკევებული ბავშვი

BG	no translation	<p>განმარტება</p> <p>18 წლამდე ასაკის ბავშვი, რომელიც იმყოფება წარმომავლობის (წარმოშობის) ქვეყნის გარეთ და განცალკევებულია ორივე მშობლისგან ან მასზე კანონმდებლობით ან ჩვეულებით პასუხისმგებელი პირისგან/მეურვისგან.</p> <p>წყაროები</p> <p>გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტი, N6 ზოგადი კომენტარი, 2005 წ., მე-8 მუხლი</p> <p>ძირითად უფლებათა სააგენტო (FRA): განცალკევებული, თავშესაფრის მაძიებელ ბავშვთა კვლევა ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში, 2010 წ.</p> <p>უფრო ფართო მნიშვნელობით ტერმინი</p> <p>* ბავშვი</p> <p>უფრო ვიწრო მნიშვნელობით ტერმინი</p> <p>* თანმხლები პირის გარეშე მყოფი არასრულწლოვანი</p> <p>შენიშვნა</p> <p>ბავშვი შეიძლება იყოს სრულიად მარტო ან ცხოვრობდეს ნათესავებთან ერთად. ყველა ასეთი ბავშვი არის ოჯახს დაშორებული ბავშვი და ექვემდებარება საერთაშორისო დაცვას რიგი საერთაშორისო და რეგიონული ინსტრუმენტების შესაბამისად.</p>
CS	odloučené dítě	
DE	alleinstehendes Kind	
EL	παιδί χωρισμένο από την οικογένειά του	
EN	separated child	
ES	menor separado	
ET	vanematest eraldatud laps	
FI	huoltajasta erilleen joutunut lapsi	
FR	enfant séparé	
GA	paiste dealaithe	
HU	kísérőjétől elválasztott gyermek	
IT	minore separato	
LT	atskirtas nuo tėvų vaikas	
LV	bez vecāku vai aizbildņu gādības palicis bērns	
MT	Tifel /Tifla mifrud(a) / separat(a)	
NL	alleenstaand kind	
PL	matoletni bez opieki	
PT	criança separada	
RO	minor neînsoțit / separat	
SK	odlúčené dieťa	
SL	otrok brez spremstva	
SV	separerat barn	
NO	enslig barn; (b); einseleg barn; (n)	
UK	розлучена	

დეფინიცია ზუსტად გამოკვეთს ცნებით საზღვრებს და უსვამს ხაზს იმას, რომ არასრულწლოვანი შეიძლება არ იყოს სრულიად მარტო, თუმცა დაშორებულია ორივე

მშობელს ან სამართლებრივ მზრუნველს. ქართული შესატყვისი 'განცალკევებული ბავშვი' ასახავს ამ სამართლებრივ ნიუანსს და თავიდან იცილებს ტერმინის გაუმართლებელ გაიგივებას 'უმეთვალყურეოდ დატოვებულ ბავშვთან', რაც ხშირია ზოგად დისკურსში. აღნიშნული მაგალითი აჩვენებს, რომ მიკროსტრუქტურა უზრუნველყოფს არა მხოლოდ თარგმნის სიზუსტეს, არამედ კონცეპტუალურ ინტეგრაციას ქართულ სამართლებრივ სივრცეში.

ტერმინთა ურთიერთდამოკიდებულებების ტიპოლოგია მოიცავს სინონიმურ, კვაზისინონიმურ, იერარქიულ და ასოციაციურ კავშირებს, რომელთა ერთობლიობა ქმნის კონცეპტუალურად მდიდარ და ფუნქციურად მოქნილ ლექსიკოგრაფიულ ქსელს. სინონიმური კავშირები აერთიანებს ტერმინებს, რომლებიც აღნიშნავენ ერთსა და იმავე კონცეპტს და სრულად ურთიერთშემცვლელია. იმ შემთხვევაში თუ ერთი კონცეპტის აღსანიშნად რამდენიმე სინონიმური ტერმინი არსებობს, მათგან მხოლოდ ერთს ენიჭება 'ძირითადი ტერმინის' სტატუსი, ხოლო დანარჩენი შესაძლო ვარიანტები, მათ შორის კვაზისინონიმები, აკრონიმები და შემოკლებები განთავსებულია სინონიმების სვეტში. მაგალითად, ანალიტიკური ტერმინის 'Joint Valletta Action Plan' ქართული შესატყვისია 'ვალეტის ერთობლივი სამოქმედო გეგმა', (ძირითადი ტერმინი), ხოლო მისი სინონიმებია 'JVAP' და 'ვალეტის სამიჯის სამოქმედო გეგმა', ხოლო დაკავშირებული ტერმინებია: 'რაბატის პროცესი', 'ხარტუმის პროცესი' და 'ევროკავშირის საგანგებო სიტუაციების სატრასტო ფონდი აფრიკისთვის (EUTF აფრიკისთვის)'.

მაკრო და მიკრო სტრუქტურის ანალიზი ცხადყოფს, რომ EMN-ის განმარტებითი ლექსიკონი მრავალენოვანი და ინტეგრირებული სისტემაა, რომელიც ერთდროულად უზრუნველყოფს სამართლებრივ სიზუსტეს, ადმინისტრაციული პრაქტიკის მხარდაჭერას და აკადემიური კვლევის ხელშეწყობას.

3.2. ანალიტიკური ტერმინების (ანალიტიზმების) კონცეპტუალური ერთიანობა და სემანტიკური თავისებურებები

ანალიტიკური ტერმინები (ანალიტიზმები) თანამედროვე ტერმინოლოგიურ კვლევებში განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს, რადგან ისინი აერთიანებენ როგორც სტრუქტურულ, ისე სემანტიკურ სირთულეებს და უშუალოდ ასახავენ სპეციალიზებული ცოდნის დინამიკურ განვითარებას. ერთსიტყვიანი ტერმინებისგან განსხვავებით, რომლებიც, როგორც წესი, მონოსემურ მნიშვნელობას ატარებენ, ანალიტიზმები მრავალკომპონენტური ერთეულებია, რომელთა მნიშვნელობა ყალიბდება კომპონენტთა ურთიერთქმედების საფუძველზე და ვერ აიხსნება მათი პირდაპირი მნიშვნელობების ჯამით. ამგვარი ურთიერთქმედება ქმნის კონცეპტუალურ მთლიანობას, რომელიც ფუნქციურად აუცილებელია დარგობრივი კომუნიკაციისთვის.

ტერმინოლოგიურ თეორიაში ანალიტიზმების სემანტიკური ბუნება განიხილება კონცეპტუალური სინთეზის კონტექსტში, რომლის მიხედვითაც ბირთვი (head) და მისი მსაზღვრელები (modifiers) ერთობლივად ქმნიან ცნებით სტრუქტურას. სწორედ ამ პრინციპით აიხსნება, მაგალითად, ანალიტიკური ტერმინის 'arranged marriage' სემანტიკური მთლიანობა. ბირთვი marriage განსაზღვრავს ზოგად ცნებით ჩარჩოს, ხოლო მსაზღვრელი arranged აკონკრეტებს ქორწინების სოციალურ მოდელს, სადაც წყვილის არჩევა ხდება მესამე პირთა ჩართულობით. შედეგად, ტერმინი არ აღნიშნავს უბრალოდ ქორწინების ფაქტს, არამედ კონკრეტულ სოციალურ-იურიდიულ პრაქტიკას.

შედარებითი ენათაშორისი ანალიზი აჩვენებს, რომ ევროპულ ენებში აღნიშნული კონცეპტი უმეტესად გადმოიცემა შეთანხმებაზე ან გარიგებაზე ორიენტირებული სემანტიკური ბირთვით. სლავურ ენებში დომინირებს შეთანხმებაზე ორიენტირებული მოდელი (მაგ., სლოვაკურ ენაზე 'dohodnuté manželstvo', ჩეხურ ენაზე 'dohodnutý sňatek', უკრაინულ ენაზე 'шлюб за домовленістю'), რაც ხაზს უსვამს ქორწინების შეთანხმებით ხასიათს. ანალოგიური მოდელი შეინიშნება რომანულ ენებშიც ('mariage arrangé', 'matrimonio combinato', 'matrimonio arreglado'). აღნიშნული ფაქტი ცხადყოფს, რომ 'arranged marriage' კონცეპტუალურად გამიჯნულია 'forced marriage'-ისგან და არ ატარებს 'იძულების' სემანტიკურ

დატვირთვას, მიუხედავად იმისა, რომ ცალკეულ სოციალურ კონტექსტებში ზეწოლის შესაძლებლობა არ არის გამორიცხული. ქართულ ტერმინოლოგიურ პრაქტიკაში ფორმა 'გარიგებით ქორწინება' სემანტიკურად უფრო გამჭვირვალეა, ვიდრე ჰიპოთეტური ალტერნატივა "შეთანხმებით ქორწინება". 'გარიგება' ხაზს უსვამს შეთავაზებისა და მიღება-უარყოფის შესაძლებლობას, მაშინ როდესაც "შეთანხმება" ორი მხარის ნებათა თანხვედრას გულისხმობს. ამგვარად, არჩეული ანალიტიკური სტრუქტურა უკეთ ასახავს ტერმინის კონცეპტუალურ შინაარსს და უფრო ორგანულად ერგება სამართლებრივ და სოციოლოგიურ დისკურსს.

სამართლებრივ გადაწყვეტილებებთან ერთად, მიგრაციისა და დაბრუნების პროცესში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია პროცედურულ და მხარდამჭერ მექანიზმებს, რაც ნათლად აისახება, მაგალითად, ტერმინში 'return counselling'. აღნიშნული ერთეული წარმოადგენს სახელადი ტიპის ანალიტიზმს, რომლის ბირთვი არის 'counselling/კონსულტაცია', ხოლო 'return/დაბრუნება' განსაზღვრავს კონსულტაციის შინაარსობრივ-საგნობრივ სფეროს. ამგვარ სტრუქტურაში კონსულტაცია იკითხება არა როგორც აბსტრაქტული კომუნიკაციური აქტი, არამედ როგორც მიზნობრივი, პროცედურულად განსაზღვრული მხარდაჭერა დაბრუნების პროცესთან მიმართებით. დაბრუნების პროცესის ინსტიტუციურ და საერთაშორისო-სამართლებრივ განზომილებას ნათლად წარმოაჩენს ანალიტიკური ტერმინი 'readmission agreement' (რეადმისიის შესახებ შეთანხმება), სადაც ბირთვი არის 'agreement/შეთანხმება', ხოლო 'readmission/რეადმისია' განსაზღვრავს შეთანხმების საგანს და ფუნქციურ სფეროს. ამგვარ სტრუქტურაში რეადმისია არ იკითხება როგორც დამოუკიდებელი ქმედება, არამედ განისაზღვრება სამართლებრივად ფორმალიზებული შეთანხმების ობიექტად, რაც ტერმინის კონცეპტუალურ მთლიანობას უზრუნველყოფს. შედარებითი ლექსიკონური მასალა ცხადყოფს, რომ ევროპულ ენებში დომინირებს შეთანხმებაზე ორიენტირებული მოდელი, სადაც ბირთვი მკაფიოდ ინარჩუნებს დომინანტ პოზიციას (ფრანგულად 'accord de réadmission', იტალიურად 'accordo di riammissione', პორტუგალიურად 'acordo de readmissão', პოლონურად 'umowa readmisyjna'). ამასთან, რიგ ენებში ფიქსირდება უფრო

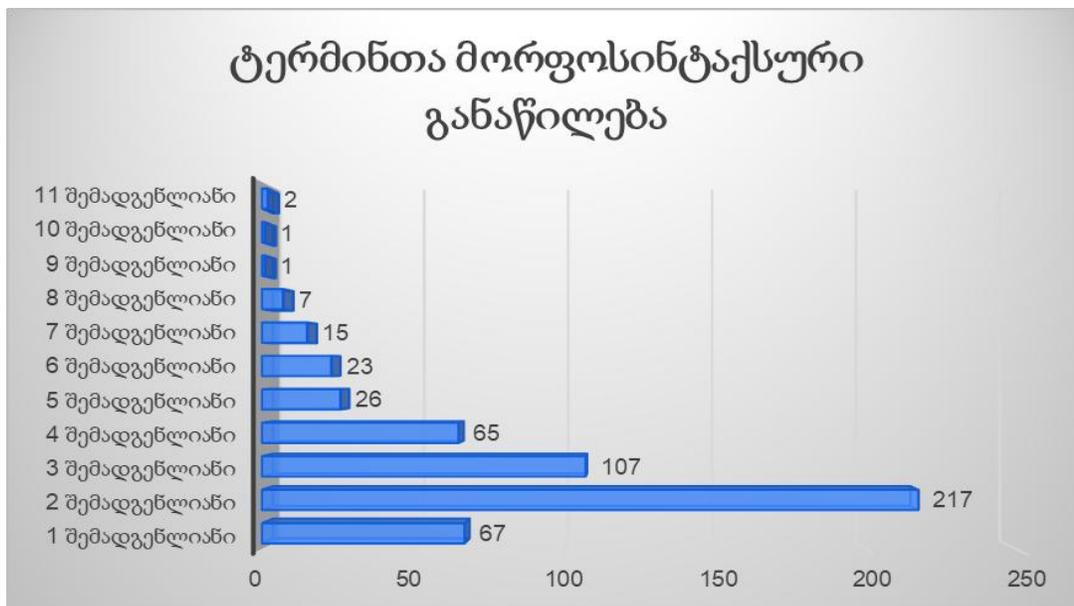
აღწერითი ან შედეგზე ორიენტირებული კონსტრუქციებიც, რომლებიც აქცენტს აკეთებენ პირის 'უკან მიღებაზე' ან 'ხელახალ მიღებაზე' (ლათვიურად 'atpakaļuzņemšanas nolīgums', ესტონურად 'tagasivõtuleping', სლოვენურად 'sporazum o vračanju oseb'). აღნიშნული ვარიანტები მიუთითებს, რომ ტერმინის სტრუქტურული ორგანიზება შეიძლება განსხვავებულად ასახავდეს რეადმისიის პროცესის კონცეპტუალიზაციას, თუმცა ყველა შემთხვევაში ინარჩუნებს შეთანხმების ინსტრუმენტულ ხასიათს. ქართულ ტერმინოლოგიურ პრაქტიკაში ფორმა 'რეადმისიის შესახებ შეთანხმება' უზრუნველყოფს საერთაშორისო სტანდარტიზაციასთან თავსებადობას და ტერმინის იდენტიფიკაციის სიმარტივეს. თუმცა, ენობრივი ეკონომიის თვალსაზრისით შესაძლებელია მისი სტრუქტურული ოპტიმიზაციაც ალტერნატიული ვარიანტის 'რეადმისიის შეთანხმება' სახით.

ანალიტიკების სემანტიკური ანალიზი ნათლად აჩვენებს, რომ მათი ინტერპრეტაცია კომპონენტთა ურთიერთქმედებაზეა დაფუძნებული და მათი მნიშვნელობა მხოლოდ მთლიანობაში იკითხება. ამიტომაც, ტერმინების თარგმნისა და სტანდარტიზაციის პროცესში აუცილებელია კომპონენტთა მნიშვნელობის მაქსიმალურად ზუსტი გადმოცემა და მათი ფორმის ქართულ სტრუქტურულ ნორმებთან შეჯერება, რათა თავიდან ავიცილოთ ტერმინოლოგიური აღრევა და უზრუნველვყოთ სამართლებრივი და აკადემიური დისკურსის ერთგვაროვნება.

3.3. ანალიტიკების მორფოსინტაქსური მახასიათებლები და სტრუქტურული მოდელები

ტერმინოლოგიური სისტემების კვლევა ცხადყოფს, რომ ანალიტიკები მხოლოდ ფორმალური ერთეულები არ არის: მათი სინტაქსური წყობა ქმნის სემანტიკურ ჩარჩოს, რომელიც განსაზღვრავს ტერმინის ინტერპრეტაციას და აკავშირებს მას დარგობრივ კონტექსტთან. EMN ლექსიკონში წარმოდგენილ ტერმინთა მორფოსინტაქსური სტრუქტურა გრაფიკულად შესაძლებელია შემდეგი სახით წარმოჩნდეს:

EMN ლექსიკონში არსებულ ტერმინთა მორფოსინტაქსური სტრუქტურის განაწილება

მიგრაციისა და თავშესაფრის სფეროს ლექსიკონის სტრუქტურულმა ანალიზმა აჩვენა, რომ ქართულ ტერმინთა უმრავლესობა ორი კომპონენტისგან შედგება (217 ერთეული). ეს ტენდენცია მიუთითებს, რომ მიგრაციული დისკურსის ტერმინები ხშირად ფორმირდება ბინარული მოდელით, რაც უზრუნველყოფს ცნების ზუსტ, ფუნქციურად მოქნილ და ადეკვატურ აღწერას. ამასთან, ბინარული სტრუქტურა, როგორც ტერმინოლოგიური ერთეულის ოპტიმალური ფორმა, თანხვედრაშია საერთაშორისო სტანდარტების (ISO 704:2022; ISO 1087:2019) მოთხოვნებთან, რომლებიც ტერმინში სიმოკლესა და სტრუქტურულ ეკონომიას ერთ-ერთ პრინციპულ კრიტერიუმად განიხილავს. სამკომპონენტიანი ტერმინები (107 ერთეული) ასევე მნიშვნელოვან წილს შეადგენენ, რაც მიუთითებს, რომ რთული ცნებები ხშირად საჭიროებს დამატებით განმარტებით ელემენტს, რათა სემანტიკური დატვირთვა მკაფიოდ გამოიხატოს. ერთკომპონენტიანი ტერმინების რაოდენობა შედარებით მცირეა (67 ერთეული), რაც ადასტურებს, რომ მიგრაციის სფეროში ცნებები იშვიათად გადმოიცემა მარტივი ერთსიტყვიანი ფორმით; ეს გარემოება ასახავს დისკურსის კონცეპტუალურ კომპლექსურობას და ტერმინოლოგიური ერთეულების ანალიტიკურ ბუნებას. 531 ტერმინის ლინგვისტურმა ანალიზმა აჩვენა, რომ წყარო ენიდან სამიზნე ენაზე გადმოტანილი მხოლოდ 71 ტერმინი (13.56%) არღვევს

ენობრივი ეკონომიის/სიმოკლის პრინციპს. მაგალითად, ანალიტიკური ტერმინები: ‘actor of protection’ → ‘დაცვის განმახორციელებელი სუბიექტი’; ‘Dublin transfer’ → ‘ადაცემა/გადაყვანა დუბლინის რეგულაციის შესაბამისად’; ‘posted worker’ → ‘ეროკავშირის ფარგლებში დასაქმებული ეროკავშირის მოქალაქე’; ‘stranded migrant’ → ‘ქვეყანაში იძულებით ჩარჩენილი მიგრანტი’; ‘EU Talent Pool’ → ‘სწავლისა და დასაქმებისთვის კვალიფიციურ მიგრანტთა ეროკავშირის პლატფორმა’ და სხვ. ნათელი მაგალითია იმისა, რომ ქართულ ენაში ტერმინის ენობრივი ეკონომიის/სიმოკლის პრინციპის რღვევა დაკომპენსირებულია არასწორი ინტერპრეტაციის რისკის შემცირებითა და სემანტიკურ სიცხადის უზრუნველყოფით. აქვე აღვნიშნავთ, რომ შედარებითი ანალიზი ცხადყოფს, რომ სხვა ენებში ხშირად შენარჩუნებულია უფრო მოკლე ფორმები:

- stranded migrant: იტალ. *migrante bloccato*, პორტ. *migrante retido*, სლოვენ. *ujet migrant*;
- Dublin transfer: ფრანგ. *transfert Dublin*, უნგრ. *dublinski transfer*, ბულგ. *Трансфер по Дъблин*, სლოვაკ. *dublinský transfer*, სლოვენ. *Dublinski transfer / Dublinski prenos*;
- EU Talent Pool: ესპ. *reserva de talentos de la UE*, პოლ. *Europejska Pula Talentów*, ჩეხ. *EU Talent Pool / rezervoár talentů EU*, ფრანგ. *réservoir européen de talents*.

ეს ფაქტები მიუთითებს, რომ საერთაშორისო პრაქტიკაში სიმოკლე ხშირ შემთხვევაში პრიორიტეტულია, ხოლო გამჭვირვალობა მიიღწევა კონტექსტითა და სტანდარტიზებული გამოყენებით. ქართულში კი სიმოკლის პრინციპის დარღვევა ხშირად უკავშირდება ენის სტრუქტურულ თავისებურებებს და აღწერითი/დესკრიფციული თარგმანის მეთოდისთვის უპირატესობის მინიჭებას, რაც ნათლად დასტურდება შემდეგი ტერმინების მაგალითზეც:

- ‘dependant’ → ‘(ოჯახის წევრზე) დამოკიდებული/კმაყოფაზე მყოფი’
- ‘talent partnership’ → ‘პარტნიორობა სწავლისა და დასაქმებისთვის’
- ‘admissibility interview’ → ‘გასაუბრება საერთაშორისო დაცვის მოთხოვნის შესახებ განცხადების დასაშვებობის თაობაზე’

- ‘examination of an application for international protection’ → ‘საერთაშორისო დაცვის მოთხოვნის შესახებ განცხადების განხილვა’
- ‘rejected applicant for international protection’ → ‘განმცხადებელი, რომელსაც უარი ეთქვა საერთაშორისო დაცვის მინიჭებაზე’
- ‘take back request’ → ‘თხოვნა (თავშესაფრის მაძიებლის) უკან მიღების თაობაზე’
- ‘take charge request’ → ‘თხოვნა პირის (თავშესაფრის მაძიებლად) მიღების თაობაზე’ და სხვ.

მიგრაციისა და თავშესაფრის ტერმინოლოგიაში სემიოტიკური პრინციპები იერარქიულად მოქმედებენ: გამჭვირვალობა, შესაბამისობა და ენობრივი მართებულობა მიიჩნევა ყველაზე პრიორიტეტულ პრინციპებად, ხოლო ენობრივი ეკონომია/სიმოკლე - სასურველი და გასათვალისწინებელი პრინციპია, მაგრამ ამავდროულად კომპრომისული, როდესაც საფრთხე ექმნება ტერმინის სიზუსტეს, გამჭვირვალობასა და ადეკვატურ აღქმას. სწორედ ამ კომპრომისის გამო, საკმაოდ ბევრია შემთხვევა, როდესაც ქართულ თარგმანში გამოყენებულია ტერმინის აღწერითი სტრატეგია. თუმცა, ჩვენი მოსაზრებით, შესაძლებელია ალტერნატიული, ვარიანტების დამკვიდრებაც. მაგალითისთვის განვიხილოთ ტერმინი ‘stranded migrant’, რომლის შესატყვისიც იტალიურად არის *migrante bloccato*, პორტუგალიურად - *migrante retido*, სლოვაკურად - *strandsatt migrant*, სლოვენურად - *ujet migrant* და უკრაინულად - *застряглий мігрант*, ქართულად კი - ქვეყანაში იძულებით ჩარჩენილი მიგრანტი. ჩვენი აზრით, აღსანიშნავია, რომ არცერთ სხვა შემთხვევაში არ ხდება დამატებითი განმარტება ქვეყანაში ‘იძულებით’ დარჩენის შესახებ. ეს მიუთითებს, რომ სიტყვა ‘ჩარჩენა’ თავად ატარებს იძულებითი გარემოებების კონოტაციას, რის გამოც დამატებითი განმარტება აღარ არის საჭირო. აქედან გამომდინარე, შესაძლებლად მიგვაჩნია ალტერნატიული ვარიანტის ‘ქვეყანაში ჩარჩენილი მიგრანტის’ შეთავაზება. ასევე, ტერმინის ‘female genital mutilation’ უფრო კომპაქტურ და მოქნილ ქართულ შესატყვისად მივიჩნევთ ტერმინს ‘ქალის გენიტალიების დასახიჩრება’ ნაცლად ლექსიკონში შესული ტერმინისა ‘ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება’.

აქვე აღვნიშნავთ, რომ ქართულ ენაში ანალიტიზმების ყველაზე გავრცელებულ სტრუქტურულ მოდელებად გამოიყოფა:

1. **განსაზღვრებითი (ატრიბუტული) ფორმა** — სადაც ერთ-ერთი კომპონენტი ატრიბუტულად აზუსტებს ბირთვის: *შრომითი მიგრანტი, ჯაჭვური მიგრაცია, ჰუმანიტარული დაცვა, ფიქციური პარტნიორობა, ფიქციური ქორწინება, სასაზღვრო კონტროლი, სატრანზიტო ქვეყანა* და სხვ.
2. **ნათესაობითი ბრუნვით გამოხატული (გენტივური) ფორმა** — სადაც წამყვან როლს ასრულებს ნათესაობითი ბრუნვა (ფუნქციურად გენტივის ანალოგი): *ბინადრობის ნებართვა, მიგრაციის პოლიტიკა, აღიარების მაჩვენებელი, მტკიცების სტანდარტი, ბინადრობის დოკუმენტი, აეროპორტის სატრანზიტო ვიზა* და სხვ. ეს მოდელი მკაფიოდ გამოყოფს ბირთვის და განმარტებით კომპონენტს, რითაც ამცირებს სემანტიკური ბუნდოვანების რისკს.
3. **სახელადი (ნომინალური) პოსტპოზიციური ფორმა** — შედარებით გრძელი, ჰიბრიდული სინტაგმები ოფიციალურ-იურიდიულ სტილში: *შეტყობინება გადაყვანის შესახებ, უარი შესვლაზე, შეთანხმება სავიზო რეჟიმის გამარტივების შესახებ, თხოვნა (თავშესაფრის მაძიებლის) უკან მიღების თაობაზე, ინტეგრაცია შრომის ბაზარზე* და სხვ.

ანალიტიზმების კვლევა ცხადყოფს, რომ ტერმინოლოგიური ერთეულების სტრუქტურა არა მხოლოდ ლინგვისტური, არამედ ინტერდისციპლინური მნიშვნელობის მატარებელია. მათი სინტაქსური მოწყობა ქმნის სემანტიკურ ჩარჩოს, რომელიც განსაზღვრავს ტერმინის ინტერპრეტაციას, აკავშირებს მას დარგობრივ კონტექსტთან და პირდაპირ აისახება სამართლებრივი ტექსტების ერთგვაროვნებაზე.

3.4. აბრევიატურების შედგენილობა და ფორმაწარმოება

თანამედროვე ტერმინოლოგიურ სისტემებში აბრევიაცია ფორმათქმნადობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან და ფუნქციურად დატვირთულ მექანიზმად ყალიბდება. მისი გამოყენება უშუალოდ უკავშირდება ენობრივი ეკონომიის პრინციპს, თუმცა

მიგრაციისა და თავშესაფრის დისკურსში აბრევიატურა ვერ განიხილება მხოლოდ როგორც ფორმალური შემოკლება. იგი წარმოადგენს ტერმინოლოგიური ერთეულის სტრუქტურულ ტრანსფორმაციას, რომლის მიზანია მრავალკომპონენტური სახელდებების კომპაქტური ფორმით გადმოცემა ისე, რომ არ დაირღვეს ცნებითი იდენტობა და სემანტიკური მთლიანობა. სწორედ ამ ასპექტზე ამახვილებს ყურადღებას ISO 704:2022, როდესაც აბრევიატურას განსაზღვრავს როგორც ტერმინოლოგიური ერთეულის შემოკლებულ ფორმას, რომელიც ფუნქციურად სრულად ეკვივალენტურია მისი გაშლილი ვარიანტისა.

მიგრაციისა და თავშესაფრის სფერო ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით კარგ მაგალითს იძლევა. EMN-ის განმარტებითი ლექსიკონის მასალა აჩვენებს, რომ აბრევიატურები აქ ფუნქციონირებენ როგორც დამოუკიდებელი ტერმინოლოგიური ერთეულები, რომელთაც აქვთ მკაფიო ცნებითი საზღვრები და სტაბილური გამოყენება. ისეთი ფორმები, როგორცაა EUAA, DG Home, FRA, IOM, UNHCR, სხვადასხვა ტიპის ტექსტში — სამართლებრივ დოკუმენტებში, პოლიტიკის სტრატეგიებში, ადმინისტრაციულ ანგარიშებსა და ანალიტიკურ კვლევებში — ერთნაირად ამოცნობადია და არ საჭიროებს მუდმივ განმარტებას. ამგვარი გამოყენება მიუთითებს, რომ აბრევიატურა აქ აღარ წარმოადგენს მეორად ფორმას, არამედ ტერმინოლოგიური სისტემის სრულფასოვანი კომპონენტია.

ქართული ტერმინოლოგიური პრაქტიკა ამ პროცესს ნაწილობრივ ეხმიანება ორმაგი სტრატეგიის გზით. ერთი მხრივ, დგინდება ტერმინის სრული ქართული შესატყვისი, რაც უზრუნველყოფს შინაარსობრივ გამჭვირვალობას და სამართლებრივ სიცხადეს; მეორე მხრივ კი, პარალელურად ინარჩუნებს ინგლისურენოვან აბრევიატურას ლათინური ასობგერებით, რაც აუცილებელია საერთაშორისო იდენტიფიკაციისა და ტექსტთაშორისი თანხვედრისთვის. სწორედ ამგვარი თანაარსებობა იკვეთება ისეთ ფორმულირებებში, როგორცაა ‘შენგენის საინფორმაციო სისტემა (SIS)’, ‘შესვლა-გასვლის სისტემა (EES)’, ‘უსაფრთხოებისა და თავდაცვის ერთიანი პოლიტიკა (CSDP)’. ამ შემთხვევებში აბრევიატურა არა მხოლოდ ამცირებს ტექსტის მოცულობას, არამედ ამყარებს ტერმინოლოგიურ ჰომოგენურობას.

სტრუქტურული თვალსაზრისით, მიგრაციის დისკურსში გამოყენებული აბრევიატურები ერთგვაროვანი არ არის. მათ შორის გვხვდება როგორც ინიციალური ტიპის აკრონიმები, ისე მარცვლოვანი და შერეული, ჰიბრიდული ფორმები, სადაც აბრევიატურა ინტეგრირებულია სრულ ტერმინში. მაგალითად, ისეთი კონსტრუქციები, როგორცაა DG HOME, DG NEAR, EUTF for Africa ან EU-LAC Structured Dialogue on Migration, აჩვენებს, რომ აბრევიატურა და გაშლილი კომპონენტები ერთ სისტემაში თანაარსებობენ და ერთმანეთს ავსებენ. ამგვარი სტრუქტურა ერთდროულად უზრუნველყოფს სახელდების ეკონომიას და შინაარსობრივ სიზუსტეს, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ინსტიტუციური და სამართლებრივი დისკურსისთვის.

გრაფიკული და მორფოსინტაქსური თვალსაზრისით, აბრევიატურების გამოყენება მკაცრად რეგულირდება სტანდარტებით. საერთაშორისო პრაქტიკაში დამკვიდრებულია დიდი ასოებითა და პუნქტუაციის გარეშე წერის მოდელი, რაც უზრუნველყოფს ვიზუალურ სტაბილურობასა და სწრაფ იდენტიფიკაციას. ამავე დროს, ქართულ ენაში აბრევიატურული ერთეულები სინტაქსურად სრულფასოვნად ერთვება ბრუნვით სისტემაში ფორმის უცვლელად დატოვებით, მაგალითად: „DG Home-ის ვებგვერდზე“, „EES-ში შენახული მონაცემები“, „EU/EFTA-ს წევრ სახელმწიფოში“. ეს გარემოება აჩვენებს, რომ აბრევიატურა ინარჩუნებს ფორმალურ სტაბილურობას, თუმცა ფუნქციურად ადაპტირდება ქართული ენის მორფოსინტაქსურ წესრიგთან.

ამრიგად, აბრევიატურები მიგრაციისა და თავშესაფრის ტერმინოლოგიურ სისტემაში არ შეიძლება განიხილებოდეს მხოლოდ ენობრივი ეკონომიის პროდუქტად. ისინი წარმოადგენენ სტრუქტურულად და ფუნქციურად მნიშვნელოვან მექანიზმებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ ტერმინოლოგიური ერთიანობის, სტანდარტიზაციისა და პროფესიული კომუნიკაციის ეფექტიანობას. EMN-ის განმარტებითი ლექსიკონის მასალა ცხადყოფს, რომ აბრევიატურა ამ სფეროში ჰარმონიზებულია საერთაშორისო სტანდარტებთან და ამავდროულად ორგანულად ეწერება ქართულ ენობრივ სისტემაში, რაც კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს

გლობალიზებული ტერმინოლოგიური სივრცისა და ეროვნული ენობრივი იდენტობის თანხვედრის შესაძლებლობას.

3.5 ანალიტიკურ ტერმინთა სემანტიკური გამჭვირვალობა და მათი ქართული შესატყვისების კრიტიკული ანალიზი

ანალიტიკური ტერმინების სემანტიკური გამჭვირვალობის შეფასება მიზნად ისახავს ტერმინის ფორმალურ-სტრუქტურულ კომპონენტებსა და მის კონცეპტუალურ შინაარსს შორის კორელაციის დადგენას. ამ გზით ჩანს, რამდენად ადეკვატურად ასახავს ქართული შესატყვისი საწყის ცნებას, რამდენად დაცულია ტერმინ-კონცეპტის თავსებადობა და რამდენად თანხვედრილია ეროვნული მიგრაციის ტერმინოლოგია საერთაშორისო სტანდარტებთან (ISO 704:2022; ISO 1087:2019). სემანტიკური გამჭვირვალობის ფუნდამენტური კრიტერიუმია ტერმინის პროგნოზირებადობა მისი მორფოლოგიური აგებულებიდან: რამდენად შეუძლია რეციპიენტს კომპონენტების მნიშვნელობებიდან გამომდინარე ინდუცირება და კონცეპტის აღქმა. თუ ინტერპრეტაცია კრიტიკულად დეფინიციანა და მოკიდებული და არა კომპონენტთა შიდა ლოგიკურ ურთიერთდამოკიდებულებაზე, ტერმინი ფაქტობრივად გაუმჭვირვალე ერთეულად ყალიბდება.

მიგრაციის სფეროში ეს საკითხი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან EMN-ის „თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონი“ აერთიანებს მრავალკომპონენტიან, სამართლებრივად და ადმინისტრაციულად დატვირთულ ანალიტიზმებს, რომელთა მნიშვნელობა ყოველთვის არ იმლება შემადგენელ კომპონენტთა მნიშვნელობების დაჯამებით. EMN ლექსიკონში შესული ანალიტიზმების ანალიზმა აჩვენა, რომ მაღალი გამჭვირვალობის მაჩვენებელი დაახლოებით 75%-ია, ხოლო დაბალი გამჭვირვალობის — 25%, რაც მიუთითებს სისტემის საერთო ეფექტურობაზე, თუმცა ამავე დროს ავლენს ერთეულებს, რომლებიც დამატებით დეფინიციურ მხარდაჭერას საჭიროებს.

გამჭვირვალობის დონე	ერთეულების რაოდენობა	პროცენტული წილი
◆ მაღალი გამჭვირვალობა	350	75%
◆ დაბალი გამჭვირვალობა	114	25%
ჯამი	464	100%

საანალიზოდ ავიღოთ რამდენიმე ტერმინი EMN ლექსიკონიდან:

(1) 'talent partnership' (პარტნიორობა სწავლისა და დასაქმებისთვის). ეს ტერმინი ლექსიკონში განმარტებულია, როგორც „მესამე ქვეყნებთან ევროკავშირის თანამშრომლობის ყოვლისმომცველი პოლიტიკის ჩარჩო და ფინანსური მხარდაჭერის მექანიზმი, რომელიც გულისხმობს ევროკავშირში შრომის ბაზრის საჭიროებებისა და კვალიფიკაციების შესაბამისობას და გამიზნულია საკვანძო პარტნიორ ქვეყნებთან ლეგალური მიგრაციისა და მობილობის ზრდისთვის“. კრიტიკული ანალიზი ცხადყოფს, რომ ტერმინის სემანტიკური შინაარსი ვერ განისაზღვრება ლექსემების talent და partnership იზოლირებული, კონტექსტგარეშე მნიშვნელობებით. პირიქით, მათი სინთეზი და ურთიერთქმედება იურიდიულ-პოლიტიკურ დისკურსში წარმოქმნის ფუნდამენტურად ახალ პოლიტიკურ-სტრატეგიულ კონცეპტს, რომლის დეკოდირება შესაძლებელია მხოლოდ ევროკავშირის მიგრაციის პოლიტიკის ფართო კონტექსტუალური ჩარჩოს გათვალისწინებით.

(2) ტერმინის 'posted worker' ქართული შესატყვისია 'ევროკავშირის ფარგლებში დასაქმებული ევროკავშირის მოქალაქე'. ლექსიკონი გვთავაზობს განმარტებას - „მუშაკი, რომელიც განსაზღვრული ვადით საქმდება ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, რომელიც არ არის ევროკავშირის ის სახელმწიფო, სადაც ეს პირი, ჩვეულებრივ, მუშაობს“. აღნიშნული ტერმინი წარმოადგენს სემანტიკური გამჭვირვალობის კრიტიკულად დაბალი ხარისხის ილუსტრაციას. ანალიზი ცხადყოფს, რომ ტერმინის ადეკვატური ინტერპრეტაცია პრაქტიკულად

შეუძლებელია მისი შემადგენელი კომპონენტების (posted + worker) სემანტიკური ანალიზის საფუძველზე. ინგლისურენოვან ტერმინში worker (საზღვრული) - მიუთითებს ზოგად კატეგორიაზე „დასაქმებული პირი“, ხოლო posted (მსაზღვრელი) გამომდინარე ზმნიდან to post, შესაძლებელია აღნიშნავდეს 'გამოაცხადებას', 'დანიშვნას', 'გაგზავნას', 'მივლინებას' და სხვ. თუმცა, კომპონენტების ეს მნიშვნელობები არ იძლევიან ტერმინის სპეციფიკური სამართლებრივი შინაარსის გააზრების საშუალებას. დეფინიციიდან გამომდინარე, კონცეპტის ცენტრალური ელემენტებია: დროებითი ხასიათი - „განსაზღვრული ვადით“; გეოგრაფიული მობილობა - სამუშაო ქვეყანა - ჩვეულებრივი დასაქმების ქვეყანა; ევროკავშირის შიდა კონტექსტი - მოძრაობა ევროკავშირის სივრცეში და დამსაქმებლის მიერ ორგანიზებული გადაადგილება - არა დამოუკიდებელი მიგრაცია. არცერთი ეს კომპლექსური სამართლებრივი ნიუანსი არ ისახება ტერმინის ზედაპირულ სტრუქტურაში.

(3) ტერმინის 'Spontaneous Migration' ქართული შესატყვისია სპონტანური მიგრაცია. EMN-ის ლექსიკონში მოცემული დეფინიცია: „იმ პირის ან პირთა ჯგუფის გადაადგილება, რომელიც მიგრაციასთან დაკავშირებულ გეგმებს დამოუკიდებლად, გარე დახმარების გარეშე შეიმუშავენ და ახორციელებს“. ფაქტობრივად, განმარტების დეტალური შესწავლის გარეშეც ტერმინის შინაარსობრივი არსი მკაფიოდ და ადეკვატურად იკითხება მისი კომპონენტების სემანტიკური ანალიზით. მსაზღვრელი „სპონტანური“ ცხადყოფს, რომ მიგრაცია არ არის წინასწარ დაგეგმილი, ინსტიტუციურად ორგანიზებული ან გარე ფაქტორით მართული თუ კოორდინირებული. სტრუქტურული სიმარტივე ამ შემთხვევაში სრულად შეესაბამება შინაარსობრივ სიმარტივეს. არც ინგლისური და არც ქართული ვერსია არ შეიცავს მნიშვნელობის იმპლიციტურ შრეებს. ტერმინის ინტერპრეტაცია ხდება პირდაპირი და უშუალო გზით.

მსგავსი სემანტიკური და კომპოზიციური გამჭვირვალობით გამოირჩევა შემდეგი ტერმინები: dual citizenship 'ორმაგი მოქალაქეობა', illegal employment 'არალეგალური დასაქმება', ethnic cleansing 'ეთნიკური წმენდა', ethnic nationality

‘ეთნიკური ეროვნება’, fundamental rights ‘ფუნდამენტური უფლებები’, preparatory class ‘მოსამზადებელი კურსი’, travel document ‘სამგზავრო დოკუმენტი’, vulnerable person ‘მოწყვლადი პირი’ და სხვ. თითოეული ამ ტერმინისთვის დამახასიათებელია მკაფიო მსაზღვრელ-საზღვრულის იერარქია და პირდაპირი სემანტიკური კომპოზიციურობა. შესაბამისად, აღნიშნულ გარემოებას აქვს პირდაპირი გავლენა ქართული ტერმინოლოგიური შესატყვისების სიზუსტეზე. კერძოდ, კომპონენტების სემანტიკური შინაარსი ბუნებრივად და ინტუიციურად იკითხება, რის საფუძველზეც წყარო ენიდან სამიზნე ენაზე ტერმინის თარგმნის სანდოობა მაღალია, სემანტიკური ინტერპრეტაციის შეცდომის ალბათობა მინიმუმამდეა დაყვანილი და ტერმინი ადვილად აღქმადია როგორც სპეციალისტების, ისე ფართო აუდიტორიის მიერ. ეს მახასიათებლები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მიგრაციის სფეროში, სადაც ტერმინოლოგიური სიზუსტე უშუალო კავშირშია სამართლებრივი ნორმების კორექტულ გამოყენებასთან და ადამიანის უფლებათა დაცვის ეფექტურობასთან.

საბოლოოდ, ანალიტიკური ტერმინების გამჭვირვალობის კრიტიკული ანალიზი აჩვენებს, რომ ადეკვატურობა ვერ დაიყვანება მხოლოდ ლექსიკურ თანხვედრაზე: რიგ შემთხვევაში ტერმინი შეიცავს პროცედურულ-იურიდიულ შრეებს, რომლებიც ფორმაში პირდაპირ არ იკითხება. ამიტომ ქართული ეკვივალენტების შეფასებისას აუცილებელია, ქმნის თუ არა ქართული ფორმა ისეთ სტრუქტურას, რომელიც:

(ა) მაქსიმალურად ზუსტად გადასცემს კონცეპტს,

(ბ) ინარჩუნებს მსაზღვრელ-საზღვრულის იერარქიას და

(გ) ფუნქციურად მუშაობს სპეციალიზებულ დისკურსში. ეს მოთხოვნები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მიგრაციის სფეროში, სადაც ტერმინოლოგიური სიზუსტე პრაქტიკულად განსაზღვრავს სამართლებრივი ნორმების კორექტულ გამოყენებას და უფლებების დაცვის ეფექტიანობას.

3.6. მიგრაციის ტერმინების თარგმნის გავრცელებული მეთოდები

EMN-ის „თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონის“ ქართული ვერსიის ემპირიულ მასალაზე დაყრდნობით გამოიკვეთ ტერმინის

თარგმნის სამი ძირითადი მეთოდი: (ა) კალკირება, (ბ) აღწერითი/დესკრიფციული თარგმანი, (გ) პირდაპირი სესხება ტრანსლიტერაცია/ტრანსკრიბირების გზით.

(ა) კალკირება

სიხშირით დომინანტურ მეთოდად იკვეთება კალკირება, ანუ წყარო ტერმინის მორფოსინტაქსური მოდელის ქართულში სტრუქტურულად მაქსიმალური შენარჩუნება. ეს სტრატეგია განსაკუთრებით პროდუქტიულია იმ შემთხვევებში, როდესაც ინგლისური მოდელი *modifier + head* ბუნებრივად ემთხვევა ქართული ენის *მსაზღვრელი + საზღვრული* კონსტრუქციას. შედეგად, მიღებული ტერმინი ერთდროულად ინარჩუნებს წყარო ენის ლოგიკას და ქართულ ტერმინოსისტემაში ორგანულად თავსდება. ამის ტიპური მაგალითებია: *economic migration* → ‘ეკონომიკური მიგრაცია’, *forced migration* → ‘იძულებითი მიგრაცია’, *serious harm* → ‘სერიოზული ზიანი’, *social inclusion* → ‘სოციალური ჩართულობა’, *suspensive effect* → ‘შემაკავებელი ეფექტი’, *chain migration* → ‘ჯაჭვური მიგრაცია’. კალკირების გზით გადმოცემულია ასევე კომპლექსური ერთეულები: *detention standards and conditions* → ‘დაკავების სტანდარტები და პირობები’, *standard operating procedures applicable in hotspots* → ‘ცხელ წერტილებში გამოყენებული სტანდარტული ოპერაციული პროცედურები’, *EU Blue Card holder* → ‘ევროკავშირის ლურჯი ბარათის მფლობელი’.

კალკირების უპირატესობა აქ არა მხოლოდ ‘სიტყვასიტყვით’ გადმოცემაშია, არამედ იმაში, რომ იგი ქმნის ტერმინოლოგიურ ქსელში სისტემურ კოჰერენტულობას: თანაბარი სტრუქტურული მოდელები იოლად იკითხება, შედარებადია და იძლევა სტანდარტიზებული გამოყენების წინაპირობას. სწორედ ამით აიხსნება, რატომ ქმნის კალკირება EMN-ის ქართულ ვერსიაში ყველაზე ფართოდ გამოყენებულ სტრატეგიულ საფუძველს.

(ბ) აღწერითი/დესკრიფციული თარგმანი

აღწერითი თარგმანი აქტიურდება მაშინ, როდესაც წყარო-ენის ლაკონური ფორმა ქართულში ვერ უზრუნველყოფს ცნებითი შინაარსის ადეკვატურ გადმოცემას და საჭიროა მნიშვნელობის ექსპლიციტაცია. ამ სტრატეგიის მიზანი ტერმინის ‘გაგრძელება’ კი არ არის, არამედ პროცედურული/სამართლებრივი კომპონენტის

მკაფიო გამოჩენა, რომელიც წინააღმდეგ შემთხვევაში დაკარგავს განსაზღვრულობას. მაგალითად: *admissibility interview* → ‘გასაუბრება საერთაშორისო დაცვის მოთხოვნის შესახებ განცხადების დასაშვებობის თაობაზე’ პირდაპირ ასახავს პროცედურის საგანს და მის იურიდიულ ფუნქციას. *smuggler* → ‘(სახელმწიფო) საზღვარზე მიგრანტთა უკანონოდ გადაყვანი’, სადაც ლექსემის ზოგადი მნიშვნელობა ქართულში მიზანმიმართულად სპეციფიცირდება მიგრაციის სამართლებრივ დომენში; ასევე *refugee in orbit* → ‘სხვადასხვა ქვეყანაში თავშესაფრის ძიებაში მყოფი ლტოლვილი’, სადაც მეტაფორული წყარო-ფორმა კონცეპტუალურად იშლება და მკაფიო დეფინიციურ შინაარსს იძენს.

შესაბამისად, აღწერითი თარგმანი ფუნქციონირებს როგორც სემანტიკური დაზუსტების მექანიზმი, რომელიც უზრუნველყოფს ცნებითი სიზუსტის შენარჩუნებას მაშინ, როცა ფორმალური კალკი საკმარისი აღარ არის.

(გ) პირდაპირი სესხება (ტრანსლიტერაცია/ტრანსკრიბირება)

სესხება გამოიყენება იმ შემთხვევებში, როდესაც ტერმინი საერთაშორისო გამოყენებაში უკვე მყარადაა დამკვიდრებული და მისი სრული გადათარგმნა ან ართულებს იდენტიფიკაციას, ან ზრდის სემანტიკური აცდენის რისკს. მაგალითად, ‘*social dumping*’ → ‘სოციალური დემპინგი’ ქართულში გადმოდის ტრანსკრიბირებული ფორმით, თუმცა მორფოლოგიურად სრულად ერგება ქართულ სისტემას (ბრუნვა და სინტაქსური ჩართვა). მსგავსად, ‘*readmission agreement*’ → ‘რეადმისიის შესახებ შეთანხმება’ ინარჩუნებს საერთაშორისოდ აღიარებულ ბირთვს (რეადმისია) და ამით ამცირებს კონცეპტის დაშლის ან არაერთგვაროვნების საფრთხეს.

სესხების სპეციფიკურ შემთხვევას წარმოადგენს ტერმინები, სადაც პარალელურად ნარჩუნდება უცხოენოვანი ფორმაც და ქართული განმარტებითი ერთეულიც: ‘*refugee sur place*’ → სურ პლას (*sur place* / ‘ადგილზე’) ლტოლვილი’, ‘*prima facie refugee*’ → პრიმა ფაციე (*prima facie* / ‘ერთი შეხედვით’) ლტოლვილი’. ასეთ მოდელში ქართული ფორმა ზრდის აღქმადობას, ხოლო უცხოენოვანი კომპონენტის შენარჩუნება — საერთაშორისო-იურიდიულ იდენტიფიკაციასა და დისკურსულ თანხვედრას უზრუნველყოფს.

მეთოდი	ერთეულების რაოდენობა	პროცენტული წილი
◆ კალკირება	459	86%
◆ ტრანსლიტერაცია/ სესხება	39	7%
◆ აღწერითი თარგმანი	30	6%
◆ შერეული მიდგომა	3	1%
ჯამი	531	100%

ეს მაჩვენებლები მიუთითებს, რომ მიგრაციის სფეროში ტერმინების მნიშვნელოვანი ნაწილი ქართულში გადმოდის ფორმალურად მოტივირებული, სტრუქტურულად მკაფიო მოდელებით, ხოლო ალტერნატიული სტრატეგიები აქტიურდება ძირითადად მაშინ, როცა კონცეპტი პროცედურულად რთულია ან საერთაშორისოდ ფიქსირებული სახელწოდების შენარჩუნებას საჭიროებს.

დასასრულს, EMN-ის ქართულ ვერსიაში გამოყენებული სტრატეგიების სისტემა ქმნის ერთიან ტერმინოლოგიურ ჩარჩოს, რომელიც ერთდროულად უზრუნველყოფს სემანტიკურ სიზუსტეს, კონცეპტუალურ გამჭვირვალობას და საერთაშორისო ჰარმონიზაციას. ამავე დროს, კვლევა ცხადყოფს, რომ ტერმინწარმოების სხვა მეთოდები (მაგ., შიდა თხზვა/გატერმინება) მინიმალურად არის გამოყენებული, ხოლო მეტაფორიზაცია მხოლოდ ერთეულ შემთხვევებში ფიქსირდება (მაგ., 'brain drain' → 'ინტელექტის გადინება', 'brain circulation' → 'ინტელექტის ცირკულაცია'). ეს გარემოება მიუთითებს, რომ მოცემული კორპუსი პირველ რიგში ნორმატიულ-სტანდარტიზაციულ მიზანს ემსახურება და ნაკლებად მიმართავს ქართული ენის შიდა შემოქმედებით რესურსებს, რაც მომავალში ტერმინოლოგიური მუშაობის მეთოდოლოგიური გაფართოების შესაძლებლობასაც აჩენს.

თავი IV. რეკომენდაციები ტერმინოლოგიური მუშაობის ოპტიმიზაციისთვის

ტერმინებზე მუშაობა წარმოადგენს რთულ, მრავალმხრივ და ინტერდისციპლინურ პროცესს, რომელიც მოითხოვს არა მხოლოდ ლინგვისტურ სიზუსტეს, არამედ კონცეპტუალურ სიცხადეს, მეთოდოლოგიურ თანმიმდევრულობასა და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობას. წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომის ფარგლებში განხილულმა თეორიულმა და პრაქტიკულმა ასპექტებმა ცხადყო, რომ ტერმინოლოგიური სისტემის ეფექტიანი ფუნქციონირება დამოკიდებულია როგორც ცნებითი აპარატის სწორ კონსტრუქციაზე, ისე მისი ნორმირების, ჰარმონიზაციისა და გამოყენების ერთიან პრინციპებზე. ჩატარებული ანალიზისა და მიღებული მიგნებების საფუძველზე შესაძლებელი გახდა იმ ძირითადი რეკომენდაციების ჩამოყალიბება, რომლებიც მიზნად ისახავს ტერმინოლოგიური საქმიანობის ოპტიმიზაციას ქართულ პრაქტიკაში და შეიძლება გამოყენებულ იქნეს როგორც თეორიულ, ისე გამოყენებით კონტექსტში.

1. პირველ რიგში, ტერმინი უნდა განიხილებოდეს როგორც ლინგვისტური ნიშანი, რომელიც გამოხატავს სპეციალიზებული ცნების შინაარსს მაქსიმალური სემანტიკური სიზუსტით. ტერმინოლოგიური ერთეული ვალდებულია ასახავდეს ცნების არსებით მახასიათებლებსა და დიფერენციალურ ნიშნებს. ამასთანავე, ტერმინის სრულფასოვანი აღქმისა და სწორი გამოყენებისთვის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს მეტამონაცემთა ხელმისაწვდომობა, რაც უზრუნველყოფს ტერმინის დოკუმენტირებას, კონტექსტუალიზაციასა და ფუნქციონალურ გამართულობას.
2. ტერმინოლოგიური სისტემის ფორმირებისას დაცული უნდა იყოს საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობის პრინციპები, ერთიანი სტრუქტურული მოდელი და კონცეპტუალური თანმიმდევრულობა, რაც სისტემის შიდა ლოგიკურობასა და მდგრადობას განაპირობებს. ამ თვალსაზრისით, ქართული ტერმინოლოგიური ერთეულები ჰარმონიზებული უნდა იყოს საერთაშორისო ტერმინოლოგიურ სისტემებთან და

უზრუნველყოფდეს კონცეპტუალურ ეკვივალენტურობას სხვა ენების შესაბამის ტერმინოლოგიურ ბაზებთან.

3. ტერმინშემოქმედების პროცესში აუცილებელია გათვალისწინებული იყოს ქართულენოვანი საზოგადოების ენობრივი ინტუიცია და კოგნიტური მოლოდინები. მიზანშეწონილია თავიდან იქნეს აცილებული მექანიკური კალკირება, რომელიც ეწინააღმდეგება ქართული ენის შინაარსობრივ სტრუქტურას, დერივაციულ პოტენციალსა და ტიპოლოგიურ თავისებურებებს. ტერმინოლოგიური ნეოლოგიზმები უნდა შეესაბამებოდეს ქართული ენის მორფოლოგიურ აგებულებასა და სინტაქსურ ნორმებს.
4. საერთაშორისო ტერმინოლოგიური რესურსებიდან ტერმინების ქართულ ენაზე გადმოტანის პროცესში მიზანშეწონილია ენათშორისი სესხების (კალკირება და პირდაპირი სესხება) პარალელურად სისტემურად იქნეს გამოყენებული ქართული ენის შიდა ტერმინწარმოების მეთოდები, კერძოდ თხზვა, გატერმინება და დარგთაშორისი მეტაფორიზაცია, განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში, როდესაც წყარო ენის ტერმინი ეფუძნება კონცეპტუალურ მეტაფორას ან მხატვრულ-სტილისტურ მოდელს. აღნიშნული მიდგომა ხელს შეუწყობს ქართული ენის დერივაციული და სემანტიკური პოტენციალის სრულფასოვან გამოყენებას, ტერმინოლოგიური სისტემის შიდა მდგრადობის გაძლიერებას და დარგობრივი ტერმინოლოგიის უფრო ორგანულ ინტეგრაციას ქართულ ენობრივ სივრცეში, საერთაშორისო კონცეპტუალური ეკვივალენტურობის დარღვევის გარეშე.
5. ტერმინოლოგიური სისტემა უნდა ხასიათდებოდეს დიაქრონიული მდგრადობითა და სინქრონიული ჰომოგენურობით, რაც მოითხოვს ტერმინოლოგიური ერთეულების ფორმატირების, სტილისტიკისა და სტრუქტურირების ერთიანი მეთოდოლოგიის დაცვას მთელი ტერმინოლოგიური კორპუსის ფარგლებში. თითოეული ახალი ტერმინი უნდა უზრუნველყოფდეს მკაფიო და არაორაზროვან დელიმიტაციას სემანტიკურად მონათესავე ან ტაქსონომიურად დაკავშირებული ცნებებისგან, ხოლო

ტერმინოლოგიური განსაზღვრებები უნდა იყოს ზუსტი, კონკრეტული და თავისუფალი ბუნდოვანი ფორმულირებებისგან. ამასთანავე, ტერმინოლოგიური ნორმირების პროცესში აუცილებელია პოლისემიის მინიმიზაცია და ომონიმიური კონფლიქტების თავიდან აცილება.

6. ზემოთ განხილული თეორიული და პრაქტიკული ასპექტებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია კონკრეტული პრინციპების გამოყოფა, რომელთა დაცვა ხელს შეუწყობს ტერმინოლოგიის განვითარებას ქართულ პრაქტიკაში. კერძოდ, სამართლებრივ და ადმინისტრაციულ ტერმინებში მიზანშეწონილია ატრიბუტული და განსაკუთრებით გენტივური კონსტრუქციების პრიორიტეტული გამოყენება, ვინაიდან ისინი უზრუნველყოფს ტერმინის ბირთვის დომინანტის მკაფიო გამოვლენას და ამცირებს სემანტიკური ბუნდოვანების რისკს.
7. საერთაშორისო პრაქტიკასთან თავსებადობის უზრუნველსაყოფად რეკომენდებულია EMN Glossary-ში დამკვიდრებული ქართული ტერმინების გამოყენება როგორც პირველადი და სარეკომენდაციო ვარიანტისა. აღნიშნული მიდგომა ხელს უწყობს ტერმინოლოგიური ჰარმონიზაციის პროცესს და მნიშვნელოვნად ამცირებს ტერმინთა ვარიაციულობას. ამავე კონტექსტში მიზანშეწონილია კონკურენტული ტერმინოლოგიური ფორმების თავიდან აცილება, განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში, როდესაც ერთი ვარიანტი უკვე დამკვიდრებულია პროფესიულ დისკურსში (მაგალითად, „ინტეგრაციის პოლიტიკა“ და არა „ინტეგრაციული პოლიტიკა“).
8. ტერმინოლოგიური მუშაობა უნდა ეფუძნებოდეს სისტემატურ და მრავალსაფეხურიან მეთოდოლოგიას, რომელიც მოიცავს კორპუსულ ანალიზს, შესაბამის დარგებში ექსპერტულ კონსულტაციას, ტერმინოლოგიურ ვერიფიკაციასა და ემპირიულ ვალიდაციას. თითოეული ტერმინოლოგიური გადაწყვეტილება საჭიროებს სათანადო დოკუმენტირებას, მათ შორის ბიბლიოგრაფიული წყაროების, ექსპერტული შეფასებებისა და მეთოდოლოგიური არგუმენტაციის დაფიქსირებას. ამასთანავე, აუცილებელია

ლექსიკონებისა და ნორმატიული დოკუმენტების რეგულარული განახლება, რათა ახალი ტერმინები დროულად დამკვიდრდეს და თავიდან იქნას აცილებული სინონიმური დიფუზია, რაც ტერმინოლოგიური სისტემის სტაბილურობას უზრუნველყოფს.

9. და ბოლოს, ტერმინოლოგიური სისტემა უნდა განიხილებოდეს როგორც დინამიკური და ინტერაქტიული სტრუქტურა, რომელიც მოითხოვს რეგულარულ რევიზიას, კრიტიკულ შეფასებასა და ფართო პროფესიულ და საზოგადოებრივ ჩართულობას. ტერმინოლოგიური საქმიანობის ეფექტიანობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ენათმეცნიერთა, დარგობრივი ექსპერტებისა და მომხმარებლების თანამშრომლობაზე, რაც ქმნის საფუძველს ქართული ტერმინოლოგიის მდგრადი განვითარებისათვის.

დასკვნითი დებულებები

კვლევის შედეგებმა ცხადყო, რომ თანამედროვე ქართულ ტერმინოლოგიურ სივრცეში ინტერდისციპლინური მიდგომა არა მხოლოდ თეორიული მოთხოვნა, არამედ სტრატეგიული აუცილებლობაცაა. იგი ქმნის საფუძველს მეცნიერული კომუნიკაციის გამართულობისთვის, სპეციალიზებული ტექსტების სტანდარტიზაციისთვის და ენის ცნებითი გამჭვირვალობისთვის. ამ პროცესის გააქტიურება პირდაპირ უკავშირდება ქვეყნის ინტეგრაციას გლობალურ ცოდნის ქსელებში და მისი სამეცნიერო-ტექნოლოგიური პოტენციალის ზრდას. კვლევის შედეგად მიღებული დასკვნები შესაძლებელია განზოგადდეს შემდეგი თეზისების სახით:

1. ტერმინი, როგორც სპეციალიზებული ლექსიკური ერთეული, თანამედროვე ტერმინოლოგიურ მეცნიერებაში განიხილება არა როგორც მხოლოდ ენობრივი ნიშანი, არამედ როგორც კონცეპტუალური ცნების წარმომადგენელი, რომელსაც გააჩნია მკაფიო ფუნქციური, სტრუქტურული და სემანტიკური პარამეტრები. დისციპლინური კომუნიკაციის ზუსტი და ეფექტიანი

უზრუნველყოფისთვის, იგი მაქსიმალურად უნდა აკმაყოფილებდეს სემანტიკური მონოსემურობის პრინციპს.

2. მიუხედავად იმისა, რომ ქართული ტერმინოლოგიის კვლევას მრავალწლიანი ტრადიცია აქვს, მიგრაციის სამართლის კონტექსტში ანალიტიკების ქართული შესატყვისების სისტემური ანალიზი წარმოადგენს შედარებით ახალ მიმართულებას, რაც განპირობებულია იმით, რომ მიგრაციისა და თავშესაფრის სფეროს ძირითადი ტერმინ-კონცეპტები ჩამოყალიბდა ევროკავშირის ინსტიტუციურ სივრცეში და ქართულ ენაში დამკვიდრდა თარგმანის გზით, მიგრაციის ევროპული ქსელის (EMN) მიერ შემუშავებული განმარტებითი ლექსიკონის მეშვეობით; ამ პროცესში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ტერმინ-კონცეპტის თავსებადობის პრინციპის პრაქტიკული დანერგვა, ISO 704:2022 სტანდარტების ადაპტირება და IATE-ის მეთოდოლოგიის გამოყენება ქართული ენის სტრუქტურული და დერივაციული სპეციფიკის გათვალისწინებით, რაც ქმნის ახალ ცოდნას და არსებითად აფართოებს ქართული ტერმინოლოგიის კვლევის სამეცნიერო დისკურსს.
3. ტერმინოლოგიის მეცნიერული სტრუქტურა ეფუძნება ცნება-ტერმინი-დეფინიციის ტრიადას, რაც უზრუნველყოფს ტერმინის სიზუსტეს, ლოგიკურ კლასიფიკაციასა და დარგობრივ კომუნიკაციაში ჰარმონიულობას. ინტერდისციპლინური მიდგომა და მონაცემთა ბაზების ინტეგრაცია (IATE, TermNet და სხვ.) წარმოადგენს სტრატეგიულ ამოცანას: იგი ქართულ ტერმინებს ანიჭებს ტრანსნაციონალურ მნიშვნელობას და აძლიერებს დარგობრივ-ლინგვისტურ თანამშრომლობას.
4. EMN (მიგრაციის ევროპული ქსელის) ლექსიკონის ქართული ვერსია ნაკლებად იყენებს ახალი ლექსიკური ერთეულების თხზვის, გატერმინებისა და მეტაფორიზაციის მექანიზმებს, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული სტრატეგიები სხვა ენების ტერმინოლოგიურ პრაქტიკაში ეფექტიანად გამოიყენება რთული ცნებების კონცეპტუალიზაციისათვის და თანხვედრაშია ქართული ენის დერივაციულ და ექსპრესიულ პოტენციალთან; ეს გარემოება

მიუთითებს, რომ ლექსიკონი ძირითადად ნორმატიულ ფუნქციაზეა ორიენტირებული და ნაკლებად ეყრდნობა ენის შიდა შემოქმედებით რესურსებს, რის ფონზეც, მიუხედავად სემანტიკური ეკვივალენტურობისა და საერთაშორისო ჰარმონიზაციის მაღალი ხარისხისა, მიზანშეწონილია სამომავლო ტერმინოლოგიურ მუშაობაში ტერმინწარმოების მეთოდოლოგიის გაფართოება ქართული ტერმინოლოგიის სისტემურობის, მოქნილობისა და დარგობრივი ადაპტირებადობის გასაძლიერებლად.

5. ტერმინწარმოების პროცესში სემიოტიკური მიდგომა სცილდება მორფოლოგიურ-სინტაქსურ ასპექტებს და მოიცავს კონცეპტუალურ-კოგნიტურ სტრუქტურებს, რომლებიც განსაზღვრავენ ტერმინის მოტივირებულობას, გამჭვირვალობასა და ფუნქციურ ადეკვატურობას. ტერმინწარმოების ისეთი პრინციპების ერთობლივი გათვალისწინება როგორცაა: გამჭვირვალობა, თანმიმდევრულობა, ენობრივი ეკონომია, ენობრივი შესაბამისობა/მართებულობა, მშობლიური ენისთვის უპირატესობის მინიჭება და ტრანსლიტერაცია/ტრანსკრიბირება, სავალდებულო არ არის თითოეული ტერმინის შექმნისას, თუმცა მათი ინტეგრაცია არსებითად განსაზღვრავს როგორც ახალი ტერმინების მოტივირებულობას, ისე არსებული ტერმინოლოგიების სისტემატიზაციის ხარისხს. ტერმინოლოგიური არჩევანისას, როდესაც ერთ ცნებას რამდენიმე დასახელება გააჩნია, უპირატესობა ენიჭება იმ ვარიანტს, რომელიც პასუხობს ყველაზე მეტ პრინციპს, რითაც უზრუნველყოფილია ტერმინის ფუნქციური ადეკვატურობა და მეცნიერული კომუნიკაციის გამართულობა.
6. ტერმინთა პოლისემია, სინონიმია და ომონიმია წარმოადგენენ ლინგვისტურ-სტრუქტურულ სირთულეებს, რომლებიც არსებითად ზღუდავენ ტერმინოლოგიური სტანდარტიზაციის განხორციელებას. პოლისემია ტერმინოლოგიაში ქმნის შიდა სემანტიკურ დაშლას, რაც ართულებს ცნებების ერთმნიშვნელოვან იდენტიფიკაციას და ზღუდავს სტანდარტიზაციის პროცესს, მაშინ როცა სინონიმია ზრდის ტერმინთა ვარიაციულობას, რის

შედეგადაც პროფესიული კომუნიკაცია ხშირად ხდება არათანმიმდევრული, ხოლო ომონიმია აჩენს ინტერპრეტაციულ ორაზროვნებას: ერთი ფორმა სხვადასხვა კონცეპტს უკავშირდება, რამაც პროფესიულ დისკურსში შესაძლოა შექმნას გაურკვევლობის ფაქტორი.

7. ტერმინოლოგიური ერთეულის სწორი ეკვივალენტის შერჩევა შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი წარმოდგენილია მდიდარი და მრავალმხრივი მეტამონაცემებით, რომლებიც განსაზღვრავენ მის სიზუსტეს კონკრეტულ დარგში, სამართლებრივ სტანდარტებთან შესაბამისობასა და ინსტიტუციურ ჩარჩოსთან თავსებადობას. ამიტომაც ეკვივალენტობის მაღალი ხარისხის მისაღწევად მეტამონაცემების სისტემატური გამოყენება ფუნდამენტურ მოთხოვნად უნდა ჩაითვალოს. ეკვივალენტობის დადგენა საჭიროებს მიზნობრივი კონტექსტის გათვალისწინებას, დარგობრივ კოდიფიკაციასა და ფუნქციური შესაბამისობის მისაღწევად სტრატეგიულ მიდგომებს.

8. ტერმინქმნადობის პროცესში მეტამონაცემები ასრულებენ სისტემურ და გადამწყვეტ როლს, რადგან მათი ხუთი ძირითადი ფუნქცია განსაზღვრავს ტერმინის სიცოცხლისუნარიანობას, სანდოობასა და სტანდარტიზაციის პოტენციალს. კერძოდ:

ა. დეფინიციური ფუნქცია ადგენს ცნებით საზღვრებს და უზრუნველყოფს მნიშვნელობის სიზუსტესა და ინტერპრეტაციის ერთმნიშვნელობიანობას.

ბ. დოკუმენტირების/დასაბუთების ფუნქცია ზრდის ტერმინის ლეგიტიმურობას წყაროსა და ავტორიზებული სტრუქტურის მითითებით.

გ. ვალიდაციის ფუნქცია განსაზღვრავს ტერმინის სტატუსს და ასახავს დამამოწმებელი სუბიექტის ვინაობასა და დროით მარკერს, რაც კრიტიკულია სტანდარტიზაციის პროცესში.

დ. დისტრიბუციული ფუნქცია აკავშირებს ტერმინს შესაბამის დარგობრივ, ონთოლოგიურ და ინსტიტუციურ სისტემებთან, რაც უზრუნველყოფს მის ფუნქციურ თავსებადობას და ინტერდისციპლინურ გამოყენებას.

ე. ვარიანტულობის ფუნქცია აღრიცხავს ცვლილებებსა და მრავალსახეობებს, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია განსაკუთრებით რეგულირებად პროფესიებში და დინამიკურ დარგებში.

9. ანალიტიზმები ტერმინოლოგიურ მეცნიერებაში წარმოადგენენ მრავალკომპონენტურ სტრუქტურებს, რომლებიც აერთიანებენ როგორც სტრუქტურულ, ისე სემანტიკურ სირთულეებს და ასახავენ სპეციალიზებული ცოდნის განვითარების დინამიკას. განსხვავებით ერთსიტყვიანი ტერმინებისგან, რომლებიც მონოლითურ მნიშვნელობას ატარებენ, ანალიტიზმების სემანტიკური ღირებულება ყალიბდება არა ცალკეული კომპონენტების, არამედ მათი ურთიერთქმედების საფუძველზე. ეს ურთიერთქმედება ქმნის ცნებით მთლიანობას, რომელიც აღემატება კომპონენტების უბრალო ჯამს და იძენს ახალ თვისობრივ მნიშვნელობას. აღნიშნული თავისებურება დაკავშირებულია „კონცეპტუალური სინთეზის“ თეორიასთან, რომლის მიხედვითაც ბირთვი/მეთაური სიტყვა და მისი მსაზღვრელები/მოდულიზატორები ურთიერთშეწყობით ქმნიან სემანტიკურ სტრუქტურას, რომელიც აუცილებელია დარგობრივი კომუნიკაციისთვის. შედეგად, ანალიტიზმები არა მხოლოდ ლექსიკური ერთეულების მექანიკური გაერთიანებაა, არამედ კონცეპტუალური სინთეზის საშუალებით წარმოქმნილი ახალი მნიშვნელობის მატარებელი სისტემური ერთეულები, რაც მათ განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს თანამედროვე ტერმინოლოგიურ პრაქტიკაში.

10. ტერმინოლოგიურ პრაქტიკაში აბრევიაციები წარმოადგენენ მრავალფეროვან ტიპოლოგიურ სისტემას, რომელიც მოიცავს აკრონიმებს, მარცვლოვან, სემენტურ/ჰიბრიდულ მოდელებს. მათი განსხვავება განისაზღვრება არა მხოლოდ გრაფიკული აგებულებით, არამედ ფუნქციური დატვირთვითაც, რამდენად ინარჩუნებს შემოკლებული ფორმა კონცეპტუალურ იდენტობას. თანამედროვე სტანდარტები, განსაკუთრებით ISO 704:2022 და ISO 1087:2019, მკაცრად განსაზღვრავენ აბრევიაციის ვიზუალურ სტაბილურობასა და

ერთგვაროვნებას, რაც უზრუნველყოფს ტერმინოლოგიური სისტემების სიზუსტესა და მკაფიოობას. ამ პრინციპს თანმიმდევრულად იყენებს EMN ლექსიკონი 9.0 (2023), რითაც უზრუნველყოფს ტერმინოლოგიური პრაქტიკის ჰარმონიზაციას.

11. მიგრაციის ევროპული ქსელის (EMN) მიერ შედგენილი თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონის და მისი ქართული ვარიანტი ეფუძნება იდენტური სტანდარტიზაციის პრინციპებს, რომლებიც განსაზღვრულია ISO 704:2022-ისა და IATE-ის მრავალენოვანი ჰარმონიზაციის მოდელით. ამ სტანდარტების შესაბამისად, ტერმინოლოგიური ერთეულები გამოირჩევიან ფორმალური სტაბილურობითა და გრამატიკული ფუნქციურობის შენარჩუნებით, რაც უზრუნველყოფს კონცეპტუალური შინაარსის ერთგვაროვან გადმოცემას განსხვავებულ ენობრივ სისტემაში.
12. ტერმინების სემანტიკური გამჭვირვალობა ქართულ თარგმანურ პრაქტიკაში წარმოადგენს არა მხოლოდ ენობრივ, არამედ კონცეპტუალურ და სამართლებრივ გამოწვევას. ანალიტიზების ქართული შესატყვისები ხშირად მრავალკომპონენტთან სტრუქტურას ეფუძნება, თუმცა მათი ურთიერთმიმართება ყოველთვის ვერ ასახავს ინგლისური ტერმინის ბირთვულ კონცეპტს. ქართული ენის აგლუტინაციური რესურსები ქმნის შესაძლებლობას გამჭვირვალე და ლოგიკურად მოტივირებული ტერმინების შესაქმნელად, მაგრამ ზედმეტად რთული მორფოსინტაქსური კონსტრუქციები ზოგჯერ ვერ გადმოსცემს მნიშვნელობას.
13. კვლევის შედეგად გამოვლენილი ტერმინქმნადობის სტრატეგიები ასახავს მრავალმხრივ მიდგომას, რომელიც უზრუნველყოფს ქართული ტერმინოლოგიის ადეკვატურობას საერთაშორისო კონტექსტში:
 - ა) პირდაპირი კალკირება საშუალებას იძლევა წყარო ენიდან მორფოლოგიურ-სინტაქსური სტრუქტურის ზუსტი გადმოტანისა და ასევე ბუნებრივი ენოს მორფოსინტაქსური ნორმებთან ადაპტაციისა.

ბ) აღწერითი/კონცეპტუალური თარგმანი უზრუნველყოფს ცნებითი შინაარსის მკაფიო გამოხატულებას.

გ) ნასესხები ტერმინის ფონეტიკურ-მორფოლოგიური ადაპტაცია ხელს უწყობს საერთაშორისო ტერმინოლოგიის ინტეგრაციას ქართული ენის სისტემაში.

ამ სტრატეგიების ერთობლიობა ადასტურებს, რომ ტერმინოლოგიური პრაქტიკა ეფუძნება არა მხოლოდ ლექსიკურ თანხვედრას, არამედ კონცეპტუალური, სამართლებრივი და სისტემური კოჰერენტულობის უზრუნველყოფას.

ამდენად, მიგრაციის ევროპული ქსელის (European Migration Network — EMN) მიერ შემუშავებული „თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონი“ წარმოადგენს სანდო და მეთოდოლოგიურად საფუძვლიან რესურსს ანალიტიკური ტერმინების ლინგვისტური და კონცეპტუალური ბუნების კვლევისთვის. მისი მაღალი აკადემიური სტანდარტი, ტერმინოლოგიური სიზუსტე და ცნებითად დეტალიზებული, მკაფიოდ ფორმულირებული დეფინიციები ქმნის მყარ ემპირიულ ბაზას, რომელიც უზრუნველყოფს ტერმინოლოგიური ერთეულების მრავალმხრივ ანალიზს. აღნიშნული ლექსიკონი არა მხოლოდ ენობრივ, არამედ კონცეპტუალურ და სამართლებრივ დონეზე აძლიერებს ტერმინოლოგიური პრაქტიკის ჰარმონიზაციას, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მიგრაციული დისკურსის სამართლებრივი და ინსტიტუციური ჩარჩოების სრულფასოვანი გააზრებისათვის.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები აისახა შემდეგ

პუბლიკაციებში:

1. გუმბარიძე ჟუჟუნა, ფოფხაძე თამთა - INTERPRETATION CHALLENGES OF ENGLISH ANALYTICAL TERMS FOR EFL LEARNERS: A LINGUISTIC STUDY OF SEMANTIC TRANSPARENCY AND CONTEXTUAL CUES. ინგლისური ანალიტიკური ტერმინების ინტერპრეტაციის სირთულებები EFL სტუდენტებისთვის: სემანტიკური გამჭვირვალობისა და კონტექსტუალური მინიშნებების ლინგვისტური კვლევა [https://doi.org/10.31435/ijitss.4\(48\).2025.4025](https://doi.org/10.31435/ijitss.4(48).2025.4025) International Journal of Innovative Technologies in Social Science / Education and Leadership No 4(48) (2025) e-ISSN: 2544-9435 1-13,
2. გუმბარიძე ჟუჟუნა, ფოფხაძე თამთა - INTERPLAY OF STRUCTURE AND MEANING: SEMANTIC TRANSPARENCY OF COMPOUND WORDS. სტრუქტურისა და მნიშვნელობის ურთიერთქმედება: კომპოზიტური სიტყვების სემანტიკური გამჭვირვალობა ISSN: 2603-3291 <https://jalis.uniruse.bg/> Journal of Applied Linguistic and Intercultural Studies 5 (2025). Bulgaria 1-14,
3. თამთა ფოფხაძე - ტერმინოლოგიური ჰარმონიზაცია მეცნიერების ინტერნაციონალიზაციის კონტექსტში: გამოწვევები და პერსპექტივები, საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ-ს სამეცნიერო ჟურნალი „სეუ და მეცნიერება“ N 18, 2025. ISSN 1987-8591, https://cc.seu.edu.ge/custom-files/1750836164_%E1%83%A1%E1%83%94%E1%83%A3%20%E1%83%93%E1%83%90%20%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%AA%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%90%2018.pdf, 144-153.

Legal Entity of Public Law –

Batumi Shota Rustaveli State University

Faculty of Humanities

Department of European Studies

With Manuscript Rights

Tamta Popkhadze

A Critical Analysis of the Productivity of Analytical Terms According to International Terminological Standards (Based on the European Migration Network (EMN) Glossary of Terms)

Specialty – Philology

Abstract of the Dissertation

Submitted for the Academic Degree of Doctor of Philology

Batumi

2026

This dissertation was carried out at the Department of European Studies, Faculty of Humanities, Batumi Shota Rustaveli State University.

As the author of the submitted dissertation, I hereby declare that this work is my original research and does not contain any material that has been previously published, accepted for publication, or submitted for defense by other authors, unless such material is properly referenced or cited in accordance with established academic standards.

Tamta Popkhadze

Academic Supervisor: **Zhuzhuna Gumbaridze**

Doctor of Philology,
Associate Professor, Batumi Shota Rustaveli State University.

Foreign Reviewer: **Joanna Szerszunowicz**

Doctor of Philology, Habilitated Doctor,
Associate Professor, University of Białystok, Poland.

Reviewers: **Maia Alavidze**

Doctor of Philology,
Professor, Kutaisi Akaki Tsereteli State University.

Zinaida Chachanidze

Doctor of Philology,
Associate Professor, Kutaisi Akaki Tsereteli State University.

Zeinab Gvarishvili

Doctor of Philology
Associate Professor, Batumi Shota Rustaveli State University

The public defense of the dissertation will take place on February 16, 2026, at 12:00, during a session of the Dissertation Board of the Faculty of Humanities at Batumi Shota Rustaveli State University.

Address: Batumi Shota Rustaveli State University, 32/35 Rustaveli–Ninoshvili Street, Auditorium N37.

The dissertation is available for consultation at the BSU Library and on the university's official website (https://bsu.edu.ge/text_files/ge_file_23438_2.pdf).

Secretary of the Dissertation Board of the Faculty of Humanities

Batumi Shota Rustaveli State University:

Professor Maia Kikvadze

Introduction

In the contemporary context of globalization, technological advancement, and international integration, the processes of standardization and harmonization of sectoral terminology have acquired both scientific and practical relevance. Georgia's association with the European Union, alongside its progressive integration into the international legal framework, has brought to the fore the the necessity of structurally modernizing the national terminological system to ensure alignment with internationally recognized standards. Within this broader framework, particular significance is attributed to the domain of migration, where the establishment of precise, consistent, and conceptually coherent terminology represents a fundamental prerequisite for effective professional communication and the accurate interpretation of legal norms.

In the modern Georgian specialized lexicon, both monolexic terms and multi-component analytical constructions (analytisms) are attested with notable frequency. The degree of their semantic transparency and the extent of their conceptual correspondence to foreign-language equivalents frequently present challenges for terminological consistency. The European Migration Network (EMN) Glossary of Terms, which encompasses specialized terminology in the fields of asylum and migration across more than twenty-five languages, constitutes the empirical basis for the present dissertation. Within this framework, the study examines the linguistic nature of analytisms, the distinctive features of their Georgian equivalents, their structural-semantic characteristics, the models underlying their formation, and the degree to which they conform to international terminological standards.

The relevance of the present research is substantiated by the following factors:

1. The ongoing process of aligning and harmonizing Georgia's legal system with European standards necessitates the optimization of terminological resources and the adequate incorporation of the international normative framework into the national legal discourse.

2. In the context of globalization, the continuous intensification of migratory processes requires effective, standardized, and intercultural communication in this domain.
3. The current challenges and developmental prospects of Georgian scholarly and sectoral terminology call for critical examination and a systematic approach to the issues of term formation and terminological equivalence.
4. The implementation of international terminological standards (ISO 704:2022 – Terminology work — Principles and methods) and European institutional terminological practices (IATE – InterActive Terminology for Europe) within the Georgian scholarly and practical context underscores the necessity of developing modern methodologies of terminological work.

The principal aim of the present dissertation is to undertake a comprehensive linguistic analysis of the Georgian equivalents of analytical terms included in the European Migration Network (EMN) Glossary of Terms and to provide a systematic characterization of the mechanisms of terminological harmonization employed therein. This investigation is conducted on the methodological basis of contemporary terminological theory and international standards (ISO 704:2022). The research seeks to establish the principles governing the compatibility between term and concept, to identify the structural-semantic models underlying terminological equivalents, and, within this theoretical-methodological framework, to formulate scientifically substantiated recommendations that may contribute to the advancement of terminological practice in other specialized domains.

To achieve the stated aim, the research sets out to accomplish **the following tasks**:

1. Examine the theoretical and methodological foundations of modern terminology — including the study of core principles, prevailing tendencies, and international standards (ISO 704:2022) relevant to the development of sectoral terminology.
2. Identify the principles of compatibility between term and concept — determining their interrelation, structural-semantic characteristics, and mechanisms of harmonization.

3. Conduct a critical analysis of analytisms presented in the European Migration Network (EMN) Glossary of Terms on Asylum and Migration (version 9.0) — evaluating the semantic transparency and structural features of their Georgian equivalents.
4. Investigate issues related to the formation and adaptation of abbreviations — examining their functional role in migration terminology and the specific features of their establishment in the Georgian language.
5. Assess the linguistic strategies employed in the translation of migration terminology — including calque translation, direct loan, transliteration-transcription, and descriptive translation, with an analysis of existing practice.
6. Formulate recommendations for terminological harmonization — based on ISO 704:2022 standards and the principles of IATE (InterActive Terminology for Europe), with the objective of promoting the standardization of Georgian terminology and facilitating its integration into the international sphere.

The dissertation employs a complex **methodological framework** that synthetically integrates theoretical and empirical research approaches, thereby ensuring a multi-faceted analysis of the research object. The methodological basis comprises the following components:

1. Descriptive method — applied for the systematic description of terminological units and the objective examination of their linguistic characteristics.
2. Comparative-contrastive method — employed for the comparative analysis of terminological units in typologically different language systems (English and Georgian) and for the identification of their structural-semantic correlations.
3. Morphological-component analysis method — utilized for the determination of the semantic structure of terminological units, the identification of their constituent elements, and the specification of their functional roles.

4. Conceptual analysis method — adopted for the investigation of the logical-semantic structure of concepts expressed by terminological units and for the assessment of term-concept compatibility.
5. Quantitative method — applied to establish the statistical distribution of analytisms, abbreviations, and translation strategies.
6. Critical analysis method — employed for the evaluation of existing terminological solutions and for the theoretically substantiated development of alternative variants.

The scientific novelty of the present dissertation is manifested in the following aspects:

1. Comprehensive linguistic study — for the first time, a systematic analysis has been undertaken of the Georgian equivalents of analytisms presented in the European Migration Network (EMN) Asylum and Migration Glossary.
2. Reconsideration of term–concept compatibility — from a new methodological perspective, the problem of compatibility between term and concept within the Georgian terminological system has been re-examined, and a practical model for applying this principle has been developed.
3. Systematization of translation strategies — the strategies employed in rendering migration terminology into Georgian have been classified, critically evaluated, and their functional potential identified.
4. Elaboration of assessment criteria — criteria for evaluating the semantic transparency of analytisms have been formulated, taking into account the specific features of the Georgian language.
5. Development of harmonization recommendations — specific recommendations for the harmonization of Georgian equivalents of analytical terms have been proposed, based on ISO 704:2022 standards and the principles of IATE (InterActive Terminology for Europe).

6. Analysis of abbreviation formation — for the first time, the peculiarities of abbreviation formation in migration terminology and the issues of their adaptation into the Georgian language have been investigated.
7. Contribution to terminological scholarship — a new segment of knowledge in the field of terminology has been created, which may serve as a foundation for further research and practical work across various specialized domains.

The theoretical value of the dissertation is primarily reflected in its contribution to the expansion of terminology theory, particularly with regard to fundamental issues such as term–concept compatibility, the structural-semantic characteristics of analytisms, and the mechanisms of terminological harmonization. The study provides a thorough examination of the theoretical foundations concerning the problematics of term equivalence, the role of metadata, and the linguistic features of terms. At the theoretical level, the significance of the work lies in its integration of approaches from terminology, lexicography, translation studies, and conceptual analysis, thereby establishing an interdisciplinary framework applicable not only to the study of migration terminology but also to other sectoral terminologies. Furthermore, the dissertation formulates criteria for assessing the semantic transparency of analytisms and the compatibility of term and concept. The research also contributes to the investigation of the current state, prevailing tendencies, and developmental prospects of Georgian terminology.

The practical value of the dissertation is multifaceted. The findings may be applied to the creation and refinement of terminological dictionaries, explanatory glossaries, and other linguistic resources. The research materials can be effectively utilized in Georgia's cooperation with European and international organizations, in the translation of legal acts, and in the adaptation of EU directives and regulations into Georgian. The results of the study hold particular significance for the higher education system, as they may be incorporated into courses in linguistics, translation studies, terminology, and lexicography, thereby contributing

to the development of professional competences among students and doctoral candidates. The analytical methodology elaborated in the dissertation provides young researchers in various fields of terminology with theoretically substantiated and practically applicable tools. From a broader practical perspective, the research outcomes will also support the processes of standardization and harmonization of Georgian terminology, which represent an essential prerequisite for Georgia's full integration into the international scholarly and professional space.

The structural composition of the dissertation comprises an introduction, four chapters, a concluding section, appendices, and a list of references. The introduction outlines the relevance of the research, formulates its aim and objectives, substantiates the selected methodology, and presents the scientific novelty together with the theoretical and practical significance of the study. The overall structure of the dissertation reflects the logical progression of the research — beginning with theoretical foundations, proceeding to empirical analysis, and culminating in the formulation of practical recommendations — thereby ensuring both the systematic character and methodological consistency of the work.

Chapter One – Theoretical and Lexicographic Foundations of the Development of Contemporary Sectoral Terminology is devoted to the theoretical issues of terminology. Terminology is examined as an interdisciplinary field, with particular attention to the essence of the term and its structural-semantic characteristics. International standards of terminological work (ISO 704:2022) and the mechanisms of the European terminological database (IATE system) are analyzed in detail. The principles of terminological harmonization are considered within the broader context of the internationalization of science, and the main tendencies, challenges, and prospects of the development of contemporary terminology are presented.

Chapter Two – Term–Concept Compatibility as a Mechanism for Developing Standardized Terminology focuses on the theoretical and practical aspects of the relationship between term and concept. It discusses the issues of polysemy, synonymy, and homonymy in terminology, together with questions of equivalence in bilingual dictionaries. The role of

metadata in the process of term formation and the linguistic characteristics of neologisms are examined. The central section of the chapter elaborates the principles of term–concept compatibility as a fundamental mechanism for the creation of harmonized terminology. In addition, the factors determining the reliability of a term are analyzed.

Chapter Three – Critical Analysis of the Georgian Equivalents of Analytisms Based on the Materials of the European Migration Network (EMN) Glossary of Terms constitutes the empirical component of the research. The micro- and macrostructure of the Glossary of Terms on Asylum and Migration is analyzed in detail. Particular attention is devoted to the structural-semantic characteristics of analytical terms (analytisms), the composition and formation of abbreviations, the methods of transferring analytical terms from the source language (English) into the target language (Georgian), and issues of cross-linguistic borrowing. Central emphasis is placed on the problematics of semantic transparency in analytisms and the critical examination of their Georgian equivalents. The prevalent translation strategies of migration terminology are identified and evaluated, including calque translation, descriptive translation, and direct borrowing through transliteration-transcription. Accordingly, Chapter Three provides an in-depth analysis of Georgian terminology in the field of migration and asylum, within which the principles of term–concept compatibility, translation strategies, and the relationship of Georgian terminological practice to international terminological resources (EMN, IATE, ISO 704:2022) are systematically examined.

Chapter Four – Recommendations for the Optimization of Terminological Work builds upon the findings of the empirical analysis and aims to formulate the theoretical and practical principles necessary for the development of the Georgian terminological system. These principles include the refinement of methodologies of term creation and the establishment of unified standards for the normalization, harmonization, and usage of terms.

The concluding section summarizes the main results of the research and defines the key findings. It emphasizes that, within the contemporary Georgian terminological space, an interdisciplinary and standards-based approach represents a fundamental prerequisite for the

effective functioning of the terminological system. It is further confirmed that the terminology of migration and asylum has been established in the Georgian language primarily through calque translation, based on concepts formed within the institutional framework of the European Union. This highlights the particular importance of issues related to term–concept compatibility, compliance with international standards (ISO 704:2022), and the integration of terminological resources such as the EMN and IATE.

The references encompass Georgian and foreign-language sources drawn from the fields of terminology theory, lexicography, translation studies, conceptual analysis, and migration law. The bibliography has been compiled in accordance with international academic standards. In addition to the reference list, the dissertation includes samples of the empirical material used for analysis, classification schemes of analytisms, and tabular representations.

The empirical basis of the dissertation is constituted by „თავშესაფრისა და მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონი 9.0 (2023)" (Glossary of Terms on Asylum and Migration 9.0 (2023), which comprises 531 terms from the domains of asylum, migration, and civil rights.

The theoretical basis of the dissertation encompasses scholarly literature in the domains of terminology theory, lexicography, translation studies, and conceptual linguistics, drawing upon the works of Cabré, Sager, Felber, Wüster, Temmerman, Faber, L’Homme, Pawel, Nida, Lyons, Lipka, Biel, and others. A particularly important source is constituted by international terminological standards, above all ISO 704:2022 (Terminology work — Principles and methods), as well as the methodological documentation of the European terminological database IATE (Interactive Terminology for Europe). For the study of Georgian terminology theory and practice, the works of Georgian scholars — including R. Ghambashidze, T. Margalitadze, I. Lobzhanidze, L. Karosanidze, T. Gamkrelidze, G. Melikishvili, G. Nadareishvili, N. Saqvarelidze, Kh. Beridze, D. Dateshidze, T. Benidze, among others — have been employed, together with contemporary terminological research and lexicographic sources.

The dissertation contributes to the study and advancement of the current state of Georgian specialized language. The results obtained are of both theoretical and practical significance: they deepen the understanding of the structural-semantic characteristics of terminological units and facilitate their standardized application across diverse fields.

Summary of the Dissertation Thesis

Chapter I. Theoretical and Lexicographic Foundations of the Development of Contemporary Sectoral Terminology

1.1 Terminology as an Interdisciplinary Field of Science

Under the conditions of the intensive development of modern science and technology, the effectiveness of specialized communication is directly dependent upon precise, clear, and standardized terminology. Arising from this requirement, terminology has been established as an interdisciplinary scientific discipline whose primary objectives are the identification, systematization, and definition of sectoral concepts, as well as their representation in adequate linguistic form. Terminology is regarded not merely as a collection of lexical units, but as a conceptual and communicative system that ensures the accurate, stable, and efficient transmission of knowledge. Research demonstrates that terminological activity extends beyond the boundaries of traditional linguistics and encompasses the analysis of conceptual systems, the study of sectoral vocabulary, term creation, standardization, international harmonization, and the development and application of multilingual terminological resources. The interdisciplinary nature of terminology is particularly evident in the fields of technical translation, scientific documentation, and normative texts, where terminological precision and consistency play a decisive role in scientific, legal, and social contexts. Accordingly, the theoretical foundation of the dissertation rests upon international standards (ISO 1087:2019; ISO 704:2022) and both classical and contemporary theories of terminology. Special attention is devoted to Eugen Wüster's General Theory of Terminology, which is based on the systematization of concepts and the standardization of terms. Alongside this approach, modern

conceptual frameworks are examined that have significantly broadened the theoretical understanding of the term. Particular emphasis is placed on Maria Teresa Cabré's triadic model, according to which the term is analyzed in the interrelation of cognitive, linguistic, and communicative aspects, and is characterized by a dynamic, context-dependent nature. In addition, socio-cognitive and cognitive-frame approaches (Temmerman; Faber) are considered, which view terms as dynamic entities formed within social practice and discourse. These approaches are especially relevant under the conditions of contemporary scientific and technological development, when many new concepts remain unstable and their content is shaped in accordance with contextual factors. Of particular importance within the interdisciplinary framework of terminology is the integration of national and international terminological databases. Synchronous cooperation with the European Union's terminological database IATE establishes the preconditions for Georgian terms to acquire not only local relevance but also transnational significance. Despite notable achievements in Georgian lexicography in the field of domain-specific term creation, the incorporation of Georgian terms into international terminological systems continues to present a significant challenge.

At the same time, within the contemporary Georgian context, the potential of the interdisciplinary approach is gradually emerging and acquiring practical dimensions. The development of such an approach in the Georgian terminological space does not constitute merely a theoretical requirement, but rather a strategic task grounded in internal scientific and professional resources. Its successful implementation depends upon collaboration between domain specialists and linguists, the adaptation and integration of international terminological databases (IATE, TermNet), and the establishment of a stable and competent institutional framework. Accordingly, the consideration of terminology from an interdisciplinary perspective represents a necessary condition for the coherence of scientific communication, the standardization of specialized texts, and the assurance of conceptual transparency in language. In this regard, contemporary terminology is shaped as a discipline that integrates linguistic, cognitive, domain-specific, and social components, thereby ensuring the integration of the national scientific space into global knowledge networks.

1.2 The Essence of the Term and Its Structural-Semantic Characterization

The distinction between the word and the term constitutes a fundamental conceptual boundary between the disciplines of lexicology and terminology. Although both fields examine linguistic units, they differ substantially in their research orientations, objectives, and analytical methodologies. Lexicology is primarily concerned with the word as the basic unit of the general vocabulary, exploring its formal, semantic, and functional-pragmatic properties through a comprehensive and multifaceted analytical framework. Terminology, in contrast, operates within a more specialized research perspective and focuses on the term as an instrument for the systematization of domain-specific knowledge and the establishment of precise conceptual correspondences.

A term is defined as a specialized lexical unit functioning within the professional communication of a particular field and serving to designate a specific concept of that domain with precision and clarity. As Margalitadze notes, “A term is a distinctive linguistic sign that denotes a scientific concept and, as such, ensures communication and mutual understanding among specialists within a given field” (Margalitadze, 2021, p. 134). Unlike general lexical units, whose meanings are frequently context-dependent and may incorporate emotional, metaphorical, or multilayered connotations, terms are intended to convey concepts with a maximum degree of monosemy, that is, unequivocality.

The essence of a term is not limited to its function as a linguistic sign; rather, it is intrinsically linked to the conceptual system within which it is formed and operates. This relationship is grounded in such parameters as structural coherence, semantic precision, and definitional adequacy. From the standpoint of structural composition, terms may be classified into single-word units—including both simple root forms and derived (synthetic) forms—and compound or analytical units, commonly referred to as analytisms or terminological collocations. Single-word Georgian terms exhibit several structural types. These include simple forms such as კვოტა (quota), ვიზა (visa), დევნა (persecution), დაცვა (protection); derived forms such as აკულტურაცია (acculturation), რასიზმი (racism), გენოციდი (genocide), რეინტეგრაცია (reintegration), ემიგრანტი (migrant); and complex forms such as

თავშესაფარი (shelter), თვითმარქვია (impostor), თვითდასაქმებული (self-employed), among others. Analytical terms, by contrast, consist of two or more independent components and occupy a significant position within terminological systems. Examples of such analytical units include ორმაგი მოქალაქეობა (dual citizenship), გამორიცხვის დებულება (exclusion clause), ომის დანაშაული (war crime), ორგანიზებული დანაშაული (organized crime), ცხელი წერტილის ზონა (hotspot area), გადაუდებელი რეაგირების სისტემა (emergency response system), and თითის ანაბეჭდებით იდენტიფიცირების ავტომატიზებული სისტემა (Automated Fingerprint Identification System), among others. Owing to their structural composition and descriptive capacity, analytical terms play a particularly important role in contemporary terminological systems. In addressing compound terms, Margalitadze notes that “compound terms possess one important quality—namely, transparency and motivation, which are essential characteristics of a term; however, their disadvantage lies in the lack of conciseness and brevity, which are likewise fundamental terminological requirements” (Margalitadze, 2021, p. 136).

Analytical terms constitute syntactic collocations in which the dominant structural pattern is the combination of a modifier and a head. Within such constructions, the modifying elements function as determiners that specify the head—the so-called terminologized concept—by highlighting particular defining features. A substantial number of analytical are interconnected through hyponymic and hyperonymic relations. For instance, the term ‘labour migration policy’ (შრომითი მიგრაციის პოლიტიკა), as presented in the EMN Glossary, illustrates that its full semantic interpretation arises only through the integrated reading of its constituent elements. In this construction, ‘policy’ functions as the head word or nucleus, while ‘labour migration’ serves as the modifying component that delimits the scope and domain of reference of the policy. Accordingly, ‘migration policy’ operates as the hyperonym, whereas ‘labour’ is regarded as the hyponym, insofar as ‘labour migration policy’ constitutes a species-level specification of the more general concept.

For a comprehensive understanding of the nature of the term, it is equally important to describe its semantic characteristics. In terminological literature (Wüster, 1979; Felber,

1984), terms are defined as monosemous lexical units whose purpose is to express a specific concept with precision and unambiguity, thereby ensuring semantic stability and conceptual transparency in professional communication. Ideally, a term should be free from polysemous tendencies and should instead operate as an exact and unequivocal representation of conceptual content, characterized by expressive and emotional neutrality and, to the greatest extent possible, by conciseness. These criteria correspond to the idealized model of the term; however, in practical usage, their complete realization is not always achievable.

While the majority of terms are monosemous by nature, numerous examples demonstrate that certain terms may acquire polysemous meanings over time. This phenomenon underscores the dynamic and evolving character of terminological systems, which are shaped both by shifts in discursive context and by the ongoing development of domain-specific knowledge. Consequently, issues of terminological polysemy, synonymy, and homonymy frequently occupy a central place in terminological research. As noted above, synonymy is generally regarded as an undesirable feature of terms; nevertheless, in actual usage, numerous instances of terminological synonymy can be observed. The most common cases arise in situations where a Georgian term is used alongside an established international domain-specific term, or, conversely, where a Georgian equivalent is coined for an already established international term and gradually gains acceptance in professional communication.

Illustrative examples of terminological synonymy include: კანონიერი საფუძვლის გარეშე ყოფნა / არაღებულად ყოფნა (irregular stay), კულტურათა შუამავალი / კულტურათა მედიატორი (cultural mediator), ადამიანთ ვაჭრობა / ტრეფიკინგი (trafficking), პრიმა ფაცე / ერთი შეხედვით (prima facie), მსხვერპლად ქცევა / ვიქტიმიზაცია (victimization), სპონსორი / მხარდამჭერი პირი (sponsor), among others.

With regard to the phenomenon of polysemy, its interpretation differs in lexicography and terminology. As Cabré (1999) observes, although both disciplines examine the same linguistic phenomenon, they do so on the basis of distinct methodological principles, which results in the attribution of different statuses to semantic variation. Meanings that are treated as instances of polysemy in lexicography are frequently interpreted as cases of homonymy in

terminology. For example, the term 'key' in cartography denotes a 'legend', that is, the explanatory text of conventional symbols on a map; in telecommunications, it refers to a 'button'; and in technology, it designates the mechanism of a telegraphic device. In such cases, terminological theory accounts for the phenomenon not as polysemy but as homonymy, since the term 'key' is associated with distinct and independent conceptual structures (Cabr , 1999, p. 108). Accordingly, both simple and analytical terms reflect the domain-specific realities in which they function, while simultaneously constructing a metamodel of those realities at the linguistic level. Their marked nature, together with the challenges posed by synonymy and homonymy, reveals the complex character of terminological work. Thus, the structural-semantic characterization of terms constitutes not only a necessary methodological foundation for theoretical inquiry but also an indispensable basis for practical lexicography, forming the core upon which contemporary terminological standardization is established.

1.3 Principles of Terminological Work According to ISO 704:2022 (E)

The ISO 704:2022(E) standard, developed by the International Organization for Standardization, constitutes a foundational document that delineates the general principles of terminological work, the rules governing term formation, and the methodological framework underpinning this activity (Standardization, ISO 704:2022 — Terminology work — Principles and methods, 2022, Ch. 4). Within the contemporary context of globalization, digital technologies, and multilingual professional interaction, the principles articulated in ISO 704 acquire particular relevance. Terminological activity, when conducted on the basis of a concept-oriented approach, provides the structural foundation not only for terminographic resources but also for translation, lexicography, and the development of scientific texts (Faber, 2012).

The standard is acknowledged as an internationally consensual framework that consistently defines the essential dimensions of terminological work, including concept, definition, term selection, semantic equivalence, and structural integration with digital termbanks. It conceptualizes the term as a semiotic sign functioning as a mediator between

concept and language. In this regard, term formation is situated within semiotic principles that consider not only morphological structure but also the motivation, transparency, and functional adequacy of the term.

ISO 704:2022 further identifies a set of guiding principles for term formation, including:

- Transparency
- Consistency
- Appropriateness
- Linguistic economy/conciseness
- Derivability
- Linguistic correctness
- Preference for the native language

It is not feasible for every term to be created in full compliance with all of the aforementioned principles. The application of each principle in the process of term formation is not obligatory; nevertheless, their consideration remains essential both for the creation of new terms and for the systematization of existing terminologies. In instances where a single concept is associated with multiple designations, preference is accorded to the variant that aligns with the greatest number of these principles (Standardization, ISO 704:2022 — Terminology work — Principles and methods, 2022, §7.6.2).

The construction of conceptual systems constitutes a central component of terminological activity, without which structural consistency, the conceptual distribution of terms, and the semantic description of their interrelations cannot be achieved. According to ISO 704:2022, one of the principal tasks of terminological work is the identification, classification, and visualization of relationships among concepts, ensuring that a concept is defined not in isolation but in relation to others — that is, from a systemic perspective (Standardization, ISO 704:2022 — Terminology work — Principles and methods, 2022, §5.3).

According to the Terminology Policy Manual (Infoterm, 2022), several methods are employed for term formation:

- Creation of new forms (derivation; coinage; abbreviation/shortening);

- Utilization of existing forms (conversion — the transformation of one part of speech into another; terminologization — the assignment of new, often analogous or metaphorical meanings to existing terms in related fields or to words from general language; semantic transfer into specialized discourse; inter-disciplinary borrowing, including metaphors);

- Translingual borrowing (direct borrowing/loan; calquing/loan translation).

The manual underscores that the aforementioned methods must be evaluated in accordance with their suitability for a given language. Semiotic principles function as guiding criteria in the application of term-formation methods. Although ISO 704:2022 is internationally recognized as the principal standard underpinning terminological work and has been successfully implemented in numerous authoritative institutions (IATE, EuroTermBank, UNTERM), its full integration into the Georgian terminological space has not yet been accomplished.

A significant challenge lies in the fact that terminological activity in Georgia continues to rely predominantly on traditional lexicographic approaches, wherein the selection and definition of terms are frequently detached from systematic concept building (Nadareishvili, 2021). The Georgian terminological space remains at a stage of standardization characterized by fragmented structuring, definition, and disciplinary harmonization of terms. Within this context, the integration of the guiding principles of ISO 704 represents not merely a methodological task but also a linguistic challenge — the successful realization of which will depend upon the convergence of a strong conceptual foundation, appropriate legal mechanisms, and a robust digital infrastructure.

1.4 Goals and Objectives of the Common European Terminology Database (IATE)

The common European terminological database — IATE (Interactive Terminology for Europe) — constitutes the official and institutional terminological resource of the European Union. IATE was established in 2004 as the result of consolidating terminological data accumulated since the 1980s, with the aim of ensuring multilingual harmonization of technical

and legal documents and the standardization of institutional communication across the EU's 24 official languages (Wright & Budin, 2001; Commission, 2022).

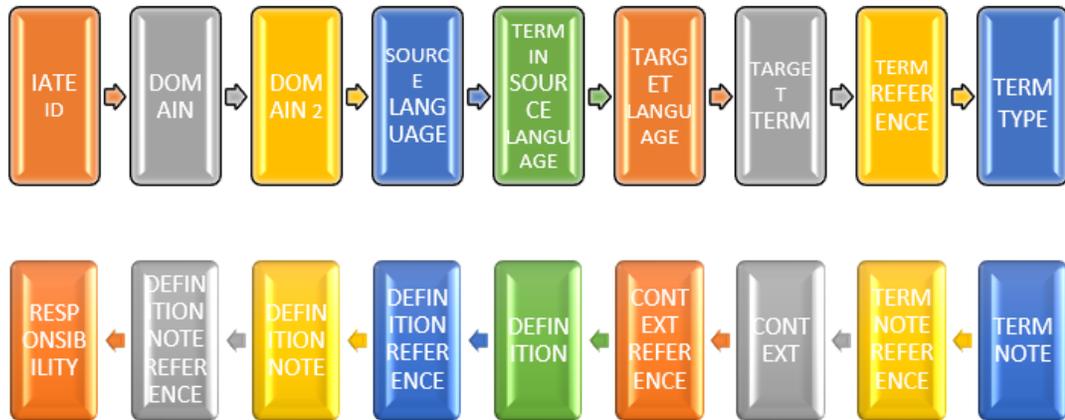
The primary objective of IATE (Interactive Terminology for Europe) extends beyond the mere provision of lexical equivalents of terms. The platform is founded on a concept-oriented approach and seeks to establish conceptual equivalence across the multilingual space, a prerequisite for the standardization of legal, administrative, and technical texts, as well as for the accuracy of institutional communication. In this regard, IATE is recognized as a strategic instrument of knowledge management and a vital component of terminological policy. The core functions of IATE encompass the harmonization of terminology in EU institutional texts, the standardization of multilingual professional communication, the assurance of translation quality and legal accuracy, and the promotion of linguistic diversity. The existence of the platform contributes to the realization of the principle of linguistic equality, as each language is represented through reliable definitions, documentary sources, and contextual usage.

The structural model of IATE (Interactive Terminology for Europe) is grounded in a concept-oriented approach, whereby a term is understood not merely as a lexical unit but as a conceptual object integrated into the broader structure of knowledge. Within the IATE database, each terminological entry corresponds to a specific concept and is supplemented by metadata, including definition, linguistic equivalents in all official EU languages, documentary sources, usage contexts, and reliability indicators. This layered structure is aligned with the provisions of ISO 704:2022 and ISO 10241-1:2011, which establish the logical and systematic framework for term description. In accordance with these standards, an IATE lexicographic entry comprises the following core components:

- A unique concept code
- A definition, which may be legal, scientific, or general in nature
- Multilingual equivalents of the term
- Source references (institutional or documentary)
- Contextual usage examples (illustrative)

- Reliability markers (reliable, validated, provisional)

Such a structure can be represented graphically in the following schematic form:

For the Georgian terminological space, the IATE (Interactive Terminology for Europe) model may serve as a guiding framework in the processes of digitization and standardization of domain-specific terminology. Within this process, coordination with IATE is of particular importance, as it functions as a centralized multilingual terminological database platform containing terms processed and standardized by the institutions of the European Union. Collaboration with IATE yields several significant outcomes:

- Increase in accuracy and homogeneity — the harmonization of terms eliminates semantic dissonance and reduces the risk of misinterpretation.
- Improvement of translation quality — the provision of reliable equivalents in both source and target languages ensures the effective transfer of knowledge within the multilingual academia.
- Strengthening of institutional coordination — the use of a unified resource facilitates cooperation, reduces duplication, and reinforces the process of standardization.
- Response to global challenges — IATE guarantees terminological consistency, thereby fostering interdisciplinary collaboration.

Coordinated collaboration with IATE has acquired particular importance for the Georgian terminological space today, especially in a country where substantial expertise already exists in both the theoretical and practical study of terminology. Through coordinated and strategic work, the integration of Georgian terms into the European Parliament's common terminological database will not only facilitate the inclusion of the Georgian language within the family of European languages, but will also serve as recognition of the significant contribution made by the Georgian scholarly community at the international level. Consequently, this process will promote both the popularization of the Georgian language and the full integration of the country's scientific sphere into the global academic context.

1.5 Challenges and Opportunities of Terminological Adaptation in the Context of Global Science

As a consequence of globalization and technological advancement, specialized language has emerged as a central instrument of international scientific communication, with the primary objectives of ensuring terminological equivalence, facilitating professional mutual understanding, and contributing to the resolution of global challenges. Nevertheless, the contemporary dynamics of terminological development reveal a series of persistent difficulties: the deficient representation of terms in bilingual dictionaries; the scarcity of modern specialized lexicons; the vagueness of definitions; problems concerning the reliability of equivalent correspondences; challenges in the standardization of neologisms; and the insufficient availability of metadata. These shortcomings frequently result in the misinterpretation and misuse of terms.

Particular attention must be directed to the Georgian terminological space, where the historical influence of the Russian language has been supplanted by the dominance of English. This linguistic shift has given rise to uncontrolled borrowing of terms, the proliferation of transliteration practices, and the increase of synonymic redundancy. Such processes pose a significant threat both to terminological harmonization and to the normative stability of the Georgian language. One of the principal challenges continues to be the identification and

establishment of normative Georgian equivalents for concepts consolidated in international terminological databases, including IATE. This difficulty is further exacerbated by the proliferation of unreliable online resources, which intensifies the discrepancy between concept and term. In this regard, ISO 704:2022(E) underscores the necessity of terminological harmonization both within a single language and across multilingual environments, requiring concept-based, systematic, and coordinated work.

Although many terms are monosemous in nature, the presence of even a limited number of polysemous or synonymous terms renders the selection of equivalents in the target language a complex and demanding task. The ecological term ‘operation waste’ provides a clear illustration of the polysemous character of certain terms and demonstrates how meanings may shift depending on interpretive frameworks. ‘Operation waste’ (IATE ID 1416729) is defined as “the water wasted through spillways or otherwise discarded from an irrigation system after having been diverted into it” (Union, IATE – Interactive Terminology for Europe, Entry ID 1416729, 2025). According to the IATE guidelines, a definition must be capable of substituting the term, remain concise, and accurately reflect the essential characteristics of the concept. In the case of ‘operation waste’, the definition provided clearly describes the concept; however, the term itself lacks semantic transparency, thereby complicating its adoption and equivalence in the Georgian terminological space. Its inadvertent translation into Georgian, without precise knowledge of the definition, may lead to misunderstanding. For instance, the question arises as to which of the following variants would serve as the appropriate Georgian equivalent of the term ‘operation waste’: საოპერაციო ნარჩენი (operational waste), საექსპლუატაციო ნარჩენი (exploitation waste), or სამრეწველო ნარჩენი (industrial waste)? According to the terminological dictionary, the Georgian equivalent of ‘waste’ is ‘ნარჩენები’ (waste). The Waste Management Code (Article 3) defines waste as: “any substance or object which the holder discards, intends to discard, or is required to discard” (Matsne, 2016). In addition, the comprehensive English–Georgian online dictionary reflects several meanings of ‘waste’:

1. ნარჩენები; ნაგავი (waste; garbage) — e.g., household waste (საყოფაცხოვრებო ნარჩენები), industrial waste (სამრეწველო ნარჩენები), toxic wastes (ტოქსიკური ნარჩენები);

2. გამოუყენებელი დანაკარგები საწარმოო პროცესში (unused losses in the production process), among others.

This multiplicity of meanings illustrates the complexity of establishing a precise Georgian equivalent for operation waste. While the definition provided by IATE emphasizes irrigation systems and water discarded through spillways, the Georgian variants proposed above differ in semantic scope and connotation. The challenge, therefore, lies in selecting a term that not only reflects the technical specificity of the concept but also maintains semantic transparency and normative consistency within the Georgian terminological system.

Thus, polysemous or semantically opaque terms generate particular difficulties in the processes of translation and adaptation. At the same time, certain opportunities arise: the application of conceptual analysis, reliable definitions, contextual data, and international standards provides the foundation for the consistent and transparent adaptation of terms. Accordingly, the effective integration of Georgian terminology into the global scientific space can be achieved only through a systematic, standards-based, and interdisciplinary approach. Platforms such as IATE and the principles set forth in ISO 704:2022(E) are regarded as practical instruments for addressing terminological disorder and for ensuring the sustainable development of Georgian terminology within the broader context of global science.

1.6 Main Trends, Challenges, and Prospects of Contemporary Terminology Development

The principal tendencies and challenges in the development of contemporary terminology have become particularly relevant against the backdrop of globalization and scientific-technological progress. Terminological harmonization and standardization today no longer represent merely linguistic tasks; rather, they constitute essential prerequisites for

international scientific communication, accurate translation, and the global exchange of knowledge.

At the same time, the rapid development of new fields and the intensive influx of foreign knowledge often lead to uncontrolled borrowing, calquing, and transliteration of terms, which threaten the internal balance of the language and undermine terminological consistency. This problem is especially acute in the Georgian academic space, where, despite a longstanding tradition of terminological work, there continues to be a shortage of monolingual domain-specific dictionaries, incomplete or ambiguous definitions, and a lack of reliable lexicographic resources.

The integration of digital technologies has fundamentally transformed the paradigm of terminological work — at the levels of data processing, term creation, dynamics, and dissemination. Traditional terminological activity, which largely relied on expert analysis and documentary sources, is gradually acquiring corpus-based, algorithmic, and automated characteristics. In the contemporary era, marked by an intensive global transition to digital technologies, disciplinary progress is significantly dependent on the effective implementation and utilization of these technologies.

Within this context, the consideration of international standards constitutes an essential prerequisite not only for security and reliability but also for the exchange of knowledge and innovation at both regional and global levels. Standards-based work ensures quality while simultaneously creating a common language for effective communication among representatives of different countries, disciplines, and institutions. The universal interpretation of fundamental terms among the peoples of the world can be achieved only on the basis of terminological standardization, which in turn serves as a guarantee of development, mutual understanding, and global cooperation.

Against the background of international standardization, particular attention must be paid to Georgian terminological standardization. As N. Dateshidze rightly observes, “the transfer of international standards into the Georgian reality is a labor-intensive and lengthy, yet necessary process. This will enable us to obtain a maximally refined product. When each

step is carefully outlined, there are fewer shortcomings in the completed work” (Dateshidze, Laphauri, Muzashvili, & Osadze, 2023, p. 88).

Accordingly, the necessity of term standardization imposes additional responsibility on terminological work. The prospects for the development of Georgian terminology are closely linked to a coordinated terminological policy, the thoughtful adaptation of international standards, and the collaborative engagement of domain specialists and linguists. Only through such an approach will it be possible to ensure the stable development of Georgian terminology and its full integration into the global scientific and professional space.

Chapter II. Compatibility of Term and Concept as a Mechanism for Developing Standardized Terminology

2.1 Polysemy, Synonymy and Homonymy of Terms

A fundamental principle of terminological work is the requirement of an unambiguous correspondence between a term and its underlying concept, a condition that ensures precision and stability in domain-specific communication. In practice, however, this principle is frequently violated in specialized discourse due to phenomena such as polysemy, synonymy, and homonymy, which give rise to both theoretical and practical challenges in the process of terminological standardization (ISO 704:2022). Whereas polysemy in general language is typically regarded as a natural consequence of lexical evolution, within specialized languages it is viewed as a factor that compromises the principle of monosemy. The presence of polysemous terms increases the potential for interpretative variation and hinders the clear delimitation of concepts, particularly in disciplines where legal or technical accuracy is crucial. By way of illustration, the term ‘platform’ denotes distinct concepts across different fields: in information technology, it refers to a digital system or service; in engineering, it designates a physical structure; and in political discourse, it signifies a programmatic or ideological framework. In such instances, an identical lexical form operates across separate semantic domains, thereby necessitating rigorous domain-specific differentiation.

Terminological polysemy may arise not only across different domains but also within a single specialized field. Legal discourse offers a particularly illustrative case in this respect. For example, the term ‘expulsion’ assumes multiple meanings in legal contexts, where it may refer to dismissal or removal from an organization, forced resettlement, deportation, or expulsion effected by legal authority. Such instances underscore the critical importance of contextual analysis and the consideration of domain-specific characteristics in the determination of lexical-semantic equivalence. Consequently, the effective management of terminological polysemy necessitates carefully developed strategic approaches that combine definitional precision with context-sensitive mechanisms of differentiation.

Synonymy in terminology refers to the designation of a single concept by means of different lexical forms. Whereas in general language synonymy is commonly viewed as a source of stylistic variation, within specialized lexicons it represents a problematic phenomenon, as it contravenes the principle of “one concept — one term.” Synonymic variation often emerges in the course of translation, as a consequence of disciplinary autonomy, or under conditions of parallel institutional practices. For example, the term ‘environmental tax’ is rendered in Georgian by several variants: ‘გარემოსდაცვითი გადასახადი’ (environmental tax), ‘ეკოლოგიური გადასახადი’ (ecological tax), and ‘მწვანე გადასახადი’ (green tax). Although these forms are semantically identical, their coexistence complicates terminological consistency and necessitates the identification of a preferred designation, a practice widely employed in international terminological databases such as IATE and UNTERM.

Homonymy constitutes a particularly sensitive issue in terminology, as in such cases an identical lexical form designates entirely distinct and unrelated concepts. Unlike polysemy, homonymy cannot always be reliably resolved through contextual cues alone. For instance, the term ‘fabrication’ in legal discourse denotes falsification, whereas in technical fields it refers to production or the manufacturing of structures. Similarly, the term race may denote a genetic subspecies, a mechanical component, or a sporting competition, depending on the

disciplinary context. In such instances, it is essential to establish clear definitional distinctions and to register the terms as independent entries within terminological systems.

The management of polysemy, synonymy, and homonymy in contemporary terminology is addressed through complex strategies that include domain-specific labeling, the integration of metadata, the identification of preferential terms, and the formulation of standardized definitions. Within this process, particular importance is attributed to international standards and terminological databases, which ensure the systematic organization of concepts and the unambiguous nature of professional communication. Consequently, polysemy, synonymy, and homonymy constitute linguistic factors that constrain the achievement of terminological stability; however, their effective management is made possible through targeted methodological approaches. Such regulated practices transform terminological work into an effective mechanism not only for lexical normalization but also for conceptual harmonization within contemporary specialized and multilingual contexts.

2.2 Challenges of Conceptual and Disciplinary Equivalence in Bilingual Specialized Terminology

One of the central issues in bilingual specialized terminology is the problem of equivalence, which cannot be limited to mere formal lexical correspondence. Rather, equivalence entails the achievement of conceptual, disciplinary, and functional alignment between terms in the source and target languages. This task becomes particularly complex in domains where concepts are embedded within divergent legal, institutional, or cultural frameworks. Accordingly, equivalence in contemporary terminology is understood as a dynamic and multidimensional phenomenon that requires conceptual, rather than exclusively linguistic, analysis. The theoretical understanding of equivalence is grounded in classical translation models that established the basis for its functional interpretation. The distinction between formal and dynamic equivalence illustrates that the preservation of surface structure does not necessarily ensure accurate conceptual transfer in specialized discourse. In practical

application, formally accurate equivalents may prove conceptually misleading, whereas functionally appropriate designations may diverge from the source form. This tension is especially apparent in bilingual dictionaries, where terminological units must remain operational within authentic professional communication.

A major source of difficulty in bilingual terminology is linguistic and semantic asymmetry, whereby a term in one language encompasses a range of meanings that cannot be fully replicated in another. A clear illustration is provided by the English term 'privacy', whose semantic scope in Georgian legal discourse is distributed across several related concepts, including private life, inviolability of private life, and confidentiality. In such instances, equivalence is achieved not at the level of a single lexical unit but through explanatory and context-sensitive rendering, thereby highlighting the practical unattainability of complete lexical equivalence. A polysemous lexical item in one language cannot be expected to display the same number or configuration of meanings in another, as the likelihood of full semantic coincidence is extremely low, reflecting a general regularity in the development of linguistic systems. In terminology, where the principle of monosemy is expected to be strictly observed, equivalence might initially appear to present fewer difficulties; however, this assumption does not withstand closer scrutiny. In such situations, lexicographers frequently resort to neutralization or paraphrasing, that is, to the transmission of terminological content through explanatory description. Although this approach entails a reduction in terminological precision, it nevertheless ensures the preservation of the essential conceptual content. In this context, particular importance is attributed to conceptual equivalence, whereby the correspondence between terms is evaluated on the basis of the concept's definition, its functional role, and its domain-specific application. Contemporary terminological standards assess equivalence precisely according to these parameters, prioritizing those correspondences that guarantee unambiguous and stable usage in professional communication.

Within multilingual terminological databases, the problem of equivalence is addressed through a range of strategies, including explicitation, paraphrasing, neutralization, and conceptual extension. These strategies are employed in cases where the content of the source

term cannot be adequately rendered by a concise lexical unit. Under such conditions, the resulting equivalence is not absolute but rather contextually justified and functionally adequate. Cultural markedness likewise plays a significant role in determining equivalence, as concepts closely bound to specific social or institutional realities are often transferred into another language only by means of functional analogy. This observation further confirms that terminological equivalence cannot be considered in isolation from linguistic systems, but is invariably embedded within broader cultural and disciplinary contexts. Consequently, equivalence in bilingual specialized terminology constitutes a complex and multifactorial process whose objective is not the attainment of formal parallelism, but the assurance of conceptual and functional correspondence. Such an approach provides the foundation for standardized, reliable, and effective terminological communication within multilingual professional environments.

2.3 The Role of Metadata in the Process of Term Formation

In contemporary terminological practice, metadata is regarded as one of the most significant components. The concept of *metadata* originally emerged within the discourse of information science and was defined as “data about data” (Day, 2001). However, within the field of terminology, its functional scope expands considerably: metadata is no longer confined to a purely technical or classificatory purpose, but rather operates as a foundation for semantic control, contextual interpretation, and technological standardization (Gilliland-Swetland, 2000). Metadata provides a term with additional conceptual layers that enable the determination of its precise meaning, source, field of use, and level of authorization. Through metadata, the meaning of a term is refined, its source and domain of application are specified, its status is established, and its reliability is ensured. From this perspective, metadata assigns documentary and institutional value to the term and determines its effective functioning within different domain-specific systems.

Metadata facilitates the comparison, differentiation, and systematization of terms, which is essential both for the management of synonymy and homonymy and for the

achievement of terminological homogeneity. Accordingly, metadata should be considered not as an auxiliary element, but as a structural component that directly participates in the process of term formation.

Functionally, metadata is divided into two major groups: **textual (formal)** and **contextual (semantic)** metadata. Textual metadata describes the technical identity of a term and includes such characteristics as the source of the definition, domain affiliation, linguistic form, status, and registration data. This information is indispensable for the documentation of terms and for their controlled use in digital and lexicographic systems. Contextual metadata, on the other hand, reflects the environment in which the term is used—its functional purpose, interpretative scope, and communicative context. It is precisely this type of data that transforms a term from a static designation into a dynamic concept adapted to the needs of a specific domain and audience.

Within the process of term formation, metadata performs five key functions, the combined operation of which determines the viability, reliability, and standardization potential of a term:

1. **Definitional function** (ensuring the clear formulation of conceptual boundaries);
2. **Justification/verification function** (linked to the reliability and authorization of the term);
3. **Validation function** (establishing the status of the term and its operation in the temporal dimension);
4. **Distributive function** (connecting the term to relevant domain-specific and institutional systems);
5. **Variability function** (ensuring the registration of term modifications and versioning).

The integration of these functions forms a semantic-structural network through which a term can function effectively within multilingual and multidisciplinary environments. Metadata ensures the dynamic management of terms, the control of changes, and the homogeneous interpretation of terminological units across different professional discourses. Particularly in contexts where the reliability of terms may be questioned, the structured and

systematic implementation of metadata should be regarded as an essential prerequisite for the stable functioning of terminological units and for standardized professional communication. Consequently, metadata represents not a technical supplement, but an architectural pillar of the terminological system, ensuring the precision, dynamism, and functional effectiveness of the term.

2.4 Neologisms and Challenges of Terminological Standardization

The study of neologisms constitutes one of the most topical and conceptually complex directions in contemporary terminology, since neologisms simultaneously reflect both the internal dynamics of language and the broader social, technological, and cultural transformations that shape modern reality. The emergence of new terms is significant not only in terms of renewing linguistic resources, but also in ensuring the accurate description of newly established concepts in both specialized and general communication. In terminology, the status of a neologism is not absolute; rather, it is dependent upon disciplinary and communicative context. A lexical unit may be considered fully established in general language, while still retaining the status of 'new' within a specialized field if it has only recently been integrated into a particular conceptual system. Such cases demonstrate that a terminological neologism is defined not solely by its formal novelty, but by its functional role within a given domain-specific system. A clear illustration is provided by the lexeme '*platform*'. In everyday Georgian usage, it has long been established with meanings such as '*platform*', *stage*, *tribune*, or *deck*; in political discourse, '*platform*' denotes the ideological position, views, or programmatic agenda of a political party; while in the field of information technology, a '*platform*' refers to the basic technological framework of a computer system that determines the principles of hardware and software operation. In migration discourse, however, we encounter the analytical term '*Cooperation Platform on Migration and Development*', in which '*platform*' denotes a concept within the framework of the 'Global Approach to Migration and Mobility (GAMM)', bringing together actors working on migration and

development in countries and regions associated with specific migration routes'. These interpretative divergences clearly demonstrate that the identification of a neologism depends not only on linguistic factors, but also on discursive and social context.

From the perspective of the development of terminological systems, neologisms represent both an opportunity and a serious challenge. Their principal advantage lies in the fact that they enrich the linguistic resource with units capable of designating new concepts and ensure the precision and flexibility required in domain-specific communication (Rey, 1995). At the same time, neologisms often acquire strategic significance, as they establish the terminological foundation of emerging fields of knowledge. For instance, '*cybersecurity*', '*bioengineering*', or '*digitalization*' are not merely isolated lexical innovations; rather, they represent key concepts that structure entire new disciplines.

Nevertheless, the dissemination of neologisms is not always an unequivocally positive process and frequently generates substantial difficulties. In particular, it may become a source of semantic ambiguity. An illustrative example is the term '*greenwashing*', which is sometimes perceived merely as an ecological term, whereas in fact it denotes communicative manipulation, and its conceptual boundaries are often interpreted in a vague or inconsistent manner (Veisbergs, 2019). In contemporary scholarly discourse, '*greenwashing*' functions as a multilayered terminological unit whose meaning is strongly dependent on the disciplinary context. First, in environmental studies and marketing, '*greenwashing*' denotes a communicative strategy aimed at creating the image of ecological responsibility of an organization or product in the absence of actual environmental action. Within the framework of discourse and semiotic analysis, it is interpreted as a practice of manipulating signs and narratives, whereby ecological rhetoric is employed to neutralize social critique and legitimize power. In the political and regulatory context, '*greenwashing*' operates as a normative category encompassing misleading environmental claims directed at consumers and is therefore subject to legal control and sanctioning. Alongside these core meanings, the term is occasionally extended metaphorically to other ethical or socially responsible discourses; however, such

usage does not constitute a stable terminological meaning and requires clear disciplinary labeling.

Thus, neologisms represent a dual phenomenon: on the one hand, they constitute an indispensable means of linguistic renewal and the reflection of contemporary reality; on the other hand, they require strict methodological control in order not to undermine the structural integrity of the terminological system. The study and normative management of neologisms therefore remains one of the central tasks of modern strategies for the development of terminology.

2.5 Compatibility of Term and Concept as a Mechanism for Developing Harmonized Terminology

The effectiveness of a terminological system is largely determined by the extent to which a term reflects the corresponding concept with precision and unambiguity, and by the consistency of its usage across various disciplinary and institutional contexts. The determination of term–concept compatibility cannot be reduced to formal correspondence alone; rather, it requires a complex analysis integrating several interrelated criteria:

- **First**, linguistic compatibility is required, which implies the organic integration of the term's morphological, phonetic, and syntactic form into the system of the national language.
- **Second**, semantic compatibility must be ensured, referring to the substantive correspondence between the term and the underlying concept, or, at minimum, the highest possible degree of approximation.
- **Third**, logical–categorical compatibility is essential, requiring the correct positioning of the term within the hierarchy of concepts.
- **Fourth**, cultural–contextual compatibility must be taken into account, whereby a term is not only aligned with international standards but is also adapted to the realities of a specific language and culture.

Term–concept compatibility remains one of the principal pillars of harmonized terminology, since it is precisely this principle that ensures the accuracy of professional communication, the sustainability of standardization, and the effectiveness of international integration. By way of illustration, the domain of migration clearly demonstrates the critical importance of terminological compatibility. The concepts established in the *Law of Georgia on International Protection*—such as ‘*asylum seeker*’, ‘*temporary protection*’, and ‘*residence permit*’—must be applied accurately and consistently in legal documents (Parliament of Georgia, 2016). Their variant translation in practice (e.g., ‘*residence permit*’ rendered through different Georgian forms) creates certain difficulties. A viable solution lies in the implementation of a unified terminological policy grounded in the coordination of the State Language Department and GEOSTM and synchronized with international standards (GEOSTM, 2019).

Thus, term–concept compatibility should be regarded not merely as a theoretical requirement but as a strategic mechanism that determines a country’s participation in the international academic and professional sphere. The harmonization of national terminology, in parallel with synchronization with international standards, ensures a terminological system that is consistent with Georgian linguistic identity while remaining globally integrated.

2.6 Determining Factors of Term Reliability

Term reliability constitutes one of the fundamental categories of contemporary terminology, since it determines the extent to which a term consistently preserves the same conceptual content across different disciplinary, institutional, and multilingual contexts. Reliability is closely linked to accuracy; however, an essential distinction must be drawn between them. Accuracy reflects the correspondence between a term and its underlying concept at a given moment, whereas reliability indicates the sustainability and repeatability of this correspondence in professional communication.

One of the primary foundations of term reliability is its linguistic and structural well-formedness. A term must conform to the morphological and syntactic norms of the national

language in order to be organically integrated into professional discourse. The mechanical transfer of foreign-language forms often reduces the functional reliability of a term and generates interpretative difficulties.

A further significant criterion of term reliability is semantic and conceptual unambiguity. A clear example is provided by the migration-related term '*reflection period*'. According to the Glossary of Terms on Asylum and Migration, '*reflection period*' is defined as 'a period of time determined according to national law granted to third-country nationals officially identified as victims of trafficking in human beings allowing the victim to recover and escape the influence of the perpetrators of the offences so that they can take an informed decision as to whether (or not) to cooperate with the competent authorities'. In Georgian, this term has been rendered as '*მოსაფიქრებელი ვადა*' ('reflection period'), referring to a period of time granted, in accordance with national legislation, to a third-country national officially identified as a victim of trafficking in human beings, enabling the victim to recover and escape the influence of the perpetrator in order to make an informed decision as to whether to cooperate with the competent authorities (European Migration Network, 2023). The term was developed within the EMN framework on the basis of Council Directive 2004/81/EC (Article 6(1)). At the same time, the Glossary notes that although the term is directly associated with the context of trafficking in human beings, the Georgian equivalent '*მოსაფიქრებელი ვადა*' may potentially be used in broader contexts and within different types of discourse (European Migration Network, 2023). This observation demonstrates how semantic extension, while natural in general language, may pose a risk to terminological stability in specialized systems.

Term reliability is also directly influenced by logical–categorical compatibility, that is, by the correct placement of the term within a hierarchical conceptual system. When a term does not occupy a clearly defined position between broader and narrower concepts, the risk of ambiguity increases and systemic consistency is undermined. In legal discourse, a similar problem arises when one and the same term is used to denote both a general and a specific concept, ultimately weakening the reliability of the terminological system.

An important factor in determining reliability is the discursive and pragmatic establishment of a term. A reliable term is used consistently in official documents, professional texts, and standardized resources. For example, in legal discourse the term '*electronic signature*' is established as the official designation, whereas the parallel use of '*digital signature*' may cover different concepts in different contexts, thereby creating semantic instability.

Another crucial determinant of reliability is institutional legitimation. When a term is officially approved by standardization bodies or authorized institutions, it acquires a higher status and becomes more stable in usage. International and national terminological databases play a significant role in this regard, as they reduce terminological variability and ensure unified usage.

In the Georgian context, the formation of term reliability is closely linked to both standardization and linguistic control mechanisms. Examples from environmental, legal, and administrative discourse demonstrate that without a unified terminological policy it is difficult to achieve semantic stability. The parallel existence of different forms—even those that are close in meaning—ultimately reduces term reliability and complicates professional communication.

Thus, term reliability should be understood not merely as a theoretical requirement but as a practical necessity that directly determines the effectiveness of professional communication and the worthy integration of Georgian terminology into the international academic sphere. The maintenance of reliability simultaneously constitutes an essential prerequisite for global harmonization and for the preservation of national linguistic identity.

Chapter III. Critical Analysis of Georgian Equivalents of Analytisms Based on the European Migration Network (EMN) Glossary of Terms

3.1 Micro- and Macrostructure of the Glossary of Asylum and Migration Terms

The *Glossary of Terms on Asylum and Migration* constitutes one of the systemic instruments of the European Migration Network (EMN), oriented toward the establishment of harmonized terminology across the European Union. It represents the Georgian translation

of the EMN Glossary of Terms on Asylum and Migration. The macrostructure of the Glossary is based on a terminological corpus organized according to the English alphabet and comprises 531 lexical units. This macrostructure is characterized by a multilingual component. Specifically, in the 2023 printed version (9.0), the terms are presented in the official languages of the EU Member States (24 languages), as well as in Norwegian and Ukrainian.

The key elements of the macrostructure include the foreword and the introduction, which define the political and legal context of the Glossary and its connection to the priorities of EU migration policy. The list of abbreviations functions as a mechanism of domain-specific decoding, while the Georgian and English indices ensure both interlingual and thematic navigation. The microstructure is constructed according to a standardized scheme, and each entry includes the term, definition, sources, synonyms, hierarchical and associative relations, as well as explanatory notes. The definitions are formulated in accordance with the principle of substitutability, ensuring the precise and contextually adequate use of the term in legal and administrative texts. The effectiveness of this principle is clearly illustrated by the analytical term ‘*separated child*’.

განცალკევებული ბავშვი	
BG	no translation
CS	odlúčené dítě
DE	alleinstehendes Kind
EL	οιόν χωρισμένο από την οικογένειά του
EN	separated child
ES	menor separado
ET	vanematest eraldatud laps
FI	huoltajasta erilleen joutunut lapsi
FR	enfant séparé
GA	paiste dealaithe
HU	kisérőjétől elválasztott gyermek
IT	minore separato
LT	atskirtas nuo tėvų vaikas
LV	bez vecāku vai aizbildņu gādības palicis bērns
MT	Tifel /Tifla mifrud(a) / separat(a)
NL	alleenstaand kind
PL	matuletni bez opieki
PT	criança separada
RO	minor neînsoțit / separat
SK	odlúčené dieťa
SL	otrok brez spremstva
SV	separerat barn
NO	enslig barn; (b); einsteg barn; (n)
UK	розлучена

განმარტება
 18 წლამდე ასაკის ბავშვი, რომელიც იმყოფება წარმომავლობის (წარმოშობის) ქვეყნის გარეთ და განცალკევებულია ორივე მშობლისგან ან მასზე კანონმდებლობით ან ჩვეულებით პასუხისმგებელი პირისგან/მეურვისგან.

წყაროები
 გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტი, №6 ზოგადი კომენტარი, 2005 წ., მე-8 მუხლი
 ძირითად უფლებათა სააგენტო (FRA): განცალკევებული, თავშესაფრის მაძიებელ ბავშვთა კვლევა ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში, 2010 წ.

უფრო დართო მნიშვნელობით ტერმინი
 * ბავშვი

უფრო ვიწრო მნიშვნელობით ტერმინი
 * თანხლები პირის გარეშე მყოფი არასრულწლოვანი

შენიშვნა
 ბავშვი შეიძლება იყოს სრულიად მარტო ან ცხოვრობდეს ნათესავებთან ერთად. ყველა ასეთი ბავშვი არის ოჯახს დაშორებული ბავშვი და ექვემდებარება საერთაშორისო დაცვას რიგი საერთაშორისო და რეგიონული ინსტრუმენტების შესაბამისად.

The definition accurately delineates the conceptual boundaries and emphasizes that the minor may not be entirely alone, yet is separated from either parents or a legal guardian. The

Georgian equivalent ‘განცალკევებული ბავშვი’ (‘separated child’) reflects this legal nuance and avoids the unjustified identification of the term with ‘*unaccompanied child*’, which is common in general discourse. This example demonstrates that the microstructure ensures not only translation accuracy but also conceptual integration within the Georgian legal domain.

The typology of term interrelations includes synonymic, quasi-synonymic, hierarchical, and associative relations, which collectively create a conceptually rich and functionally flexible lexicographic network. Synonymic relations unify terms that denote the same concept and are fully interchangeable. In cases where multiple synonymous terms exist for the designation of a single concept, only one is assigned the status of the ‘preferred term’, while the remaining possible variants—including quasi-synonyms, acronyms, and abbreviations—are placed in the synonym column. For example, the Georgian equivalent of the analytical term ‘*Joint Valletta Action Plan*’ is ‘ვალეტის ერთობლივი სამოქმედო გეგმა’ (preferred term), while its synonyms include ‘*JVAP*’ and ‘ვალეტის სამიტის სამოქმედო გეგმა’. The related terms include: ‘*Rabat Process*’, ‘*Khartoum Process*’, and the ‘*EU Emergency Trust Fund for Africa (EUTF for Africa)*’.

The analysis of the macro- and microstructure demonstrates that the EMN Glossary is a multilingual and integrated system which simultaneously ensures legal precision, supports administrative practice, and facilitates academic research.

3.2 Conceptual Unity and Semantic Specificities of Analytical Terms (Analytisms)

Analytical terms (analytisms) deserve particular attention in contemporary terminological research, as they combine structural complexity with semantic specificity and directly reflect the dynamic development of specialized knowledge. Unlike single-word terms, which in many cases tend to carry a relatively stable and monosemous meaning, analytisms are multi-component units whose meaning emerges from the interaction of their components and cannot be reduced to the mere sum of their literal meanings. This interaction produces a conceptual unity that is functionally indispensable for domain-specific communication.

Within terminological theory, the semantic nature of analytisms is examined in the context of conceptual synthesis, according to which the head and its modifiers jointly construct a coherent conceptual structure. This principle can be clearly illustrated by the analytical term '*arranged marriage*'. The head *marriage* establishes the general conceptual frame, while the modifier *arranged* specifies a particular social model of marriage in which partner selection involves third-party participation. Consequently, the term denotes not simply the fact of marriage, but a distinct socio-legal practice.

Comparative cross-linguistic analysis shows that in many European languages this concept is typically conveyed through a semantic model oriented toward agreement or arrangement. In Slavic languages, an agreement-based pattern predominates (e.g., Slovak '*dohodnuté manželstvo*', Czech '*dohodnutý sňatek*', Ukrainian '*шлюб за домовленістю*'), highlighting the negotiated nature of the marriage. A similar model is attested in Romance languages as well ('*mariage arrangé*', '*matrimonio combinato*', '*matrimonio arreglado*'). This evidence confirms that '*arranged marriage*' is conceptually distinct from '*forced marriage*' and does not inherently contain the semantic component of coercion, although the possibility of pressure cannot be excluded in certain social contexts. In Georgian terminological practice, the form '*გარიგებით ქორწინება*' ('marriage by arrangement/deal') is semantically more transparent than the hypothetical alternative '*შეთანხმებით ქორწინება*' ('marriage by agreement'). The lexeme '*გარიგება*' foregrounds the possibility of offer and acceptance or refusal, whereas '*შეთანხმება*' implies full convergence of intentions between two parties. In this sense, the selected analytical structure more accurately reflects the conceptual content of the term and integrates more organically into legal and sociological discourse.

In addition to legal decisions, migration and return processes also rely heavily on procedural and support mechanisms, which is clearly reflected, for instance, in the term '*return counselling*'. This unit represents a nominal-type analytism whose head is *counselling*, while *return* specifies the thematic and functional domain of the counselling activity. Within this structure, counselling is interpreted not as an abstract communicative act, but as targeted, procedurally defined support directly linked to the return process.

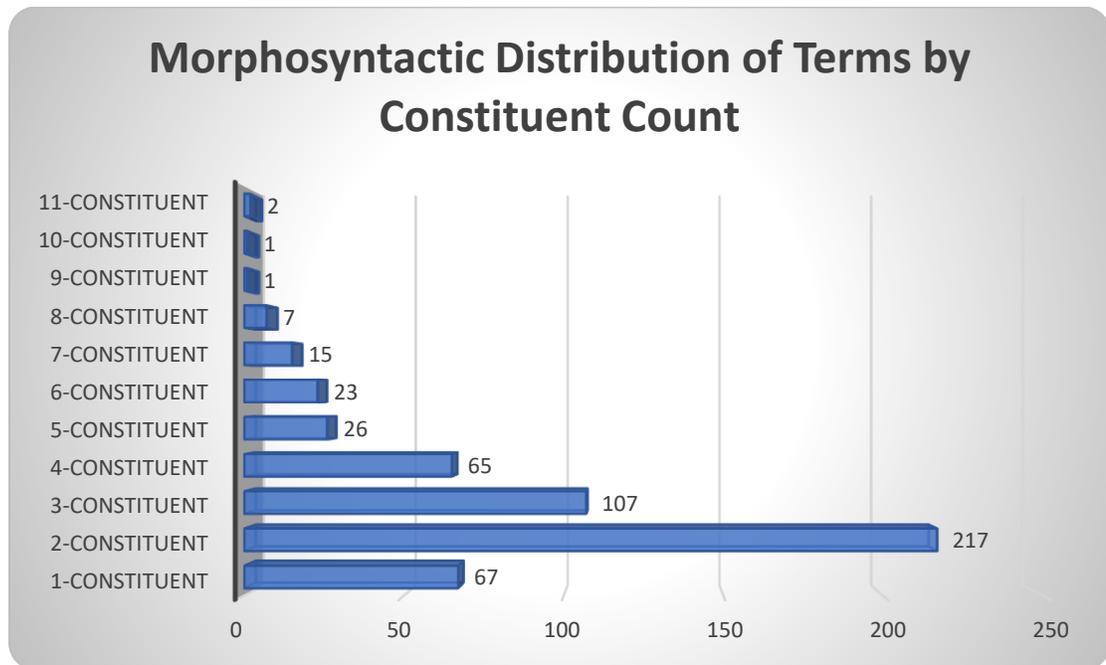
The institutional and international legal dimension of return is particularly evident in the analytical term '*readmission agreement*', where the head is *agreement* and *readmission* specifies the subject matter and operational scope of the legal instrument. In this construction, readmission is not interpreted as an independent action; rather, it is conceptualized as the object of a formal agreement, which ensures both legal precision and conceptual coherence. Comparative lexicographic evidence indicates that European languages overwhelmingly preserve an agreement-based model in which the head retains a dominant position (French '*accord de réadmission*', Italian '*accordo di riammissione*', Portuguese '*acordo de readmissão*', Polish '*umowa readmisyjna*'). At the same time, certain languages employ more descriptive or result-oriented constructions that foreground the act of 'taking back' or 're-accepting' a person (Latvian '*atpakaļuzņemšanas nolīgums*', Estonian '*tagasivõtuleping*', Slovenian '*sporazum o vračanju oseb*'). These variants suggest that the structural organization of the term may reflect different conceptualizations of the readmission process; however, in all cases the instrumental function of the agreement remains central. In Georgian terminological practice, the form '*ჩვენს შორის შეთანხმება*' ('agreement on readmission') ensures compatibility with international standardization and facilitates term identification in institutional discourse. Nevertheless, from the perspective of linguistic economy, a more compact structural variant such as '*ჩვენს შორის შეთანხმება*' ('readmission agreement') may also be considered, without compromising conceptual accuracy.

The semantic analysis of analytisms clearly demonstrates that their interpretation is grounded in component interaction and that their meaning becomes fully accessible only as an integrated whole. Therefore, in the processes of translation and standardization, it is essential to transfer the meanings of components with maximum precision and to harmonize their form with Georgian structural norms. Such an approach reduces the risk of terminological inconsistency and supports the uniformity of legal and academic discourse.

3.3 Morphosyntactic Features and Structural Models of Analytisms

Research into terminological systems demonstrates that analytisms are not merely formal units: their syntactic organization creates a semantic framework that determines the interpretation of the term and anchors it within the domain-specific context. The morphosyntactic structure of the terms presented in the EMN Glossary can be graphically represented as follows:

Distribution of Morphosyntactic Structures of EMN Glossary Terms
(by structural types)

The structural analysis of the glossary in the field of migration and asylum has shown that the majority of Georgian terms consist of two components (217 units). This tendency indicates that migration discourse frequently employs binary models, which ensure a precise, functionally flexible, and contextually adequate conceptual description. Moreover, the binary structure, as the optimal form of a terminological unit, corresponds to the requirements of international standards (ISO 704:2022; ISO 1087:2019), which regard conciseness and structural economy as fundamental criteria in terminology.

Three-component terms (107 units) also constitute a significant proportion, suggesting that complex concepts often require an additional explanatory element in order to express

their semantic load with clarity. The number of single-component terms is comparatively small (67 units), confirming that in the field of migration concepts are rarely conveyed through simple one-word forms. This circumstance reflects both the conceptual complexity of the discourse and the inherently analytical nature of its terminological units.

The linguistic analysis of the 531 terms included in the Glossary has demonstrated that only 71 terms (13.56%) transferred from the source language into the target language violate the principle of linguistic economy/conciseness. Illustrative examples include the following analytical terms: ‘actor of protection’ → ‘დაცვის განმახორციელებელი სუბიექტი’; ‘Dublin transfer’ → ‘გადაცემა/გადაყვანა დუბლინის რეგულაციის შესაბამისად’; ‘posted worker’ → ‘ევროკავშირის ფარგლებში დასაქმებული ევროკავშირის მოქალაქე’; ‘stranded migrant’ → ‘ქვეყანაში იძულებით ჩარჩენილი მიგრანტი’; ‘EU Talent Pool’ → ‘სწავლისა და დასაქმებისთვის კვალიფიციურ მიგრანტთა ევროკავშირის პლატფორმა’, among others. These examples clearly demonstrate that in Georgian the violation of the principle of linguistic economy is often compensated by the reduction of interpretative risk and by the provision of semantic clarity.

It should also be noted that comparative analysis reveals that in many other languages shorter forms are frequently preserved:

- ‘stranded migrant’: Italian ‘migrante bloccato’, Portuguese ‘migrante retido’, Slovenian ‘ujet migrant’;
- ‘Dublin transfer’: French ‘transfert Dublin’, Hungarian ‘dublini transzfer’, Bulgarian ‘Трансфер по Дъблин’, Slovak ‘dublinský transfer’, Slovenian ‘Dublinski transfer / Dublinski prenos’;
- ‘EU Talent Pool’: Spanish ‘reserva de talentos de la UE’, Polish ‘Europejska Pula Talentów’, Czech ‘EU Talent Pool / rezervoár talentů EU’, French ‘réservoir européen de talents’.

These facts indicate that in international practice conciseness is often prioritized, while transparency is achieved through contextualization and standardized usage. In Georgian, however, the violation of the principle of conciseness is frequently linked to the structural

characteristics of the language and to the preference for descriptive translation. This tendency is also confirmed by the following examples:

- ‘dependant’ → ‘(ოჯახის წევრზე) დამოკიდებული/კმაყოფაზე მყოფი’;
- ‘talent partnership’ → ‘პარტნიორობა სწავლისა და დასაქმებისთვის’;
- ‘admissibility interview’ → ‘გასაუბრება საერთაშორისო დაცვის მოთხოვნის შესახებ განცხადების დასაშვებობის თაობაზე’;
- ‘examination of an application for international protection’ → ‘საერთაშორისო დაცვის მოთხოვნის შესახებ განცხადების განხილვა’;
- ‘rejected applicant for international protection’ → ‘განმცხადებელი, რომელსაც უარი ეთქვა საერთაშორისო დაცვის მინიჭებაზე’;
- ‘take back request’ → ‘თხოვნა (თავშესაფრის მამიებლის) უკან მიღების თაობაზე’;
- ‘take charge request’ → ‘თხოვნა პირის (თავშესაფრის მამიებლად) მიღების თაობაზე’, among others.

In migration and asylum terminology, semiotic principles operate hierarchically: transparency, appropriateness, and linguistic correctness are regarded as the highest-priority principles, whereas linguistic economy/conciseness remains desirable and must be considered, yet becomes a compromise whenever the accuracy, transparency, and adequate interpretation of the term are at risk. It is precisely due to this compromise that, in a considerable number of cases, the Georgian translation relies on a descriptive strategy. However, in our view, alternative variants may also be introduced and established.

For instance, let us consider the term ‘stranded migrant’, whose equivalents include Italian ‘migrante bloccato’, Portuguese ‘migrante retido’, Slovak ‘stranded migrant’, Slovenian ‘ujet migrant’, and Ukrainian ‘застряглий мігрант’, whereas in Georgian it is rendered as ‘ქვეყანაში იძულებით ჩარჩენილი მიგრანტი.’ It is noteworthy that in none of the other languages is an additional specification included regarding the person being “forcibly” stranded in the country. This indicates that the Georgian verb ‘ჩარჩენა’ (‘to be stranded’) already carries the connotation of coercive circumstances, rendering the additional specification unnecessary.

Accordingly, we consider it possible to propose the alternative variant ‘ქვეყანაში ჩარჩენილი მიგრანტი.’

Similarly, for the term ‘female genital mutilation’, we consider the more compact and flexible Georgian equivalent ‘ქალის გენიტალიების დასახიჩრება’ preferable to the currently established form ‘ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება.’

In addition, the most common structural models of analytisms in Georgian may be identified as follows:

1. **Attributive (descriptive) form** — where one component functions attributively to specify the head: ‘შრომითი მიგრანტი’ (labour migrant), ‘ჯაჭვური მიგრაცია’ (chain migration), ‘ჰუმანიტარული დაცვა’ (humanitarian protection), ‘ფიქციური პარტნიორობა’ (fictitious partnership), ‘ფიქციური ქორწინება’ (fictitious marriage), ‘სასაზღვრო კონტროლი’ (border control), ‘სატრანზიტო ქვეყანა’ (transit country), etc.
2. **Genitive form** — expressed through the genitive case (functionally analogous to the genitive in other languages), where the genitive construction plays a leading role: ‘ბინადრობის ნებართვა’ (residence permit), ‘მიგრაციის პოლიტიკა’ (migration policy), ‘აღიარების მაჩვენებელი’ (recognition rate), ‘მტკიცების სტანდარტი’ (standard of proof), ‘ბინადრობის დოკუმენტი’ (residence document), ‘აეროპორტის სატრანზიტო ვიზა’ (airport transit visa), etc. This model clearly distinguishes the head from the explanatory component, thereby reducing the risk of semantic ambiguity.
3. **Nominal postpositional form** — relatively longer, hybrid syntagms characteristic of official-legal style: ‘შეტყობინება გადაყვანის შესახებ’ (notification of transfer), ‘უარი შესვლაზე’ (refusal of entry), ‘შეთანხმება სავიზო რეჟიმის გამარტივების შესახებ’ (agreement on visa facilitation), ‘თხოვნა (თავშესაფრის მაძიებლის) უკან მიღების თაობაზე’ (request to take back an asylum seeker), ‘ინტეგრაცია შრომის ბაზარზე’ (integration into the labor market), etc.

The study of analytisms confirms that the structure of terminological units carries not only linguistic but also interdisciplinary significance. Their syntactic organization creates a semantic framework that determines term interpretation, links it to the domain-specific context, and directly affects the uniformity of legal texts.

3.4 Composition and Word-Formation of Abbreviations

In contemporary terminological systems, abbreviation has become one of the most significant and functionally loaded mechanisms of term formation. Its use is directly linked to the principle of linguistic economy; however, within migration and asylum discourse, an abbreviation cannot be treated merely as a formal shortening. It represents a structural transformation of a terminological unit, aimed at rendering multi-component designations in a compact form without violating conceptual identity and semantic integrity. This aspect is emphasized in ISO 704:2022, which defines an abbreviation as “a shortened form of a terminological unit that is functionally fully equivalent to its expanded form”.

The domain of migration and asylum provides a particularly illustrative example in this regard. Material from the EMN Glossary demonstrates that abbreviations function here as independent terminological units with clearly delineated conceptual boundaries and stable usage. Forms such as ‘EUAA’, ‘DG Home’, ‘FRA’, ‘IOM’, and ‘UNHCR’ are equally recognizable across different types of texts—legal documents, policy strategies, administrative reports, and analytical studies—and do not require constant explanation. Such usage indicates that in this context an abbreviation no longer represents a secondary form, but rather constitutes a fully-fledged component of the terminological system.

Georgian terminological practice reflects this process partly through a dual strategy. On the one hand, a full Georgian equivalent of the term is established, ensuring semantic transparency and legal clarity; on the other hand, the English abbreviation is preserved in Latin script, which is essential for international identification and intertextual correspondence. This coexistence is evident in formulations such as ‘შენგენის საინფორმაციო სისტემა (SIS)’, ‘შესვლა-გასვლის სისტემა (EES)’, and ‘უსაფრთხოების

და თავდაცვის ერთიანი პოლიტიკა (CSDP)'. In such cases, the abbreviation not only reduces textual volume but also reinforces terminological homogeneity.

From a structural perspective, abbreviations used in migration discourse are not uniform. They include initialisms, syllabic **acronyms**, and **mixed hybrid forms** in which the abbreviation is integrated into a full term. For example, constructions such as 'DG HOME', 'DG NEAR', 'EUTF for Africa', and 'EU–LAC Structured Dialogue on Migration' demonstrate that abbreviations and expanded components coexist within one system and complement each other. Such structures simultaneously ensure naming economy and semantic precision, which is particularly important for institutional and legal discourse.

From the graphic and morphosyntactic perspective, the use of abbreviations is strictly regulated by standards. In international practice, a model based on capital letters without punctuation is firmly established, ensuring visual stability and rapid identification. At the same time, in Georgian, abbreviated units are syntactically integrated into the case system while preserving their form unchanged, for instance: 'DG Home-ის ვებგვერდზე', 'EES-ში შენახული მონაცემები', and 'EU/EFTA-ს წევრ სახელმწიფოში'. This demonstrates that the abbreviation retains formal stability while being functionally adapted to the morphosyntactic order of the Georgian language.

Thus, abbreviations within the migration and asylum terminological system cannot be regarded solely as a product of linguistic economy. They constitute a structurally and functionally significant mechanism ensuring terminological unity, standardization, and the effectiveness of professional communication. The EMN Glossary material demonstrates that abbreviation in this domain is harmonized with international standards while also being organically integrated into the Georgian linguistic system, thereby once again confirming the possibility of compatibility between a globalized terminological space and national linguistic identity.

3.5 Semantic Transparency of Analytical Terms and Critical Analysis of Their Georgian Equivalents

The assessment of semantic transparency of analytical terms aims to establish the correlation between the formal-structural components of a term and its conceptual content. This makes it possible to determine how adequately the Georgian equivalent reflects the original concept, to what extent term–concept compatibility is maintained, and how consistently national migration terminology aligns with international standards (ISO 704:2022; ISO 1087:2019). A fundamental criterion of semantic transparency is the predictability of a term based on its morphological structure, namely, the extent to which the recipient can infer meaning and reconstruct the concept through the semantics of the components. If interpretation is critically dependent on the definition rather than on the internal logical relations among the components, the term effectively functions as a semantically opaque unit.

In the field of migration, this issue is particularly important, since the EMN ‘Glossary of Terms on Asylum and Migration’ includes multi-component, legally and administratively loaded analytisms whose meaning cannot always be derived through the summation of their constituent components. The analysis of analytisms included in the EMN Glossary has shown that the rate of high semantic transparency is approximately 75%, whereas low transparency accounts for 25%. This indicates the overall effectiveness of the system while simultaneously revealing those units that require additional definitional support.

Examples of Analytical Terms by Degree of Semantic Transparency

Transparency Level	Number of Units	Percentage
High transparency	350	75%
Low transparency	114	25%
Total	464	100%

For analytical purposes, let us consider several terms from the EMN Glossary:

(1) The term ‘talent partnership’ (‘პარტნიორობა სწავლისა და დასაქმებისთვის’). In the Glossary, it is defined as: “a comprehensive policy framework and funding mechanism for EU cooperation with third countries, which aims to match labor market needs and skills in the EU and is intended to increase legal migration and mobility with key partner countries.” Critical analysis demonstrates that the semantic content of the term cannot be determined through the isolated, context-free meanings of the lexemes ‘talent’ and ‘partnership’. On the contrary, their synthesis and interaction within legal-political discourse produces a fundamentally new strategic concept, the decoding of which is possible only through reference to the broader contextual framework of EU migration policy.

(2) The Georgian equivalent of the term ‘posted worker’ is ‘ევროკავშირის ფარგლებში დასაქმებული ევროკავშირის მოქალაქე’. The Glossary provides the following definition: “a worker who is employed for a limited period in the territory of an EU Member State other than the EU Member State in which the person normally works.” This term represents an illustration of critically low semantic transparency. The analysis demonstrates that an adequate interpretation of the term is practically impossible on the basis of the semantic analysis of its constituent components (‘posted’ + ‘worker’). In the English term, ‘worker’ indicates the general category of an “employed person,” whereas ‘posted’, derived from the verb ‘to post’, may refer to ‘announcement’, ‘appointment’, ‘sending’, ‘posting’, ‘secondment’, and other meanings. However, none of these component meanings allows the recipient to infer the specific legal content of the term. According to the definition, the central conceptual elements include: the temporary nature (“for a limited period”); geographical mobility (the country of work versus the country of usual employment); the internal EU context (movement within the EU space); and employer-organized relocation rather than independent migration. None of these complex legal nuances is reflected in the surface structure of the term.

(3) The Georgian equivalent of the term ‘spontaneous migration’ is ‘სპონტანური მიგრაცია’. The definition provided in the EMN Glossary is: “the movement of a person or group of persons who independently develop and implement migration-related plans without external assistance.” In this case, even without detailed study of the definition, the conceptual

essence of the term is clearly and adequately inferable through the semantic analysis of its components. The modifier ‘spontaneous’ indicates that the migration is not pre-planned, institutionally organized, or externally managed or coordinated. Structural simplicity in this instance fully corresponds to conceptual simplicity. Neither the English nor the Georgian version contains implicit semantic layers: interpretation is direct and immediate.

Similar semantic and compositional transparency is characteristic of the following terms: ‘dual citizenship’ (‘ორმაგი მოქალაქეობა’), ‘illegal employment’ (‘არალეგალური დასაქმება’), ‘ethnic cleansing’ (‘ეთნიკური წმენდა’), ‘ethnic nationality’ (‘ეთნიკური ეროვნება’), ‘fundamental rights’ (‘ფუნდამენტური უფლებები’), ‘preparatory class’ (‘მოსამზადებელი კურსი’), ‘travel document’ (‘სამგზავრო დოკუმენტი’), ‘vulnerable person’ (‘მოწყვლადი პირი’), and others. Each of these terms is characterized by a clear head–modifier hierarchy and direct semantic compositionality. Accordingly, this circumstance has a direct impact on the accuracy of Georgian terminological equivalents. Specifically, the semantic content of the components is naturally and intuitively accessible, which ensures a high degree of reliability in translating the term from the source language into the target language. The probability of semantic misinterpretation is minimized, and the term is easily comprehensible both for specialists and for a wider audience. These characteristics are particularly significant in the migration domain, where terminological precision is directly linked to the correct application of legal norms and to the effective protection of human rights.

Ultimately, the critical analysis of the transparency of analytical terms demonstrates that adequacy cannot be reduced solely to lexical correspondence: in a number of cases, the term contains procedural and legal layers that are not directly readable in its surface form. Therefore, in evaluating Georgian equivalents, it is necessary to determine whether the Georgian form constructs a structure that:

- a) conveys the concept with maximum precision;
- b) preserves the head–modifier hierarchy; and
- c) functions effectively within specialized discourse.

These requirements are particularly important in the field of migration, where terminological precision practically determines the correct application of legal norms and the effectiveness of rights protection.

3.6 Main Methods of Term Translation in the Georgian Version of the EMN Glossary

Based on the empirical material of the Georgian version of the EMN ‘Glossary of Terms on Asylum and Migration’, three principal methods of term translation have been identified: (a) calque translation, (b) descriptive/conceptual translation, and (c) direct borrowing through transliteration/transcription.

(a) Calque Translation

The dominant method in terms of frequency is calque translation, that is, the structural preservation of the morphosyntactic model of the source term in Georgian to the maximum extent possible. This strategy proves particularly productive in cases where the English model ‘modifier + head’ naturally corresponds to the Georgian construction ‘მსაზღვრელი + საზღვრული’. As a result, the translated term simultaneously preserves the logical structure of the source language and is organically integrated into the Georgian terminological system.

Typical examples include: ‘economic migration’ → ‘ეკონომიკური მიგრაცია’, ‘forced migration’ → ‘იძულებითი მიგრაცია’, ‘serious harm’ → ‘სერიოზული ზიანი’, ‘social inclusion’ → ‘სოციალური ჩართულობა’, ‘suspensive effect’ → ‘შემაკავებელი ეფექტი’, and ‘chain migration’ → ‘ჯაჭვური მიგრაცია’. Calque translation is also applied to more complex units, such as: ‘detention standards and conditions’ → ‘დაკავების სტანდარტები და პირობები’, ‘standard operating procedures applicable in hotspots’ → ‘ცხელ წერტილებში გამოყენებული სტანდარტული ოპერაციული პროცედურები’, and ‘EU Blue Card holder’ → ‘ევროკავშირის ლურჯი ბარათის მფლობელი’.

The advantage of calque translation in this context lies not only in literal transfer, but also in the fact that it creates systemic coherence within the terminological network: parallel structural models are easily recognizable, comparable, and conducive to standardized usage.

This explains why calque translation constitutes the most widely applied strategic foundation in the Georgian version of the EMN Glossary.

(b) Descriptive/Conceptual Translation

Descriptive translation becomes active when the concise form of the source language cannot ensure the adequate transfer of conceptual content in Georgian and explicitation is required. The purpose of this strategy is not merely to “extend” the term, but to foreground the procedural or legal component that would otherwise lose its specificity.

For example, ‘admissibility interview’ → ‘გასაუბრება საერთაშორისო დაცვის მოთხოვნის შესახებ განცხადების დასაშვებობის თაობაზე’ directly reflects the subject of the procedure and its legal function. The term ‘smuggler’ → ‘(სახელმწიფო) საზღვარზე მიგრანტთა უკანონოდ გადამყვანი’ illustrates how the general meaning of the lexeme is intentionally specified within the legal domain of migration. Similarly, ‘refugee in orbit’ → ‘სხვადასხვა ქვეყანაში თავშესაფრის ძიებაში მყოფი ლტოლვილი’ demonstrates a case where the metaphorical source form is conceptually unpacked and reformulated into a clear definitional structure.

Accordingly, descriptive translation functions as a mechanism of semantic specification, ensuring conceptual precision in cases where a formal calque is no longer sufficient.

(c) Direct Borrowing/Loan (Transliteration/Transcription)

Borrowing is employed in cases where the term is already firmly established in international usage and where full translation either complicates identification or increases the risk of semantic divergence. For example, ‘social dumping’ → ‘სოციალური დემპინგი’ is transferred into Georgian through transcription, while being fully adapted morphologically (case marking and syntactic integration). Similarly, ‘readmission agreement’ → ‘რეადმისიის შესახებ შეთანხმება’ preserves the internationally recognized core element ‘რეადმისია’, thereby reducing the risk of conceptual fragmentation or terminological inconsistency.

A specific subtype of borrowing is represented by terms in which the foreign-language form is preserved alongside the Georgian explanatory unit: ‘refugee sur place’ → ‘სურ პლას

(sur place/“ადგილზე”) ლტოლვილი’, and ‘prima facie refugee’ → ‘პრიმა ფაცოე (prima facie/“ერთი შეხედვით”) ლტოლვილი’. In such models, the Georgian form enhances comprehensibility, while the preservation of the foreign-language component ensures international legal identification and discursive correspondence.

Translation Methods in the Georgian EMN Glossary
(Calque / Descriptive Translation / Borrowing)

Method	Number of units	Percentage share
• Calque Translation	459	86%
• Direct Borrowing/Loan (Transliteration/Transcription)	39	7%
• Descriptive/Conceptual Translation	30	6%
• Mixed approach	3	1%
Total	531	100%

These patterns indicate that in the migration domain a significant proportion of terms are transferred into Georgian through formally motivated and structurally clear models, while alternative strategies become active primarily when the concept is procedurally complex or requires the preservation of an internationally fixed designation.

In conclusion, the system of strategies employed in the Georgian version of the EMN Glossary creates a unified terminological framework that simultaneously ensures semantic precision, conceptual transparency, and international harmonization. At the same time, the research demonstrates that other methods of term formation (e.g., internal coinage/terminologization) are minimally used, while metaphorization is attested only in isolated cases, such as ‘brain drain’ → ‘ინტელექტის გადინება’ and ‘brain circulation’ → ‘ინტელექტის ცირკულაცია’. This circumstance indicates that the corpus primarily serves a normative and standardizing purpose and makes limited use of the internal creative resources

of the Georgian language, which in turn opens the possibility for methodological expansion of terminological work in the future.

Chapter IV. Recommendations for the Optimization of Terminological Work

Terminological work represents a complex, multifaceted, and interdisciplinary process that requires not only linguistic precision but also conceptual clarity, methodological consistency, and adherence to international standards. The theoretical and practical issues examined within the framework of the present dissertation demonstrate that the effective functioning of a terminological system depends both on the accurate construction of its conceptual apparatus and on the application of unified principles of normalization, harmonization, and usage. On the basis of the analysis conducted and the results obtained, a set of key recommendations has been formulated with the aim of optimizing terminological activity within the Georgian context. These recommendations are applicable to both theoretical research and practical implementation.

1. First and foremost, a term should be regarded as a linguistic sign that conveys the content of a specialized concept with the highest degree of semantic precision. A terminological unit must reflect the essential and differentiating features of the concept it denotes. Furthermore, for the accurate interpretation and correct use of a term, particular importance should be attached to the availability of relevant metadata, which ensures its proper documentation, contextualization, and functional adequacy.
2. In the formation of a terminological system, the principles of compliance with international standards, structural uniformity, and conceptual coherence must be observed, as these factors ensure the internal logic and sustainability of the system. From this perspective, Georgian terminological units should be harmonized with international terminological systems and ensure conceptual equivalence with corresponding terminological databases in other languages.
3. In the process of term formation, it is essential to take into account the linguistic intuition and cognitive expectations of the Georgian-speaking community. Mechanical

calquing that contradicts the semantic structure, derivational potential, and typological characteristics of the Georgian language should be avoided. Terminological neologisms must conform to the morphological structure and syntactic norms of Georgian.

4. In the process of transferring terms from international terminological resources into Georgian, it is advisable, alongside interlingual borrowing (including calquing and direct loanwords), to make systematic use of internal Georgian term-formation mechanisms, in particular coinage, terminologization, and cross-disciplinary metaphorization. This approach is especially important in cases where the source-language term is based on a conceptual metaphor or an artistic-stylistic model. The application of such strategies enables the full exploitation of the derivational and semantic potential of the Georgian language, enhances the internal coherence and sustainability of the terminological system, and promotes the organic integration of domain-specific terminology into the Georgian linguistic space, while maintaining international conceptual equivalence.
5. A terminological system must be characterized by diachronic stability and synchronic homogeneity, which presupposes adherence to a unified methodology of formatting, stylistic presentation, and structural organization throughout the entire terminological corpus. Each newly introduced term must ensure clear and unambiguous delimitation from semantically related or taxonomically adjacent concepts. Terminological definitions should be precise, specific, and free from vague or overly general formulations. Moreover, within the process of terminological normalization, particular attention should be paid to minimizing polysemy and preventing homonymic conflicts.
6. On the basis of the theoretical and practical considerations outlined above, it is possible to identify a set of principles whose observance will contribute to the further development of Georgian terminological practice. In particular, within legal and administrative terminology, the preferential use of attributive—and especially genitive—constructions is recommended, as such structures ensure the clear expression of the dominant component of the term and reduce the risk of semantic ambiguity.

7. In order to ensure compatibility with international practice, it is advisable to employ the Georgian terms established in the EMN Glossary as primary and recommended variants. This approach facilitates terminological harmonization and significantly reduces unnecessary variation. In this context, it is also recommended to avoid competing terminological forms, especially in cases where one variant has already been consolidated in professional discourse (for example, ‘ინტეგრაციის პოლიტიკა’ [integration policy] rather than ‘ინტეგრაციული პოლიტიკა’ [integrative policy]).
8. Terminological activity must be based on a systematic and multi-stage methodology that includes corpus analysis, consultation with domain experts, terminological verification, and empirical validation. Each terminological decision should be supported by appropriate documentation, including bibliographic references, expert assessments, and methodological justification. In addition, the regular updating of lexicons and normative documents is essential in order to ensure the timely establishment of new terms and to prevent uncontrolled synonymic proliferation, thereby maintaining the stability of the terminological system.
9. Finally, the terminological system should be viewed as a dynamic and interactive structure that requires continuous revision, critical assessment, and broad professional and societal involvement. The effectiveness of terminological work largely depends on sustained cooperation among linguists, subject-field specialists, and end users, which constitutes a necessary foundation for the sustainable development of Georgian terminology.

Concluding Theses

The findings of the present study demonstrate that within the contemporary Georgian terminological landscape, the adoption of an interdisciplinary approach constitutes not merely a theoretical requirement but a strategic necessity. Such an approach provides the foundation for the coherence of scientific communication, the standardization of specialized texts, and the conceptual transparency of language. The activation of this process is directly linked to the

country's integration into global knowledge networks, as well as to the strengthening of its scientific and technological potential.

The conclusions derived from the research may be synthesized in the following theses:

1. The term, as a specialized lexical unit, is regarded in modern terminological science not solely as a linguistic sign but as a representative of a conceptual notion endowed with distinct functional, structural, and semantic parameters. In order to ensure the precision and efficiency of disciplinary communication, the term must, to the greatest extent possible, adhere to the principle of semantic monosemy.
2. Although the study of Georgian terminology has a longstanding scholarly tradition, the systematic analysis of Georgian equivalents for analytisms within the context of migration law represents a comparatively novel direction. This novelty is largely attributable to the fact that the principal term-concepts in the domains of migration and asylum were originally formulated within the institutional framework of the European Union and subsequently introduced into Georgian through translation, primarily via the explanatory glossary developed by the European Migration Network (EMN). Within this process, particular significance is attached to the practical implementation of the principle of term-concept compatibility, the adaptation of ISO 704:2022 standards, and the application of the IATE methodology with due consideration of the structural and derivational specificities of the Georgian language. These measures generate new knowledge and substantially broaden the scientific discourse of Georgian terminological research.
3. The scientific structure of terminology is grounded in the triadic relationship of concept-term-definition, which ensures terminological precision, logical classification, and coherence within disciplinary communication. The integration of interdisciplinary approaches and terminological databases (such as IATE, TermNet, and others) constitutes a strategic objective: it confers transnational relevance upon Georgian terms and reinforces professional and linguistic collaboration across domains.

4. The Georgian version of the European Migration Network (EMN) glossary makes relatively limited use of mechanisms such as neologism formation, terminologization, and metaphorization, despite the fact that these strategies are effectively employed in the terminological practices of other languages to conceptualize complex notions and are fully compatible with the derivational and expressive potential of Georgian. This circumstance indicates that the glossary is primarily oriented toward a normative function and relies less on the internal creative resources of the language. Against this background, and notwithstanding the high degree of semantic equivalence and international harmonization already achieved, it is advisable that future terminological work expand the methodological repertoire of term formation in order to strengthen the systematicity, flexibility, and disciplinary adaptability of Georgian terminology.
5. In the process of term formation, the semiotic approach transcends purely morphological and syntactic dimensions and encompasses conceptual–cognitive structures that determine the motivation, transparency, and functional adequacy of terms. The joint consideration of principles such as transparency, consistency, linguistic economy, linguistic appropriateness, preference for native-language solutions, and transliteration/transcription is not obligatory in the creation of every individual term; however, their integration substantially influences both the motivation of newly coined terms and the degree of systematization within existing terminologies. In cases where a single concept is represented by multiple designations, preference is accorded to the variant that satisfies the greatest number of these principles, thereby ensuring the functional adequacy of the term and the coherence of scientific communication.
6. Polysemy, synonymy, and homonymy constitute linguistic–structural challenges that significantly constrain the implementation of terminological standardization. Polysemy within terminology generates internal semantic fragmentation, thereby complicating the unequivocal identification of concepts and impeding the standardization process. Synonymy, by increasing the variability of terms, often results in inconsistency within professional communication, while homonymy introduces

interpretative ambiguity: a single form may correspond to multiple conceptual entities, thereby creating potential uncertainty within professional discourse.

7. The accurate selection of an appropriate equivalent for a terminological unit is feasible only when it is accompanied by rich and multifaceted metadata that determine its precision within a specific domain, its compliance with legal standards, and its compatibility with institutional frameworks. Consequently, the systematic use of metadata must be regarded as a fundamental requirement for achieving a high degree of equivalence. Establishing equivalence necessitates the consideration of targeted contextual factors, disciplinary codification, and the adoption of strategic approaches aimed at ensuring functional adequacy.
8. In the process of term formation, metadata perform a systemic and decisive role, as their five principal functions determine the viability, reliability, and standardization potential of a term. Specifically:
 - a. The definitional function establishes conceptual boundaries and ensures both semantic precision and interpretative unambiguity.
 - b. The documenting/justifying function enhances the legitimacy of a term by referencing its source and the authorized structure responsible for its validation.
 - c. The validation function determines the status of a term and records the identity of the certifying authority together with a temporal marker, both of which are critical to the process of standardization.
 - d. The distributive function connects the term to relevant disciplinary, ontological, and institutional systems, thereby ensuring its functional compatibility and interdisciplinary applicability.
 - e. The variability function registers modifications and variants, a consideration of particular importance in highly regulated professions and dynamic fields.
9. Analytisms in terminological science represent multi-componential structures that embody both structural and semantic complexities while reflecting the dynamic evolution of specialized knowledge. Unlike single-word terms, which convey

monolithic meaning, the semantic value of analytisms emerges not from their individual components but from the interaction among them. This interaction generates conceptual integrity that transcends the mere sum of the components and acquires a qualitatively new significance. This characteristic is closely associated with the theory of “conceptual synthesis,” according to which the nucleus/headword and its modifiers interactively construct a semantic structure indispensable for disciplinary communication. Consequently, analytisms are not merely mechanical aggregations of lexical units but systemic entities that, through conceptual synthesis, convey new meaning. This renders them particularly significant within contemporary terminological practice.

10. Within terminological practice, abbreviations constitute a diverse typological system encompassing acronyms, syllabic forms, and segmental/hybrid models. Their differentiation is determined not only by graphic construction but also by functional load—specifically, the extent to which the abbreviated form preserves conceptual identity. Contemporary standards, particularly ISO 704:2022 and ISO 1087:2019, rigorously define the visual stability and uniformity of abbreviations, thereby ensuring the accuracy and clarity of terminological systems. This principle is consistently applied in the EMN Glossary 9.0 (2023), which thereby secures the harmonization of terminological practice.
11. The explanatory glossary of asylum and migration terms compiled by the European Migration Network (EMN) and its Georgian version are both grounded in identical principles of standardization, as defined by ISO 704:2022 and the multilingual harmonization model of IATE. In accordance with these standards, terminological units are characterized by formal stability and the preservation of grammatical functionality, which together guarantee the consistent transmission of conceptual content across distinct linguistic systems.
12. Semantic transparency of terms in Georgian translation practice constitutes not merely a linguistic, but also a conceptual and legal challenge. The Georgian equivalents of

analytisms are frequently based on multi-componential structures; however, their internal relations do not always adequately reflect the core concept of the English term. While the agglutinative resources of the Georgian language provide opportunities for the creation of transparent and logically motivated terms, overly complex morphosyntactic constructions may at times fail to convey meaning effectively.

13. The strategies of term formation identified through the research reflect a multifaceted approach that ensures the adequacy of Georgian terminology within the international context:
 - a. Direct calquing enables the precise transfer of morphological–syntactic structures from the source language while simultaneously adapting them to the morphosyntactic norms of the target language.
 - b. Descriptive/conceptual translation ensures the clear articulation of conceptual content.
 - c. Phonetic–morphological adaptation of borrowed terms facilitates the integration of international terminology into the Georgian linguistic system.

Taken together, these strategies confirm that terminological practice is grounded not solely in lexical correspondence but in the assurance of conceptual, legal, and systemic coherence. Accordingly, the *Explanatory Glossary of Asylum and Migration Terms* developed by the European Migration Network (EMN) constitutes a reliable and methodologically robust resource for the study of the linguistic and conceptual nature of analytic terms. Its high academic standard, terminological precision, and conceptually detailed, clearly formulated definitions provide a solid empirical foundation for the multifaceted analysis of terminological units. This glossary strengthens terminological practice not only at the linguistic level but also at the conceptual and legal levels, which is of particular importance for the comprehensive understanding of the legal and institutional frameworks of migration discourse.

The main findings of the dissertation are reflected in the following publications:

1. **Gumbardze, Zhuzhuna; Popkhadze, Tamta.**

Interpretation Challenges of English Analytical Terms for EFL Learners: A Linguistic Study of Semantic Transparency and Contextual Cues.

International Journal of Innovative Technologies in Social Science / Education and Leadership, No. 4(48), 2025, e-ISSN: 2544-9435, pp. 1–13.

[https://doi.org/10.31435/ijitss.4\(48\).2025.4025](https://doi.org/10.31435/ijitss.4(48).2025.4025)

2. **Gumbardze, Zhuzhuna; Popkhadze, Tamta.**

Interplay of Structure and Meaning: Semantic Transparency of Compound Words.

Journal of Applied Linguistic and Intercultural Studies, Vol. 5, 2025, Bulgaria, ISSN: 2603-3291, pp. 1–14.

<https://jalis.uni-ruse.bg/>

3. **Popkhadze, Tamta.**

Terminological Harmonization in the Context of the Internationalization of Science: Challenges and Prospects.

Scientific Journal of the Georgian National University SEU, “*SEU and Science*”, No. 18, 2025, ISSN: 1987-8591, pp. 144–153.

<https://cc.seu.edu.ge/custom->

[files/1750836164_%E1%83%A1%E1%83%94%E1%83%A3%20%E1%83%93%E1%83%90%20%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%AA%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%90%2018.pdf](https://cc.seu.edu.ge/custom-files/1750836164_%E1%83%A1%E1%83%94%E1%83%A3%20%E1%83%93%E1%83%90%20%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%AA%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%90%2018.pdf)